

Tabula huius libri.

De Here.	cap. j.	Cappari.	.xxvij.
Exercitio.	.ij.	Cucurbita.	.xxviii.
Somno et vi.	.iij.	Cucumere.	.xxix.
Purgatione.	.iiii.	Citrulli.	.xxx.
Cibo et potu.	.v.	Cerasis.	.xxxi.
Amigdola.	.vi.	Cicere.	.xxxii.
Anellana.	.vij.	Canibus.	.xxxiii.
Anido.	.viii.	Casco.	.xxxiiii.
Aneto.	.ix.	Carnibus.	.xxxv.
Atriplice.	.x.		
Acetosa.	.xi.		.D.
Acrumina.	.xii.	Dactilo.	.xxxvj.
Aniso.	.xiii.		
Agressa.	.xiiii.		.E.
Aceto.	.xv.		
Aquis.	.xvi.	Endiuia.	.xxxvii.
Aromatibus.	.xvii.	Eruca.	.xxxviii.
		Enula.	.xxxix.
.B.			
Basilisco.	.xxviii.		.F.
Boragine.	.xix.		
Bnglossa.	.xx.	Ficibus.	.xl.
Bleta.	.xxi.	Fungis.	.xli.
Butiro.	.xxii.	Farre.	.xlii.
		Fabis.	.xliii.
.C.		Faseolis.	.xliv.
Citro.	.xxiii.	Feniculo.	.xlv.
Citonio.	.xxiiii.		
Castaneis.	.xxv.		.G.
Crisomula.	.xxvi.		

Grano pini.	·xvi.	Pasturtio.	·lxiij.
Granato.	·xlvii.		·o.
	·h.		
Doleribus.	·xlviii.	Oliuis.	·lxiiii.
	·j.	Oleo.	·lxv.
		Ozdeo.	·lxvi.
		Ouis.	·lxvii.
Iuuba.	·lix.		·p.
	·l.	Persecis.	·lxviii.
		Prunis.	·lxix.
Lactuca.	·i.	Piris.	·lxx.
Lupino.	·ii.	Portulaca.	·lxxi.
Lentibus.	·lii.	Petrosillino.	·lxxii.
Lacte.	·liii.	Pomis malis.	·lxxiii.
	·m.	Pastina.	·lxxiiii.
		Piscibus.	·lxxv.
		Panc.	·lxxvi.
Melonibus.	·liiii.		·r.
Moro.	·lv.		
Moza.	·lvi.	Rigo.	·lxxvii.
Menta.	·lvii.	Robilio.	·lxxviii.
Maciano.	·lviii.	Rapa.	·lxxix.
Maiozana.	·lix.	Ruta.	·lxxx.
Melle.	·lx.	Rozemario.	·lxxxi.
	·a.		·s.
Auce.	·lxi.	Spinatia.	·lxxxii.
Aespila.	·lxii.		

Senationibus.	.lxxiii.	Uuis.	xcii.
Sparago.	.lxxiiii.	Uuapassa.	.xciii.
Sinapi.	.lxxv.	Uino.	.xciiii.
Se-canapis.	.lxxvi.		
Sale.	.lxxvii.		.3.
Simula.	.lxxviii.	zuccaro.	.xcv.
Saluia.	.lxxix.	Anime passionib?	.xcvi.

.II.

Trillis.	.xc.	Tabula super hoc opus
Lubaribus.	.xci.	sculo finit foeliciter:

¶ Sequitur nunc libellus ipse de conseruatione san itatis : secundum ordinem Alphabeti distinctus . Per eximium doctorem magistrum Benedictum compositus .

¶ De Aere Capitulum primum .

Umno decet studio emergentes morboꝝ insidias deprimi . Ut propria temperie et proportionali harmonia sanitas cōseruetur : qua nihil præter animoꝝ virtutes melius aut optabilius humano generi a natura tributum est . Nec ipsi animoꝝ actus aut potentię absqꝫ corporis sanitate pfici possunt . Frustra etenim egrotante corpore ad virtutuz aut scientiarum gymnasia conaremur . Sed illoꝝ maxime attendenda est sospitas . qui non solum sibi : sed gregi populoꝝ uiuunt . Hinc ē beatissime pater . qꝫ digniori solertia ad vestre sanitatis conseruationem : operā dare decet . quod omnipotentis auxilio ifrascriptis regulis assequeris . studendo pri

mo pro frequentiori habitatione quantum facultas aderit
purior: et salubriorem aerem in proximitate vestre gubernationis
eligere: quod non solum ad sanitatis conservationem
sed ad intellectus et rationis perfectionem cedit. Antiquorum
quidem ostendit auctoritas: et experimentum comprobatur quod
impurus et grossus aer non solum corpus: sed intellectum in-
geniumque hebetat: et rubigine quadam fere singulas anima-
les virtutes obtundit. Ideo refutandus est clausus et non
euentatus aer: et habitatio profundarum vallium: et locorum
ubi est propinquitas aquarum lacunalium dormientium: et ce-
nosarum paludium. Licet enim philosophie demonstratur
impossibile esse purum aerem: aut aliquod elementorum sim-
plicium putrescere. Tamen si terrestribus et aqueis vaporibus
sit admixtus: fit grassior et impurius: et redditur putresci-
bilis: et tanto nocibilior existit quanto deterior est materia
unde fit euaporatio. Immo intantum aliquando ex quibus-
dam mineralibus aquis: et terris venenosis insicitur: ut auer-
desuper uolantes: quadrupedia: et homines transeuntes illico
interficiat. Nec mirum quia ad eorum subito attingit inspi-
ratus aer: quod cum sit nostre vite fons et singularum vir-
tutum origo: suscepta venenosa infectione interit. Eligatur
igitur omni tempore purus aer: et secundum diuersam anni
partem in suis qualitatibus temperatus. Estate quidem ha-
bitetur locus puri et clari: euentati et subtilis aeris ad tempe-
ratam frigiditatem declinantis: detecti etiam versus orientem et
septentrionem: qui non tarde calefit dum sol oritur: et cito in-
frigidatur dum occidit. Frigidiori vero tempore possunt ha-
bitari loca frigidiora non tantę euentationis montibus a bo-
rea et septentrionali aere defensata: ad temperatam calidi-
tatem declinantia. Quod si oportunitate gubernationis ve-
stre contigerit ad aliquam terrarum pestilentis aeris nos
transferre: cauenda est habitatio loci multę euentationis:

quoniam ibidem per anbelitum ⁊ pozos venarum pulsati-
 um sit facilior in corde venenosa impressio. Imo eligenda ē
 domus clausurarum mansionum: quę primo per diem ante re-
 ctificetur cum accensione ignis in medio salaruz ⁊ vestre ca-
 mere: ex lignis iuniperi: aut quercus: aut myrti: aut cupressi:
 si: aut vitium: ⁊ cuꝝ fumigationibus thuris ⁊ modico myrre
 aut alijs ab auctoribus in eandē materiā ordinatis. Extin-
 cto tandem igne: ⁊ mundatis bene mansionibus si estas fu-
 erit aut autumnus: aspergantur ex herbis recentibus non
 multarum humiditatum ⁊ aquaticarum: sed ex folijs canna-
 rum viridium: salicis: vitium: aut myrti ⁊ similium: irroza-
 tis cum aqua frigida ⁊ aceto: obseruando alias regulas ne-
 cessarias: a pestiferi aetis nocumento preseruantes. Etiam
 stante optimo aere in prouincia dum terras gubernationis
 vestre visitare contingit: bonum est ut per diem ante rectifi-
 cetur aer vestre habitationis ex accensione predictorum lig-
 norum: suffumigatione: sparsioneq; foliorum: ⁊ predictaruz
 rerū irrogatione. Nam aer nō habitati palacij qui diu clau-
 sus stetit: potuit faciliter aliquarum malarum qualitatuz ⁊
 putridarum affectionum suscipere: quas melius est ante ve-
 strum accessum rectificare. Ignis quidem ⁊ maxime odorif-
 fetis ex lignis: omnium putredinum ⁊ qualitatum aeris est
 rectificator bonus. Omnes igitur aeris distemperantię fu-
 giendę sunt: quia cum aer sit nostre vite necessarius: ⁊ prin-
 cipaliter ut sua inspiratione pulmone flabellante cordis ca-
 lorem refrigeret ⁊ euentet: ne ad igneitatē perueniat ⁊ ut
 sua inspiratione a fumosis ⁊ capinosis vaporibus cor mūdi-
 ficet et expurget foeliciter ad illam distemperantiā cor in-
 duceret: aut membra alia ad quę p pozos ingreditur ad quā
 distemperatus existeret. Et presertim fugienda sunt canna-
 ta: et rabiosi calores estini. quia corpora resoluunt: dige-
 stionem et appetitum cum anxietate debilitant: innatum

710

il
48 y 2

innatum calorem exaltare faciunt: et humores ad putrefac-
tionem p̄parant. Et venti quidem meridionales similia fe-
re accidentia euenire faciunt: et cuius hoc caput grauant: atq;
audituz obtundūt. Ideo ab eoz expositione cauendū est. Et
propter hoc antiqui estate p̄ceperūt loca recētis habitari:
aut palacia que versus boream et septentrionalem regionem
amplas et aptas fenestras habeant: ut libere habitanda do-
mus septentrionali aere inspiretur. Et intentissima etiā ae-
ris frigiditate cauere decet. Nam licet remissuz frigus dige-
stionem fortiozem efficiat: et naturalem calorem sed interio-
ra uniendo vigozet: attē dū intensum est et pprie flante bo-
rea naturalem calorem mortificat dolores neruoz: tussis:
catarrhos: pectoris atq; vesicę passionem inducit. Tunc qui-
dem p̄cipitur bñ clausas habitari mansiones: ignis accen-
sione calefactas: et corp⁹ cū densis vestimentis et pelliferis a-
toli alteratione tueri. Quicq; ignis vsuū oportunū faceret:
cauendum est s̄ nimia calefactione supflua. Diligenti igit̄
attentione cauendum est si t̄pibus frigidis contingeret dor-
mire vel habitare in camera aut mansione testudinosa et vi-
diq; intranspirabiliter obserata: ne p̄mittatur ignis carbo-
num intus accendi. qm̄ temporib⁹ nostris s̄liqui fumo et ve-
nosis carbonum vaporib⁹ in locis p̄hibite transpirationis
perire et plurimi p̄pter celere succursum mortis periculuz
guasere. Coniungit dum essem perusii: quidam scolares mei
me ad eoz sociuz celeriter conduxerunt: quem absq; sensu et
loquela diuiserant: ob id q̄ in testudinosa sui studii māsiōne
ignem carbonum habuerat: qui in aere p̄uentato fricationi-
bus extremorum et odoribus cerebrum confortantibus: ilico
sensum et loq̄lam recuperanti. Eadē hieme apud carcer offi-
cū mercantiarum Florentię omnes carcerati iam soporati
perussent: nisi vnus illorum minus a venenoso fumo lesus
propter esse iuxta caceris ostium: miserabili clamore auxili

15
239
no

um inuocasset. Quod si oportunitas ad necessitatem ignis carbonū induceret: aperiende sunt fenestrę frequenter: aut ostium: ut venenosi fumi valeant expirare. Nam vitrum qđ ex consuetudine inter carbones imponitur: paruum prodest.

De Exercitio et quiete superflua et ociosa maxime vitanda.
Cap. ii.

Uoniam temperatum exercitium ad sanitatis conseruationem singulare auxilium prestat. Ideo superflua et ociosa quies veluti sanitatis inimica vitanda. Sicut rubigine ferrum consumitur: sic ocio humanum corpus marcescit. Ipso namque naturalis calor obtunditur. Spiritus ingrossantur: et superfluitatum resolutio impeditur. qđ etiam humorum putredinem preparat. bonas complexionef perinuat: et ad varias egritudines viam prestat: a quibus perordinatum exercitium preseruamur. Ipsum etenim multis a morbis humana preseruat corpora. superfluitates cuiuslibet digestionis: aut insensibiliter resoluit: aut expulsionem habiliores facit. Quapropter ab assumptione medicinarum solutuarum que ut plurimum venenositate participant: et corpus inueterant: nos excusar. Prohibet materias ad repletionem aggregari. calorem innatum viuificat. digestionem preparat. membra ad nutrimenti susceptionem habiliora facit: et omnibus membris in suis operibus agilitatem prestat. Studendum est igitur ad usum laudabilis exercitii: qđ nunquam fieri debet inanito et famelico multum corpore: neque & propinquo nimia crapula repleto. sed respectu cibi ad inferiora descensio celebrata ima primum digestionem secunda que secundum varias complexionef et varias ciborum qualitates diuersimode prolongantur. Condecens est igitur exercitii celebratio: dum propinqua futuri cibi hora adueniet. Primo tamen experiendo ut corpus ab egestionibus et vrinali superfluitate liberetur.

fluitate mundetur. Illa quidem exercitia iuxta Galieni doctrinam in libello de parna sphaera: eligenda sunt: quae non solum corpora laborare faciunt: sed letam animam reddere possunt. Multi: ut inquit: liberati sunt ab egritudinibus: gaudi si solum: multi vero capti fuerunt tristati. Ibidem Galienus laudat inter cetera electa exercitia: temperatum ludum: parue pile: non ut illum honestati Beatissime pater vestre congruum sit describitur: sed ut nota illius bonitate innotescat: quale exercitium eligere valeas: et ad quid se possit credere religionis honestae. Illud exercitium laudabiliter existit: ubi est singulorum membrorum proportionalia labor. Non enim omnia membra tantumdem laborare decet. In ludo quidem parue pile omnia exercentur membra: et in eorum labore est iusticialis proportio. Nam tibi et brachia magis laborant. Caput autem: dorsum: pulmo: torax: lumbi: et mena etiam sollatiose eorum naturalem exigentiam mouentur. Ideo scriptorum labor ab omnibus blasphematur: quia mena solum et brachia laborant: et sic tantum a bonitate exercitij ars deficit. quantum laborem inter cetera membra minus aequae distribuit. Iuxta ergo praedictum modum ut possibiliter adierit decet venationem: ambulationem: equitationem et exercitiorum quodlibet obseruare. Sistendum est ab exercitio dum nimia ex labore frequentatur anhelitua: et dum terdiosa incipit fatigatio: vel dum notabiliter membra supercalesceri contingit. Perseuerari tamen potest exercitium usque ad lapsitudinem exclusiue: quod si tunc sudor fuerit: bonum est in camera clausa in loco calido pannoa sudore madefactoa ante corpia infrigidatōz exni: et binda subtili leuiter fricari: et a superfluitatibus sudoralibus abstergi: et ilico pannis lineis recentibus reuestiri: prima tamen calefactis: si temporis adesset frigiditas. Caueatur quantum possibile est superfluous labor. Nec te iuuentus: sicut corporis robur decipiat: ut se

nitatem negligas. Tunc quippe de sanitate auaros esse de-
 cet: dum multum sanitatis habemus. Nam tarde ad ausrici-
 am sanitatis incurrimus: dum senescimus aut egrotamus.
 Quod si emergenti conditione prouincie vt armatus: aut
 inermis: velut solet: sut spud reuentionem fatigari contin-
 gest: cauendum est ne quies post laborem fortem in loco mi-
 nus euentato: et a ventorum seris distillati expositione. Nam
 tunc facillime in complexionem vestris et maxime rarefactis po-
 ris sed interiora corporis penetraret. aeris distillatio: quod
 aduersarum egritudinum dispositionem induceret. Pectus
 re insuper: et leuiter panno caput fricare singulis diebus post
 resurrectionem de mane: et semel ipsum abluere in septima-
 tia ieiuno stomacho: et cutem capitis: et capillos terfos habe-
 re bonum est. Cerebrum enim a caliginosis et superfluis va-
 poribus depurat et solertiozem mentem facit. Pedes preterea
 abluere semel in septimana de sero sut ante cenam aut in ho-
 ra accubitus: dum contingit ex ieiunio non cenare: aut de
 mane capitis fricatione ex vino decoctionis rosamarinis: sal-
 uis: cyperi: et similitum in hyeme: et in estate frequentius eis-
 dem horis aqua tepida decoctionis rosarum: foliorum myr-
 ti et similitum: bonum erit. Tranquilliozem enim somnum pro-
 fect: caput et membra sensuum exonerat: ascensuros etiaz su-
 mos ad inferiora diuertit: et superiora depurat. A balneati-
 one autem aquarum sulphurearum et mineralium: nisi ali-
 qua impellat emergens passio: cauendum est. Sanis qui-
 dem nocet: virtutes membrorum principalium et appetitum
 debilitando. Quod si ablutionis causa has aquas aut ma-
 rinas intrare contigerit. Caueat ab infusione capitis: et sta-
 tim facta ablutione antea quam cutis ruborem accipiat: ex-
 eat aquam. Caueatur etiam a balneatione aque acti-
 aliter frigide. quod si propter sudorum vestigia: aut cutis

superfluitates quandoq; balneari libuerit: si in estate fuerit sit tina cum aqua tepida: vbi parumper bullierint rosę: myrtus: capillus veneris: et similia. In hyeme vero bonuz est ingredi stubas: non tamē multum supercalefactas: et facta ablutione et leui abstersione attendatur ad bonam pannorum cooperturam: ne tunc ad membra attingeret aeris frigiditas. Attendenduz insuper est qd stubę in pestilenti tempore prohibentur: tum quia facilius fit humorum ebullitio: tum quia venenum socijs in mansionibus testudinosis et marie corporibus nudis et supercalefactis facillime comunicatur. ex vno. n. infecto anhelitu omnibus socijs posset fieri contagium. quia quem immundus expirat aerem ilico inspirare necesse est. Nec balneatio subito post labores esse debet: sed requirit horam: et stomachum nec inanitum nec repletum: sicut de exercitio dicrum est: nisi de illo cuius intendere impingatio: quem medici precipiunt balneari subito post cibū. Balneum. n. ieiunum et samelicū macrefacit et ericcat. Si in eo multuz mozetur: saturuz durante saturitate impingiat sed cauere debet ille qui impinguationez querit a facili euentu opilationum ex balneo in saturitate: quia sunt multaruz egritudinum productiue.

De Somno et vigilia.

Cap. iij.

Sicut oportunum est ad sanitatis conseruationem motibus et exercitio quietem proportionalem fieri sic vigiliis somnū pportionari decet. Multū etenim quieti somnus et vigilia motui similis existit: licet insit homini vigilia alternatim aut somnū. Creauit tñ eū altissim⁹ ad vigilandū potius q̄ ad dormiendū ex bonis quidē humani generis finibus est opatio: nec ad operam studet nisi vigil. Ideo philosophi vigiliam esse dixerunt dispositionem viuientis. in q̄ naturalis calor ad exteriora expandit: et aiales spūs ad ad iustria sensus et mot⁹ effūdunt: ut eis ad opatiōes utant̄

nec diu vigilare possumus. nec ad operationes post longas
vigilias apti sumus. Quapropter a superfluis vigiliis sum-
mo studio cauendum est ipse. n. dum superfluę sunt: virtutē
prosterunt: digestionem faciunt diminutam: naturalez ca-
lorem ⁊ spiritus resoluunt: visum debilitant: cerebrum eric-
cant: rationem permiscunt: corpus arefaciunt: ⁊ ad diuersas
egritudines ipsuz preparant. Ideo per oportuna fuit somni
interuentio. Temperatus etenim somnus restaurat spiritus
in vigiliis resolutos: calorem vigorat innatum: laxitudines
ex laboribus ⁊ vigiliis inductam remouet: ⁊ omnes natura-
les operatōes fortiores efficit: sicut narrat Aristoteles in li-
bello de somno ⁊ vigilia. Opus nutritiuę virtutis dormien-
do potius q̄ vigilando perficitur. ideo antiqui copiosius
cenabant q̄ pranderent: quia cenę propinquior est nox: in q̄
propter somnum perfectior celebratur digestio. A nimio in-
super somno caueri oportunum est: quoniam dum superflu-
it: corpus grauat: virtutes motiuas et sensitiuas obtundit:
appetitum delicit: capitis grauedinem inducit: tandem ad
egritudines frigidas et catarrhales preparat: non q̄ somnus
meliozem digestionem non faciat: sed superfluitatum resolu-
tionem prohibet. Et vigilia meliozem q̄ somnus appetituz
inducit: non q̄ meliozem digestionez efficiat: sed quia super-
fluitates resouit ⁊ virtuti expulsuę auxiliū p̄stat. Omnes
fere superfluitatū euacuationes somnus retinet: nisi q̄ ali-
quando sudores prouocat. Ideo attentione dignū est vt me-
dici concilium postuletur: si contingit Sanctitatem vestrā
in somno absq̄ manifesta causa sudare. Nam tunc aut corp⁹
cibum vltra quam opteat suscipit: quē tollerare nequid: aut
euacuatione indiget: ne in futuram egritudines preparatur
Ad sanitatē igitur conseruandā somnus vigiliis subordinā-
dus est. Proportionalis etenim somni q̄ntitas ē inter tertiā ⁊
quartā nostri tēporis partē Cōplexioni tamē tuę satis ē sex

aut septem dormire et decem et septem in qualibet die naturali vigilare. caueatur a subito somno post cibū quia stoma cum ⁊ caput grauat. catarros multiplicat. reuolutōes de latere in latus frequentat. somni profunditas interrumpitur et digestio impeditur. Bonuz est igitur ilico post cibi assumptionem non capite aut dorso inclinato: sed fere rectus sedere aut stare: aut absq; labore lentissime ambulare quousque prima digestio celebretur: ⁊ de stomacho ad ventrem cibus descendat: ita q̄ inter cibum ⁊ somnum duarum horarū distantia interueniat: in quibus horis laudabile est a mentalibus occupationibus precauēri: quia meditationibus naturalis calor a digestionē distrahitur: et cerebrum quod cogitatione virtutis organum existit: laborat ⁊ facillime supercalescit: et aptius ad vapores et catarales materias suscipiēdas redditur. Id igitur parum tempus sanius est in placitarum rerum aspectu: ⁊ solaciosis ratiocinijs occupare. Quātu n possibile est cauēri debet diurnus somnus qui ab omnibus auctoribus blasphematur ⁊ debilitat appetitum: humiditates catarales multiplicat: colorem bonum corrumpit: corpus fere totum ad pigritiam impellit. Quod si diurni somni verusta affuerit consuetudo potest in meridie concedi tota estate apud dierum magnitudinem per vnam horam que cum septima vigilia compensetur: ne celebretur in plumis: nec vbi accidit nimia soporis calefactio: sed sit locus ad frigiditatem declinūs: supradictis virentibus herbis aspersus et erutum dormire in die aut saltem de maspillata diploide et decalceatus cruribus ⁊ pedibus minus malum est. Nam cum conclusis vestibus ⁊ calceamentis dormire impedit evaporationem: que propter diei caliditatem in somnum fieret imo fumus ad interiora reflectit: qui quandoq; membrorū ⁊ capitis grauedinez inducūt: digestionē impediūt ⁊ somnum inquietāt. Malum insuper ē post longā famem inanito sto-

macho dormire: quia non fit spiritibus in vigilia resolutis
 tam bona restauratio et vitam beniozem efficit. Nam calor
 et spiritus qui propter somnum extrema derelinquendo ad
 interiora recluduntur: ex maiori vnione in eorum actiua vir
 tute intendunt et vigozantur: non reperiendo nutrimentuz
 in quod agere debent in humidum radicale quod est inuati
 caloris pabuluz: vertitur actio: ipsi ultra q̄ oportuni sit
 resoluendo et terrestificando: quod ad breuiozē vitam auxi
 lium prestat. Melioz somnus quem preligēdo debemus est
 nocturnus. Ex temporis quidem dispositione: ex tranquillo
 quidem silentio: ex obscuritate: et ex aeris frigiditate multas
 in se quas narrare omitto bonitates aggregat: et ille proprie
 qui profundus est cum exiguo strepitu non excitatur. Inter
 rumpere .ii. somnū nocuum est: a digestionē quidem natu
 ram cessare facit: et discōtinuatur eius actio in nutrimentū
 ex meliozibus figuris. Accubitus in somno apud dispositio
 nem vestri stomachi et debilem eius digestiuaz est primo su
 per ventrem et stomachum dormire: paruulum et molle pul
 uinar sub stomacho amplectēdo et maxime dū scires cibaria
 difficilioris digestionis comedisse. Talis .ii. accubitus ma
 num in digerendo auxiliū prestat. calozes naturalē vigozat
 nec tot flegmata generari permittit in stomacho. cessari ta
 men debet puluinar q̄ntuz possibile est ab epatis regione in
 parte dextra ne nimiū epar tali accubitu supcaleat: q̄ si ali
 quādo aliter dormire libet: pximo somno sup latere dextro
 incipiendū est. deinde in sinistro iuxta possibilitatez in dex
 tro latere requiescere. Cauendū insup ē a re supina dormiti
 one: qm̄ ad incubū et catarales et humiditas p̄parat egritudies
 Snpfluitates. .ii. q̄ per pprios cānales ut p̄ pa atū: nares et
 buōi fluere debēt ad posteriores cerebri ptes declinare facit
 memoriā et motinoz neruoꝝ radices replet ipedit et obtun
 dit supin? p̄terea accubit? rectam aeris inspiratōem ipedit

Funosi etiam uapores qui ab inferioribus partibus ad medium capitia velut ad torius corporis caminum tendunt: ad anteriozem cerebri partem: que in tali accubitu superexistit reflectuntur. qui dum in humiditatem conuertuntur: non habent rectam descendendi riam. Sic etiam illi parti impedimentum prebet. Dormiendum igitur est capite eleuato proportionaliter cum pectore et superioribus do:si partibus cum pluribus pannis que in vigilia: quia in somno spiritus et naturalis calor ad interiora retrahuntur: et extrema remanent depauperata calore. contingit quandoque apud dignitatem vestri officii in exercitu castrametationibus comperiri. Ibi inter cetera cauendum est: ne per fenestras aut spiraculum aliquod intercidens lune radius te dormientem reperiat: et maxime si caput attingeret: reumatissima generat: frigidus dissoluit humores: et sanguinis creatur possidere facit. Intercidente. n. lune radio per fenestram: magis nocuum est que extra domos dormire: vel ambulare lumine lunari uersum corpus circumdante: quia radius per fenestram cum toto humectatiuo et in frigiditate lune influxu ingreditur sed non cum tanto lumine. Lumen. n. ut philosophi volunt est per se calefactiuum: licet per accidens in frigidari possit dum virtute frigidorum sustroium induitur. In campestribus quidem est plus de lumine quod est frenum in frigidatiue virtutis. Et propter hoc Aristoteles in proplematibus querebat: propter quid noctes plenilunij sunt calidiores.

¶ De purgandis corporibus delicate uiuentibus ad minus semel in anno.

¶ Cap. iiii.

Anitatis conseruationez impedit euacuare quod retinendum. aut retinere quod expelli debet. qui in climatibus nostris fere nunquam repetit temperati.

corpus quod nullo medicine auxilio indigeat: ideo ad mi-
 nis semel in anno purganda sunt corpora delicate viuētia
 ⁊ laboriosis artibus non utentia. Unde bonum est Sancti-
 tatem vestram circa medium veris sympis ⁊ leui potione
 purgari: quo ego nuper describerez: sed vereor propter hu-
 manū corporis facilem inuentionem: ne illo tempore noua
 alicuius humoris emergetur dispositio diuersa aut maiori
 attentione digna. Quapropter laudo ut presentis medici
 consilium queratur: apud quamcumq; vestre prouintie cui-
 tatum vos reperiri contingat: ⁊ principaliter attendat ad
 debilem vestri stomachi digestionem: ⁊ flectatum in eo ⁊
 ventositatum multiplicationem: ⁊ ad catarrhi dispositionez
 non derelinquendo naturalem calidam vestram complexi-
 onem: ⁊ epatis caliditatem: informando semper medicuz
 q; corpus vestrum aut propter delicatam eius naturā: aut
 propter regionalem complexionem debili et exigua medi-
 cina soluitur: ⁊ fortem abhorret. Interea studendū est bis
 aut semel in die habere beneficium ventris. Quod si natu-
 raliter non enenit: succurrendum est cum arte supposito-
 ribus aut clisteribus leuibus ex communi decoctione. Sed
 si ad rugitus ⁊ ventositates ventris intendere oportet: ad-
 datur in decoctione de aniso: femulo: flosibus: camomil-
 le: ⁊ similibus: cū media ricia bñdicte simplicis: aut plus
 cum oleo rutaceo ⁊ similibus: aut sumere tres vel quinq; pil-
 lulas de aromatibus secundum oportunitatē de mane aut
 de sero: semel aut bis in septimana: quia sunt debilissime
 solutionis: modo indigent custodia multarum expertaruz
 virtutum: ut ab auctoribus nostris laudantur. Valent. ii.
 ad dolorem et granedinem stomachi ex flectate ī ipso ex-
 istente: ⁊ sunt rebenientis iuuamenti in mundificando ce-
 rebzum ab humoribus grossis ⁊ putridis: catarro etiam re-
 sistentes: ⁊ omnibus instrumentis sensuum conferūt: ⁊ di-

gestinam virtutem confortant: quarum descriptionē ppter
plexitatem hic non pono: sed i Mesue requiratur: dum re
ceptam pillularum elephanginarum describit. Deę quideę
pillule dispositioni vestre aptissime sunt: qz cum suis virtu
tibus caliditati epatis cōferunt: eius opilationes aperien
do z confortando: dumqz digestionis stomachi sentiret de
bilitas: portetur super stomacho cerotum masticinum sim
plex: quod ex solo puluere masticis fit ponendo in stagna
tello vnciam unam pulueris masticis cum tribus guttis so
lum olei masticis tenendo super lentum ignem quousque
liquefeat: z tunc subito antea q̄ indurefeat expanditur in
coro ad formaz scuti z ponatur super stomacho. Istud enī
cerotum ita absqz ligatura stomacho adheret: ut fere iuna
tum videatur: z absqz fastidio fit eius portatura: nec stoma
chum ad aliquā qualitatem alterat: sed ipsum soluz in digi
rendo confortat. Ex melioribus insuper rebus vestre con
plexioni conferentibus est vsus infrascriptę confectionis:
que mirabilis existit inuamenti. Cerebro quidē: stomacho
epati: z spleni confert: z eorum digestinā confortat. Dispo
sitis ad febres: ad catarros: ad incturaz z ventris dolo
res: z ad emozoides mirabile auxilium prestat: oris odore
bonum efficit: colore z faciem clarā reddit: tristitiaz remo
uet: z pprie illam cuius radix ignorat: humoribus melan
colicis frenum ponit: cor cōfortat: spiritus puros z subtiles
facit: animam letificat: bonā memoriā inducit: z ad bonos
p̄perat mores: z corpora contra venenaz potentiora reddit
z multum ea antiqui reges vsi sunt. Cuius hec est descrip
tio. Recipe rosarū rubearū: triū sandaloz anadrugmaz vnā
z semis: corticum cytri: seminis cytri: beei albi z rubei: lig
ni aloes: mente sicce ana dragmā vnā: scrupulū viii: ma
sticis: macis: galangę: piperis: macropipia: doronicis: nu

cia muscate. gariofiloz. cynamoni. azari. zinziberis. specie
 croci zedirarię. culebe ana dragmam vnā coralinoz nō p/
 foratoz. fraginentoz. zapibri. hyacynthi. smaragdi. sardi
 ni. ossis de corde cerui. limature eboris. limature auri. lima
 ture argenti ana dragmas duas. reubarbari. mirabolano
 rum. cytronoz. chebuloz nigrozum. epictimi. lapidis lazuli
 secundum artem abluti et preparati ana scrupulum vniuz
 et semis. zucari albi libras duas et semis. fiat electuariū. pri
 us tamen depurato zucaro: cum succi boraginis: buglossę:
 mellisę ana vncias tres: et si odor musci fuerit. robis grat^o
 aromatizetur cum musci granis tribus. De hac confectioe.
 sumi potest ter aut quater in mense in ortu solis ad quanti
 tatem vnius coclearis: et cum modico vino puro: et ad min^o.
 per tres horas añ cibi assumptionem ieiuetur. Vssus in
 super tȳriace in hyeme: et metridates in cōstate in sanitatis.
 conseruatione multum ab autoribus laudatus est. Ad flo
 bothomiaz aut nūq̄ debemus esse prompti: nisi emergen
 te necessitate: aut impellente consuetudine: imo sanguinē
 qui est nature tesaurus: sumopere custodire debemus: quia
 licet dum sanguis peccat: nulla melior euacuatio quam flo
 bothomiam: tamen dum in eo non est peccatum: nullus
 maior error. Si autem accideret fluxus sanguinis ex na
 ribus vel emozoidibus: aut ventris fluxus: non est absq̄
 prudentis medici cōsilio restringendus: quia corp^o ex tali
 fluxu si nimius nō fuerit: a multis malis egritudibus pre
 seruatur. Diurnam sufferre famem: aut cibo et potu
 ultra quam oporteat repleti: ad varios et malos morbos
 corpus preparant. Cib^o quidem aut potus nullatenus
 sumendus est: nisi prius comedendi aut bibendi deside
 rium superueniat q̄ si sua hora non superuenit appetitus

signum est q̄ plus fuit q̄ oporteret p̄sumptus cib⁹ : aut
est in sanitate defectus in stomacho attentone dignus : ne
incurrere faciat egritudines que male ⁊ varie ad stomachi
fastidium subsequunt̄. Quoniam aut̄ corporib⁹ nr̄is ex ac
tione circūstantis aeris cū celesti inf luxu ⁊ actione calozif
innati accidit continua humidi sustantifici resolutio: rurs⁹
membra inanunt̄: ⁊ querentia pabulū p̄ restauratione de
perditi: fugunt humiditates a capitis venaz: ⁊ venę sang
uinem ab epate: ⁊ epar chilū fugit a stomacho. vñ in ore sto
maci causat̄ sentatio que fames dicit̄. In quolibz igitur sa
no corpore cū ordinato regimine vinente: sua hora accidit
vera fames: ante q̄ non debet esse comestio. Nam si absq̄
appetitu comedat̄ abominabilis redditur cibus in stomac:
co ⁊ fastidium generat: ruginus ⁊ ventositates multiplicat
nec epar illum bñ sanguificare valet: nec alia membra bo:
nam operā dare possunt in nutrimentū si apud stomachū
male decoctus fuerit: quia nulla posterior virtus potest er
rorem anterioris corrigere. Propter hoc Hypo: ruit q̄ ex
deteriori cibo ⁊ potu cuz appetitu assumpto laudabiliores
generantur humores q̄ si melior cibus sine appetitu capi
atur: qm̄ illuz cum delectatione complectitur: ⁊ cum eo na
turali quadam anxietate voluptuat̄ stomachus: vnde citi
us ⁊ perfectiori modo digeritur. Attendendum tñ est q̄ cū
iuxta intensum stomachi desiderium comedir̄: sit ante per
fectam masticationem furtina deglutitio. Ideo non debe
mus cum voracitate comedere. Nam cibus ex masticatōne
aliquam recipit digestionē: cum errore stomachus non
valet corrigere. Unde etiam operib⁹ posteriorū virtutū vi
tę nocimentum infertur. Hanc rationē assignabat Aristo
teles in proplematibus dum querit: ppter quid habentes
raros dentes sunt breuioris vitę: sed de moralibus intelle
xit. A superflua stomachi repletionē cauendum est: nam

multi sui ipsius cum crapulis et superfluis conuersionibus homicide sunt. Ideo non debemus ad saturitatem comedere: sed semper in fine debet famis requies remanere. Nihil est quod ita nos ad crapulam et stomachi repletionem impellat: sicut apud unam mensam diuersa habere cicaria. Multum enim ad crapulas allicit noni saporis aduentus: et varia ferculorum preparatio: que stante pumi cibi sufficienti satietate recentiorum renouat appetitum. Unde longe plus capit stomachus quam digerere possit: et tanto existit peior stomachi repletio: quanto multiplicior fuerit variorum ferculorum assumptio: quia multum nocuentium insertum et admixtione cibi difficilis digestionis cum cibo et facili et digestibili: ut de cibo et potu infra patebit. Abutimur quidem saporibus in hac ultima et epicurea atque deteriori nostra etate: quia non ut plus comederemus diuersa saporum condimenta reperta sunt: sed cum intentione appetitu. Quod si accidat potus aut cibi superflua repletio: prolixo somno dormiendum est. Et melius est a sequenti cibo abstinendum: ut cum sequenti sobrietate precedens crapula competatur. Dumque dies ieiunij adueniet: nunquam prandium ante meridiem differatur: quoniam longam sufferre famem stomachum malis et superfluis replet humoribus: quia frigentibus membris nutrimentum intensa fame causata: nec cibo extrinseco veniente: natura studet illam tristem sensationem renouere. Succurrit igitur transmittendo malos humores ad stomachum: cum quibus stomachus voluptuatur: et cessat fames usque ad horam alterius cibi: si non interruptum. Propter quod dicere solent ieiunantes non esse difficile ieiunium nisi ea hora qua comedere solent. Sed hora prandij transacta dicunt famem non habere: et absque molestia sufferre ieiunium: quoniam natura volens succurrere tristi sensationi: quam famem dicimus: et non adueni

ente cibo ab extra transmittit humores: cum quibus ad in-
frar cibi stomachus voluptuatur et cessat fames. Securius
tamen est abstinentia cenę quę prandij: propter ampliozem
esse nocturnam digestionem. Nec obstat quod quidam vo-
lunt: dicentes abstinentiam cenę peiorem esse: quia somnus
aduenit vacuitati stomachi: quod velut nocuum prohibet.
Quoniam magis obest prandij suffere famem quę supra ta-
lem vacuitatem dormire: tum quia nõ est omnino digestus
cibus in die: Tum quia de sero fieri solet ad cenę refrigeri-
um pontificalis collatio. Imo in quibusdam piguibus fleg-
maticis humidis et carnosis corporibus ad sanitatis cõser-
uationem precipitur leuis cenã: aut eiusdem abstinentia et
experimento comperimus iuuamentum.

¶ De Cibo et Potu **Ca.**
pitulum. quantum.

Estat modo de cibo et potu regulas ponere. Men-
surandus quidem est cibus et potus secundum v-
sum et virtutis tolerantiam. Nam non viuimus vt
comedamus: sed comedimus vt viuamus: quoniam apud
antiquos auctores per experientiam deterius habetur cor-
mestio quę nauseam et fastidium generat: aut stomacho gra-
uitatem infert: et hypochondria tendit et inflat. Et deterius
potus qui temperamentum egreditur et in stomacho cibum
natare facit. Eligantur igitur cibi subtilis facilis digestio-
nis: bonorum humorum generatiui: et caueatur a cibis gros-
sis difficilis digestionis qui malos humores generant. De-
bet esse cibus temperatus: aut non multum temperamen-
tum excedens. Quod si in aliqua primarum qualitatum sit

maior excessus: vt in caliditate: humiditate: frigiditate: aut
 siccitate: cum suis temperetur contrarijs: vt si inducenda fri-
 giditas ex cucumere aut cucurbita timeat cum calidis aro-
 matibus aut acuminibus compensetur et e conuerso. Ob-
 seruandus est ordo apud mensas in assumptione ciborum
 Nam subtile nutriendum et facilis digestionis non debet sumi
 post comestionem grossi: duri: et difficilis digestionis: sicut
 si immediate post carnes. vaccinas comederentur fructus
 lubrici: aut ova sorbilia cito digeruntur: et non habent vi-
 am descendendi: natabunt ultra quam oporteat super durum
 cibum: putrescent et corrumpentur: et ad corruptionem pre-
 parant cibum indigestum cui admiscuntur. Nec grossum nu-
 triens et difficile digestibile debet immediate sumi post sub-
 tile et facile digestibile: sicut post fructus lubricos aut ova
 sorbilia ilico multum caseum comedere: quia propter casei graui-
 tatem et compressionem et ororum lubricitatem labuntur citi-
 us quam oporteat antequam celebretur digestio. Et propter has ra-
 tiones etiam in una mensa ferculorum varietas prohibetur
 Veruntamen physici qui ordinem ciborum in comestione
 et speculativa ratione intueri volunt: contemplantur in fun-
 do stomachi fortiozem virtutem digestiuam quam circa os
 stomachi quam in fundo. Propter quod concludunt cibum diffi-
 cilioris digestionis permittendum esse ad locum vbi forti-
 or est digestiua virtus: et permittendos esse cibos difficilis
 digestionis ad cibos facilioris. Et hęc ratio est vera: sed so-
 lum concludit quando inter cibos est parua differentia et
 parua distantia in difficultate et facilitate digestionis.
 Sed quando distantia est magna: sicuti inter lubricos et du-
 ros cibos: lubrici permittendi sunt. Propter hanc insu-
 per causam dicitur quod nihil est deterius quam nutri-
 ens indigestum super digestum inmittere.

Summo studio attendendum esse auctores volunt: vt in
ter cibum ⁊ corpus cuius conseruanda est sanitas: sit debi
ta proportio ⁊ particularis habitudo conformis. Nam licz
caseus: vinum: lac: acrumina ⁊ similia: ingrediantur ad sa
nitatis conseruationem: ⁊ in bonum conuertantur nutri
mentum: tamen multa sunt corpora quibus propter indiu
dualem complexionem caseus aut lac aut vinum s ut al
ter cibus: venenum est. Ab illis igitur talia corpora tanq̃
a ueneno se abstineant. In his quidem experimentum rati
onem vincit. Ideo dignius est in talibus experimento po
tius q̃ rationi credere. Similiter sunt corpora habentia ci
bum proportionatum ⁊ particulari complexionem suę pueni
entem: a quo non debent prohiberi: quia ex eius permuta
tione nocuumtum inferunt. Obseruanda p̃terea est pa
trię et regionum consuetudo: etiam si talis vsus contra ra
tionem videretur. Nam vt volunt auctores cib⁹ qui solet co
medi in quo existit aliquod nocuumtum: conuenientior ẽ
bono non vsitato. Ideo in ipsis experimentum rationẽ ob
tumbat. In corpore p̃terea sano illud nutrimentum melius
est quod melius sapit: quia ex naturali quadam dispositio
ne melius amplectitur ⁊ digerit. Quod si corpus aut egro
tet: aut si extra propriam naturã distemperatum: non ẽ ap
petiti obediendũ. Naturalis enim corporis dispositio ap
petit sibi similia: p̃ternaturalis autem appetit contraria
Oportet etiam attendere q̃ si ex laritate stomachi accide
ret citius q̃ deberet ibi descensus: vt in principio cęnę aut
prandij sumantur res stiptice quę stomachũ p̃fortant: ⁊ p
perfectiori digestionem ad diurnam cibi digestionem au
xilium p̃stant. Res enim stipticę si ante cibum sumantur
stipticant ventrem: ⁊ si cibum sequantur: propter compres
sionem ipsam lubricant: ⁊ fluxibilem faciunt. Possunt t̃n
res stiptice sumi in fine cibi in modica quantitate p̃ sigil

lo stomachi: ut cytonia: ⁊ pira cocta: coriandruz: aut parū
 per casei: quia ex eoz sigillo confortatur os stomachi: ⁊ na
 turalis calor ad digerendum: ⁊ non permittitur tanta va
 porum ascensio versus caput. Fructus vero humidi ⁊ lubri
 cantes: vt rug: ficus recentes: ⁊ mellones ⁊ huiusmodi: sūt
 cibo p̄mittendi: nec statim post debet sumi cibus: sed ste
 tur quousq; ad fundū stomachi descendant ⁊ quiescant: ⁊
 tunc bonū est comedre vt labant. Studendū est vt in esta
 te frigidiori hora: ⁊ in loco ad frigiditatem decliui come
 datur: in tpe aut frigido bonum est calefacere extrema ad
 ignē post comestionem: quia exteriora membra remanent
 depaupata calore: cibi ppter assumptionem ad interiora re
 trahitur. In hyeme p̄terea comedendi sunt cibi cocti cali
 di. In estate autem frigidū: aut exili caliditate calefacti. At
 tendendū est q; in hyeme ⁊ tpe frigido: propter retractionem
 ⁊ vnionem caloris naturalis ad intra: perfectior et ma
 ior fit digestio q̄ in estate. Nam tunc ppter calorem disper
 gitur naturalis calor ad extrinseca: ⁊ resoluit ⁊ debilitat:
 quia virtus vnita maior est seipsa dispersa. Ideo in hyeme
 corpora delicate vuentia: nec maximis exercitiis vuentia
 vesci debent cibus fortioris digestionis ⁊ maioris nutrime
 ti q̄ in estate. Potus aut nunq; nisi naturalis ⁊ vera sitis p̄
 cedente: sumendus est: quē ex suctione membrorum humecta
 tione indigentiu causat: vt supra d̄ fame dictuz est: aut ex
 ciboz corpulentoz comestione generat. vñ humidum ro
 ridū in ore stomachi p̄sumitur: ad cuius p̄sumationē sequi
 tur naturalis vera sitis: ad quā p̄ sanitatis p̄seruatione po
 tus sequi debet. Quōq; autem accidentalis ⁊ non vera sitis
 p̄tingit: quā medici mendosam sitim appellant: q̄ licet mul
 tas habeat causas: vt plurimum tñ post crapulā venire so
 let: ⁊ pprie post cenam: dū plus de cibo sumpsit stomachus
 ⁊ ē ita debilis respectu cibi qd̄ in hora digestionis laborat

70/300

et potuū apud mensam reuincunt: ut ad humanam vitā: sa-
nitatisq; p̄seruationem auxilium p̄stent: et quibus virtu-
tibus nocumento venenorum resistere possunt.

¶ De Amigdolis. Cap. vi.

Amigdala quēdam amara quēdam dulcis. De ama-
ra: quia ē medicina p̄gritudinum curatiua: nihil
dicē. Dulcis amigdola in suis q̄litatib; fere tem-
perata existit: parū ad humiditatē declinās: minus tñ q̄
nux: difficilis est digōis: et multo tpe in stomacho durat: iō
bñ masticanda est: cum zucaro tñ comesta facilius dige-
ritur: et descendit: generatur ex ea bonū nutrimentum licz
paruū est impinguatiua absterfina et opilationum epatis
aperitiua. Fereculū ex ea factū qd̄ amigdalatū dī: p̄fert pas-
sionib; pectoris et pulmonis: ut tussi: asmāti et sūb;. Cō-
dimentū ex oleo aut lactē amigdalaz eiusdē existit. Virtus
Dulcis amigdola puocat vrinā et eius ardorē remouet: for-
des renū mūdificat: et morsui rabiosi canis sup̄posita aut
comesta p̄dest.

¶ De Auellana. Cap. vii.

Auellana calida ē et sicca circa primū gradū: nutritibili
oris existit nutrimenti q̄ nux: licet terrestriori: quia
solidior et min; vinctuosa: iō tardioris ē digōis: stiptica pa-
rū ē: et ventositates generat: pauciores tñ si ab intrinseco
cortice emundē: si autē assata cū modico pipere sumat̄ pa-
tientib; corizām et reuma capitis celeriter subuenit: p̄ctū
re scorpionū bñficiuz p̄bet: et pprie si cū ruta et ficu q̄sa aut
emplāstrata fuerit.

¶ De Amido. Cap. viii.

Amidū frigiduz ē et siccū ī primo gradu: ei; fereculū co-
quendū est: ut sit vna ps amidi cū triplo sint de aqua
et condiri cum amigdolis et zucaro: lenit epiglotū et pect;
et fluxus catarrales a pectore prohibet: et tussim sedat: nec
multū bonū sanguinē producit. Sed si cū sumula mixtū de
coquat̄: bñ nutrit et sanguinē tpatū generat. Aūnia eius

comestionis frequentatio propter suam viscositatem epatis opilationem inducit: et si calidos renes reperit ipsos ad lapidis dispositionem et generationem disponit. Sed si cum lentibus amidum comedatur: ventrem de colerico fluxu restringit.

¶ De Aneto. Cap. 17.

Aetum calidum est in fine secundi. siccum in fine primi: humorum frigidorum maturatiuum est: ventrem de humoralis putredine mundificat et lenit. eius dolores sedat. ventositates resoluit. quietum somnum inducit. singultum ex repletionem factum remouet. licet nimia eius assiduatio debilitet visum. Stomacho inconueniens est: quia nauseam facit. et semen eius vomitum prouocat.

¶ De Atriplice. Cap. 18.

Riplex est herba qua utimur in ferculis. aut per se mit cum aliis admixta oleribus: conformitatem spinaciorum habens: frigidus est in primo: et humidus in secundo. licet apud quosdam dicatur temperatus: ventres mollificat et cito digeritur. bonum enim generat nutrimentum licet paruum. Ictericis et habentibus epas calidum et opilatum beneficium prestat. Eius semen cum quacumque calida colericis datur vomitum prouocat.

¶ De acetosa. Cap. 19.

Acetosa herba est quatuor habens species: duabus maioribus non utimur vel raro in ferculis: scilicet lapatio acuto paruo. et rumice magna. Aliis autem duabus utimur et in salaticis et succis cum zucchero conditis: quarum una oritur in locis non fertilibus sed arenosis: folia habet ad similitudinem unguis pollicis: quae dum crescit et videtur a sole acquirat aliquas uenulas rubeas in stipite et foliis

z vulgariter dicitur herba fassata. Alia species oritur in ol
cis fructiferis: z habet similitudinem trifolij parui: z dici
tur acetosella seu allelugia: z quida q̄ ex succo istius fit rob
deribes quod est i virtute syrupi acetositaris cytri: qui tñ
laudatur in pestilenti tempore. iste duę species acetose fri
gide sunt et sicę in secundo gradu. humorem generat lau
dabilem. remouent stonachi fastidiũ. acciut appetitũ. siti
extinguũt. z vtutes cordis p̄fortatnas inferũt. Syrupus
factus cum succo earum z succaro in virtute existit syrupi
d̄ cytro. z magnã vtilitatẽ facit calidũ habentibus epar am
be iste ventris colerico fluxui z rasire intestinoꝝ p̄ferunt
Conferunt etiã dolozi dentis ex materia calida si ex deco
ctione earum os collauatur. Ablutio insup ex illaruz deco
ctione pruritui z scabiei inuamentum p̄stat. vsus harum
duarum specierum in ferculis ad similitudinẽ olerum seu
in insalatiis in p̄state z tempore pestilentie optimus qui
dem est. Et similer etiam ros: aut Syrupus eius.

¶ De Acumine. Cap. xii.

Crumina multarum sunt specierum que simul in
vno cap. bonũ est ostẽdere. Sed prius parumper
transgrediar p̄pter diuersos effectus rerũ ex dif
fomi approximatione ad nostrum corpus. Sunt. n. quedã
que si comedantur sanguinem bonum p̄ nutrimento gene
rant. z bonos in n̄ro corpe effectus inducunt: sicut allia: ce
pe z similia: q̄ si ad modũ emplastri ab extra supponantur
entem ulcerant: z si sup vulnus emplastrent venenosum i
ducunt effectũ. Sunt aut q̄dam que comesta z bibita sunt
venena z mortẽ inducentia: ut argentum viniũ: cerusa: plũ
bũ: z silia. q̄ si expectimantẽ z emplastrent ab extra nullum
nocumentũ faciunt: nisi fortasse per frequentẽ z diuturnã

appositionem: vt testantur mulieres que illorum epictima
tib⁹ pulciores videri uolunt: quibus tandem senescentib⁹
dentes cadunt: aut altera ratione nigrescunt. Quedam aut
intrinsicus sumpta et extrinsecus posita bonum inducunt
effectum. Et causa quare cepe et allium ab extra vlcerant: ab
intra nutriunt: assignatur: quia res que in nostrum corp⁹
virtualiter operantur: nunquam suum inducerent effectum: nisi
a calore naturali nostri corporis prius de potentia reducerentur
ad actum. Unde cepe et sal carnem viuam vlcerant. et
corrumpunt: et carnem mortuam a putrefactione preseruant: quia
non est ibi naturalis calor: reducens illorum vlceratiuam po
tentiam ad actum: sicut in iuuentute: et a remisso quidam ca
lore virtus vlceratiua allij et cepe ad actum reducitur: ideo
ab extra posita vlceraut. Sed si sumantur ab intra: ubi calor
naturalis est acutior: consumit et resoluit eorum virtutem vlc
ceratiuam: et compulsum quod remanet in sanguinem et
nutrimentum conuertit: et adiuuatur calor intrinsicus ne
vlcereat: antequam talis virtus resoluaatur: quia plurimum
acrimonia cum alijs mixtis cibarijs comeduntur: et cum hu
moribus in stomacho commiscuntur: nec in vno loco liga
ta continuo manent: sicut de extraappositis dicebat. Sed
argentum vinum: cerusa: et huiusmodi: contrarie sunt dis
positionis: quia ex densis et compactis partibus compo
nantur: vnde indigent intenso calore vt eorum virtus re
ducatur ad actum: et ideo ab extra approximata non vlc
erant propter remissum esse calorem cutis: neque habent p
tes acutas et penetratissimas in poros cutis: sicut cepe et allium
Sed si ab intra sumantur ad intensum calorem deueniunt
sufficiens eorum potentiam in actum reducere: vnde aut
malos effectus: aut morem inducunt secundum determina
tam vniuersiusque potentiam. Sic ergo dum dicitur: quod
allium cepe et similia sunt vlceratiua: intelligitur si ab extra

in cute epictinentur: licet de quibusdam intelligatur dum
ad intra sumuntur. Non est igitur mirandum si res que
dam: vt allia: cepe z huiusmodi ad intra sūt cib?: z abertra
venenuum: z que dam vt argentum viuum: cernisa: litargyri
um z fauilia: ab intra sumptę: sunt venenuum. z abertra sa
nitatem inducunt vlceribus superpositę. Reduendo tandē
ad propositum: vnde digressio ortuz habet. primo de allio
dicatur: Allium callidum est z sicuz in principio quarti
gradus: vlceratuum z adustiuū est: Simius vsus eius ca
put grauat: dolorem inducit. z visum debilitat. corporibus
calidis magis nocet: sed coctum z elixatum non tantum ca
lesfacit. rectificat nocimentum aquarum. ventositates ex
pellit: z est tiriaica. frigidās complexionēs habentibus ver
mes interficit. flematicos humores resoluit. ventrem lu
bricum tenet. nocem clarificat: et guttur ab omni immun
dicia abstergit. doloribus pectoris: z tussi antiquę confert
coitum si in modica comedat quantitate: excitat. si in mul
ta: ipsum abscondit. quia eius materiam sua caliditate et
siccitate resoluit. morsui venenosorum z canis rabidi bonū
vnuamentum prestat. Cepe calidum est in quarto: humi
dum in terecio: z rubeum calidius est albo. et crudū calidi
us est decocto. nutrimentum generat grossium et paruum
sed ex decocto generatur plus et minus malum. et est ape
ritiuum: abstersiuum: inflammatiuum etiam sitis in ducti
uim. plurimus eius vsus capitis dolorem et grauedinem
generat. quandoq; terribilia inducit somnia. et intellectui
nocimentū prebet. malos in stomacho humores producit
et salinam multiplicat. Si in modica comedatur quantita
te: stomachum debilem confortat: et appetitum inducit.
libidinem incitat. et eius materiam sua humiditate au
get. et suppositum apperit emozoides. Contra venena et
corruptiones aquarum allio similis existit.

Portum calidum est in tercio. siccum i secundo. Eius rhus
capitis dolorem inducit: et facit videre somnia mala dentes
et gingiuas corrumpit. in eis dolorem facit: et visui nocet.
Succus eius sanguinem de naribus stringit. si cum aceto
thure: et oleo rosato inmittatur. Crudum eructuositatem
acetosam remouet. epatis opilationem apit. Bonū est ipsū
post lactucas: portulacas: et olera frigida comedere. caninā
pnlmonis abstergit. confert pectori: et emoroidibus: et pro
prie decoctus. Ideo nocet habentibus renes vlceratos: aut
vesicam. Ipsum et semen eius incitant coitum: et contra ve
nena virtutē allioꝝ habent. Scalogne species acriminuz
sūt: et in hntate cepari existūt. Radix ē rasan^o domesticus.
Plures quidē hꝝ spēs rasan^o. Una quidē ē domestica: quaz
absolute radicē dicim^o. Secda ē habens folia crispa sicut ra
dicis: sed est acutioris caliditatis: que vulgariter ramosacia
dicitur. Tercia species habet folia magna et lenia ad simi
litudinē enulę et in quantitate et forma. Et est acutior om
nibus. Et napi et rapę fere sunt istarum specierū vt infra
dicetur. Omnes autoꝝes volunt q̄ quęlibet rasan^o species
sit calide p̄pletionis scdm q̄ magis vel minus de acuitate
percipiat. Sed sunt in humiditate et siccitate discordes: qz
quidam ex autoꝝibus dicunt q̄ sunt hūide: et quidaz q̄ sūt
sicce. Verū tamen videmus q̄ plus de humiditate partici
pāt. Radix et oīs rasan^o minoris nutrimentū q̄ rapę. ppter
mai^o acuminē diure digōis: et stomacho nocet. vērositateꝝ cō
mouet et eructare facit. Si ante cibū comedat non pmittit
cibū fūdo stomachi adbreer: imo ipm ppter ventositatē sub
lenatū retinet et natare facit: digestionē prolongat et ad vo
mitum preparat: et proprie decoctio corticis eius. Si post ci
bum comedatur: lenit ventum: et cibum melius digerit et pe
netrare facit: et ventositatem sursum ascendentem minuit.
Si coctus comedatur: cōfert tussi antiquę et promouetioni

quæ ex fungis mortiferis fieret. Omnis præterea rasani species flemma incidit. et renes et vesicam a grossis humoribus lauat: lapidem in ipsis rumpit et urinam puocat. Et folia eius digestionem et appetitum adiuuant. Confert morfui viperæ. et morfui comutæ. et interficit venenosos vermes. et si ponatur frustum super scorpionem moritur: et maxime si sit rasanus siluestris aut eius decoctio. et si quæ momorderit scorpio non nocebit si prius raphanum comederit.

¶ De Aniso. Cap. xiii.

Anisum calidum in primo: siccum in tercio. Semine ei? p se aut pfectuz cum zucchero est resolutiuum ventositatum: et melius est vt post cibum sumatur. Oris odorem bonum facit: et vapores reprimuit. aperit pectus et epatis aut splenis ex humoribus opilationes inductas remouet. prouocat vrinam. irritat coitum. stipticum est. et dolozi capitis prodest. et adiuuat ad expellenduz nocumenta neruorum.

¶ De agresta. Cap. xiiii.

Agresta frigida in tercio: sicca in secundo. stiptica est: stomachum confortat. appetitum inducit: si ex caliditate fuerit defectus. epatis calorem extinguit. et si tum remouet. uomitum et ventris fluxum restringit: minus tamen si de cocta comedatur. Sucus eius ad spissitudinem mellis in sole redactus ad predictas intentiones in condimentis et saporibus bonus est. fit ex ea syrupus contra renena calida: et febrem pestilentialem virtutem habens: sicut remouens. et supra dictas condiciones obseruans.

¶ De Aceto. Cap. xv.

Acetum ex diuersis partibus est compositū ex cali-
dis acutis: sed frigide dominantur illis: et intense
est siccitatis. Quidā ex autoribus dicunt quod licet
multum frigiditas parte habeat: tamen propter calidas cum
illis admixtas frigidū est in primo: et siccum in tercio. Et
quidam dicunt quod frigidum sit in secundo. Acetum cum re-
bus frigidis infrigidat: et si in modica quantitate cum rebus
calidis misceatur calefacit propter eius virtutem penetrati-
uam facientem res alia penetrare: et inimicū neruis propter
eius frigiditatem et mordicationem: et propter sui penetra-
tionem: qua mediante alii nocui humores ad neruos tran-
seunt. Ideo paralyticis: spasmosis: et podagricis nocet. Ri-
uius eua vsua debilitat visum: libidinē refrenat: eua ma-
teriam fortiter diminuendo. Aerem putridum si aspergat
rectificat: et nocumentum putridarum aquarum remouet.
Licet enim agresta est acetosa: granata: succus aranciorum
et citrorum sunt maioris frigiditatis inductiua quam acetum: non
sunt tamen fortia ad infrigidandum: quia parēt partibus
acutis et penetratiuis. Inde Galienus quarto de simplici
medicina inquit: quod volentes stomachum et proteritiam ex
ardentia infrigidare: melius est succum agreste et similia
dare quam acetum: quia non est eorum frigiditas violenta et
viceratiua: nec cum mordaci caliditate admixta. Ex quo se-
quitur quod volente membra remotiora non sic stomacho vi-
cina infrigidare conuenientiua est acetum: quia in seipso
virtutem habet: que sibi viam facit vt ad remota loca diri-
gatur. Et propter has causas acetum macrefacit extenuat
et dissoluit corpora: et proprie si vsus eius sit plurimus. Ace-
tum prodest colericis et nocet melancolicis: quia melanco-
lica et adustus humores generat. Ideo leprosis et scabiosis
nocumentum infert: adiuuat digestionem: appetitum pro-
uocat: et flemati aduersatur: ipsum incidendo et corrodedo

al
mz

no

malisq; repugnat humoribus ad stomachum fluentib; cō
fert aduersioni ignis et eius dolori velociter subuenit: super
infusum moisi venenosorum prodest: et bibitum et odora
tum. Confert illi qui sumpsit in potu opium: iusquianum
et similia. In laudibus inquit Auicēna. Aceto preterea vti
in cibis et potibus est a pestilentiali nocumento securatio
Aceti decoctio minuit eius frigiditatem: et proprie cum mo
dico admixto melle. Veruntamen si in uno petito aceti bul
liat vna libra passularum: fere saporem non perdit: et maxi
ma suorum nocumentorum quantitas remouetur.

De Aqua. Cap. rvi.

Quarum melior est illa que cum clara sit. neq; co
muniorem. neq; odorem. neq; saporem habet. quia hec
sunt passiones mixte. et inter ceteras leuiores sūt
ponderis que etiam propter suam subtilitatem et raritatem
cito ad ignem calefit: et cito ad aerem infrigidatur: in qua
coquuntur res citius et dissoluntur: et cito ab stomacho et
hypocundriis descendit. Eius quidem leuitas cognoscit
aut per pondus equalis mensure. aut per infusionem duo
rum pannorum lini nitidorum seu filtri et coti nitidi: illa cui
ius filtrum citius efficitur: et post perfectam exiccationem
nitidius et minoris est ponderis melior existit. Inter cete
ra elementa hanc habet proprietatem sola aqua: qd genere
potuum et ciborum ingreditur. Et multis insuper rebus
aqua maliciam et bonitatem acquirit. ut ex sua origine. ex
loci statione. ex decursu. ex decoctione et rerum admixtio
ne. ex sua origine aque fontium sunt meliores. et fons cui
us aqua erit ex terra pura est melior qm ille cuius aqua e
rit ex harena lapillosa. qd est humilior purificatio: et sub
tilior. licet petrosa aq sit minus terrestri putrefactoe pata

Aqua etiam melior est: quæ ex meliori minera oritur. et per
transit. nam aqua quæ ex minera aurea aut argentea meli
or erit ea quæ minera plumbi. aut vitri. aut salis. aut alu
minis et similitum. Secundum ergo quod meliorum virtutum
est minera. sic erit oriens aqua melior. Nec est presentis: in
tentionis virtutes squarum mineralium dicere. quia illud
ad curatiuam medicine partem pertinet. Aquæ præterea stã
tes peiores sunt currentibus. et citius in terrestri putrefa
ctione alterabiles: et tanto peiores quanto sunt sup fortu
lentiori luto palustrali iacentes. Aqua puteorum quæ per
manens est. et voraginibus terræ vicinior. peior est quæ aqua
fontium. et melior quæ aqua paludum. tamen extractione a
quæ a puteis et agitationem aqua putei melioratur. Inde
est quod pauci pisces in puteo aquam meliorant ipsam contu
nue agitando. et quia etiam ex vermiculis et partibus pu
trescentibus nutriuntur. Magna autem piscium quantitas
ipsam corrumpunt. et ideo non ita bonas habent putei et
cisterne aquas. ex quibus non est frequens aquarum extra
ctio. Ex aquis currentibus meliores sunt quæ detecte et e
uentate decurrunt. et ex aquæ ductibus rectis peiores sunt
plumbei. quia ad dissinteriam et ventris fluxum corpus præ
parant. et ex currentibus aquis detectis meliores sunt in
magna quantitate. et veloci cursu currunt. et magna flu
mina. et meliores sunt quæ super bonum lutum non fetidum
nec palustre decurrunt quæ quæ super lapides. licet quidam
antores contrarium dicant. non tamen bene. quia bonum
lutum currentis fluminis aquam purificat. humiliat. et sub
tiliorē efficit. quod lapides non faciunt. et propter hoc quan
to distantiores procedunt flumina a suis fontibus. tanto sunt
meliores si eum tpe eorum aqua bibatur. quæ tales aquæ sunt ma
gis mote. et ex luti mixtura rupte et humiliat. nec illico dum
ex flumine accipiuntur bibende sunt repositis in magno

29
249
188

vase quiescentibus descendunt partes lutose per aquam: i
cuius descensu ducunt simul grossiores aque partes ad re
sidentiam i fundo vasis: et illa que super hypostasim rema
net est purissime aque propinquior et sunilior: et cõformi
tatem habet aque ad ignem decocte que residentiam gros
sarum partium fecit per sequestrationem hypostasis. Ideo
apud quosdam antiores antiquos precipitur: nõ esse aquã
putei cum aqua fluminia admiscenduz: quia aqua putei li
cet sit lucida ⁊ clara .est tamen grossa et cruda . nullam fa
ciens residentiam: ⁊ aqua fluminis habet partes lutosas
que in ipsa subtiliata residerent . sed cum illa admixta im
peditur descensus: ⁊ nõ fit residentia : ⁊ ideo licet aqua flu
minis sit melior q̃ aqua putei: tamen vtraq; est melior p
se sola q̃ ambe simul mixte . ⁊ propter has causas aqua ex
decoctione bonitatem acquirit . quia licet in decoquendo q̃
dam subtilea aque partea resoluantur . tamen ex ebullitõne
rarefit aqua . ⁊ dissolvitur quodam ea ex frigore congela
tum fuit . vnde dum quiescit partea grossiorea possunt ra
rificatam ex igne aquam findere ⁊ inferius descendere . qd̃
ante decoctionem facere non poterant . ignis quidem non
subtiliunt aquam . quia de natura calidi est . subtilea partes
resolvere . sed grossaa pertes aque a subtilibus sequestrat .
vnde descendere possunt in aqua super residentia natan
te que subtilior lenior ⁊ purior existit . nec obstat q̃ sit gros
sior aqua cocta q̃ cruda ex eo q̃ sit obscurior et turbulenti
or . quis multum differt diafonitas et opacitaa a grossitie
⁊ subtilitate . cristallua enim diafonior ⁊ lucidior est quam
aqua talia . ⁊ tamen grossioris existit substantie . Aque p̃p̃
rea cisternarum que ex pluvijs colliguntur . licet non sint
in bonitate aquarum fontium ⁊ aliquale impedimentũ pe
ctori ⁊ voci prestent . tñ si in bona quantitate et in multis
colligantur cisternis electiorum existunt virtutuz . quoniã

no

no hic

710
sunt leues subtiles minus buniide & minus inf latine quã
reliquę . & aliquam habent stipticitatem & membrorum cõ
fortationem : nec stomacho aut epati nocent : sed potius cõ
fortant . Attendendum tamen est quia propter earum sub
tilitatem fuerunt enim in subleuatione vaporum in rubi
bus generate aduenit putrefactio . ideo quando in estate
modice sunt et ad fundum adueniunt cisternarum putref
cunt . & tunc ab earum potatione cauendum est . quia et fe
bres preparat . & humores nostri corpora putrefacit . Sed
tali putrefactioni acetum et acria opponuntur : cum aqua
sit simplex elementum : aut simplicitati propinqua non ex
hibetur eiua potus vt nutriat . quia aqua non digeritur .
digestio enim passio mixti . nec potest aqua in membro vi
uentis loco deperdite & resolute partis reponi . nunquam
aqua cum elementum sit posset in sanguinem conuerti . sed
quem oportet ex quatuor elementis esse compositum . sed
potus aque aliarum existit virtutum : quia nutrimentuz li
quefacit & subtiliat . eiusq; substantiam rectificat . & ipsum
ad inembra penetrare facit . & sua humiditate & frigiditate
restringit . Caloris autem naturalis aut accidentalis acu
men sitim remouet & cannam cordis resoluit . & sic per acci
dens dicimus aquam confortare naturam in actione sua .
Hã pura nocet paraliticis . spasinosis . podagricis . & omni
bus frigidis cõplexiones habentibus . nocet & opijationi
bus epatis . & nimia eiua assumptio post magnum et cale
facientem laborem inducit hydropisim . Decoctio aut mix
tio vini cum ea aut mellis dispumati omnea fere malicias
aque remouet a potatione tandem aque turbide pure caue
dum est . quia epa opilat . & lapidem in renibus generat .

Sequitur Nunc videre de aromatibus.

30
290
189

Aromata quibus in ferculis et saporibus commu-
 niter utimur sunt piper. crocum. cinamomum. ga-
 rriofoli. nuc. muscata. zinziber. cuminum: de qui-
 bus bonum est in vno capitulo dicere. Piper enim sit
 trium generum: scilicet longum piper: album et nigrum
 fere eiusdem sunt virtutis. tamen calidum et siccum est in
 fine terti. Sed quidam dicunt in principio quarti confor-
 tat stomachum. adiuuat appetitum. digestionem preparat
 si in debita proportione utatur. nervis infrigidatis. tussi
 antique et dolozi ventris confert: et urinam prouocat. vsus
 tamen eius in hyeme potius quam in estate laudatur. et
 proprie frigidam complexionem habentibus. Crocum ca-
 lidum est in secundo. siccum in primo. multi voluerunt qd
 crocum nunquam humorem alterat immo cum temperan-
 tia eum conseruat. et a putrefactione rectificat. moderatus
 croci vsus atque difficultas anhelitus auxilium prebet. es-
 patis opilationes aperit. et licet stomachum sua caliditate
 et stipticitate confortet: nauseam tamen facit. appetitum
 deicit. quia acetositati que appetitum inducit opponitur
 dolorem capitis quandoque efficit. et cum vino bibitum
 somnum et ebrietatem inducit. sed crocum sua proprietate
 cor vehementer confortat. et specialem vim lificandi in-
 fert. illuminat spiritus. et ad exteriora membra dilatat:

30

intantum q̄ aliquando multitudo sue comestionis cum leticia ad exteriora spiritus dispergit fontem naturalis caloris derelinquendo. propter quod quidam dixerunt. q̄ sumere mediam vnciam de croco mortem ridendo et letificando inducit. Cinamomū est calidum et siccum in tercio omnem putrefactionem et humorum corruptionem rectificat. stomachum confortat. epatis opilationem apperit. et eorum digestiuam vigorat. catarro confert et ventris ventositate expellit. visum acuit. tussi et pectori auxilium prebet. et sua tiriacali virtute morsui venenosorum bibitū aut superemiplastratum confert. gariosilus calidus et siccus in tercio. corporis odorem bonum efficit. visum acuit. stomachum et epar confortat appetitum inducit. et vomitum sedare facit. Flux muscata calida est et sicca in secundo. epar et stomachū atque splenem confortat. vrinam prouocat. et vomitum prohibet. atque oris odorem bonum efficit. zinziber calidum est in tercio et siccum in secundo. et in ipso est humiditas superflua. cuius signum est q̄ cito tarlatur et putrescit habetibus frigidum stomachum et epar confert. eorum humiditatem et prope ex fructibus inductam exsiccando digestum adiuuat. atq; ventrem lenem facit. et morsibus venenosorum auxilium prebet. Cuminum calidum est in tercio. siccum in secundo: ventositatem dissoluit. dolores et ventris tortionem placat. vrinam prouocat. et distillationi eius auxilium prebet. nimius tamen vsus eius citrinat faciem. unmo hypocrite ad sumum cumini in prunas proiecti manus et faciem retinent. vt palefiant et videantur populo ieiunantes. Auatis caro quere in capitulo infra de carne. Agni caro in capitulo infra de carne. Anguilla in littera. P. capitulo de pisce. Arantia in littera. C. capitulo de citro. Allium romaraccia dictum est supra capitulo de acrumine: et caro

alande anseris . a natis . ⁊ autum in capitulo de carne .

31
291
120

¶ De Basico . Cap. xviii .

Basilicum calidum est et siccū in primo . licet sit in eo aliqua humiditas non bona . multarum est species . sed laudabilius est gariofilatum . minorum foliorum . ⁊ semen eius virtutem habet cordialem : cerebrum et narium opilationes aperit . siue comestum siue odoratum animam sua aromacitate letificat . emoroidibus et cordis tremori confert . Superfluum eius vsus nō est laudabilis . quia sanguinem turbidum ⁊ melancolicum generat : ⁊ quibusdam eius odor capitis grauedinem inducit : iniuste tamen vituperatur basilicum quod ex eius folijs generetur scorpio . Sed vt Galienus vult reperiuntur scorpiones iuxta basiliconem . non q̄ ex eo generentur . sed q̄ libenter ad ipsius odorem concurrunt .

¶ De Boragine . Cap. xix .

Orago calida est et humida in primo . et est una ex speciebus buglosse : letificat cor eius substantiam ⁊ sanguinem mundificando . cū vino exhibita cordis tremorem curat . et omnibus passionibus confert . cum melle et aqua decocta vlcibus oris . tussi . et asperitati peccatoris auxilium prebet . laudabiliozem generat sanguinem . dispositionibus melancolicis prodest . vsus eius et flosorum suorum in insalutatio et ferculis laudabilis est .

¶ Buglossa alias lingua bouis . Cap. xx .

Uglossa dicitur lingua bouis . ⁊ est in virtute bo-
raginis . Veruntamen Auicenna credit apud nos
certe non reperiri . sed vtitur herba buglosse su-
mili .

¶ De Beta . Cap . xxi .

Beta calida est et sicca in primo . Veruntamē par-
tes frigidas et humiditas habet . est opilationum
apertiuā . ventrem aliquantulum soluit . ⁊ lubricum tenet . se-
cum aqua prime decoctionis comedatur . sed illa abiecta po-
stmodum recocta ventrem restringit . nutrimentum eius
paruum et non laudabile . propter quandam eius lassedi-
nem stomachum mordicando . ideo cum dulcibus aroma-
tibus ⁊ lacte amigdolarum comedendum est .

¶ De Butiro . Cap . xxii .

Uterum calidum est et humidum in primo . mul-
ti ⁊ impinguatissimi existit nutrimenti . eius tamen
superfluum vsus stomachum debilitat . et ad fle-
maticas preparat egritudines . Si in cibus cum amigdolis
et zucharo admisceretur maturat catarrum . ⁊ tussi frigi-
de ⁊ sicce confert . sed cum linitur per se super pectus et sto-
macho sputum ⁊ vomitui sanguineo ⁊ sanioso auxilium pre-
bet . confert morsui venenorum . et fumere ipsum est tiria-
ca venenis omnibus in potu sumptis .

De Citro. Cap. xliii.

Itum quatuor diuersas habet partes cortex citri
 calidum est in primo licet dicatur vt sit calidum
 ⁊ siccum in secundo cortex ⁊ semen eius cordialia
 sunt ⁊ animam lctificantia ⁊ similliter acetosita eius cor
 confortat ⁊ proprie dum ad calidum distemperatum foret
 cortex citri oris odorem efficit bonum ⁊ ab humoruz putre
 factioe pseruat ita qd si cortex sicq ponať inter pannos il
 los a tinea pseruat incolumes pulpa eius cruda est ⁊ infla
 tiua ⁊ mala stomacho ⁊ difficilis digestionis dolores ven
 tria pparat sed confecta facillioris est digestioia ⁊ con
 fert gutturi ⁊ pulmōni acetositas eia cum hoc qd cor con
 fortat ventris fluxum ⁊ vomitum colericuz restringit ap
 petitum pparat canmarā ⁊ febriles calores extinguit sic
 ex ea syrupus magnarum laudum in cura ad pseruatio
 nem pestilentialis febris acetositas tamen nocet neruis ⁊
 est mala pectori veruntamen acetosita citri super empec
 tinea panno ⁊ lentigines faciei fricata ad earum remo
 tionem ad iumentum pstat quod ostenditur si panno at
 tramento madefactua cum citri acetositate fricetur ad pri
 stinum redit colorem semen ⁊ cortex eius seu bibatur seu li
 niatur optimam contra omne venenum proprietatem ha
 bet poma que arantia appellantur ⁊ limones in acetosita
 tibus suis cum acetositate citri similitudinem habent cor
 tices autem ipsorum ⁊ semina etiam non sunt tante virtu
 tis sicut in citro:

710

De Citonio. Cap. xliiii.

Itonium frigidum in primo siccum in secundo
 quod quando non est perfecte maturum sto

machini grauat. et est difficilis digestionis. et que mu-
za sunt aut acetosa sunt nocua. licet ad fluxum ventris
acetosa sunt meliora. et melior modo eius commestione est
dum concauatur extrahendo semen eius. et implendo mel-
le aut zucharo et superponitur in primis prius ipsum in lu-
to aut stuppa infusa in aqua circuire. multum quidem con-
fert stomacho ne humore aliunde recipiat. appetitum indu-
cit. et ipsum ut syrups eius ebrietatem remouet si post cra-
pulam sumatur: confert etiam asinati et pectori. et asperita-
tem gutturis et cane pulmonis lenit proprie mutallago sui
seminis et sputum sanguinis prohibet. Citonum quidem
per se scriptum est. quando enim sumitur ieiuno stomacho
ante cibum: stomachum confortat et ventrem stringit. qua-
do vero sumit post cibum bonum sigillum in stomacho facit. et
propter stipticitatem eius cibum comprimendo. soluit ven-
trem. et si in multa quantitate comedatur cibum indigestum
descendere facit. Et hec est fere communis regula stiptico-
rum ciborum: qui ante cibum sumpti ventrem stringunt:
post cibum vero fluxibilem reddunt.

¶ De Castanea. Cap. xxv.

Castanea calida est in primo. sicca in secundo. est
magni et boni nutrimenti si bene masticeatur. et si be-
ne digeritur inpinguat et appetitum confortat. sed
melioris nutrimenti est si castanea comedatur cum melle:
aut cum zucharo spud habentes flematicas complexionis
Castaneę tamen dure sunt digestionis. et ventrem inflant
sliqualem ventuositatem generando. sed aliquando cere-
bri grauedinem inducunt propter difficultatem digestio-
nis. et sumum earum in stomacho coclusum. assatio ab eis
nocumentum et stipticitatem remouet. quia

quia earum corpus rehumectatur et lenificatur: ut contem-
perent pectoris et corporis siccitatem. et urinam puocant.
In aqua tepida reinfundatur. Quidam ex autoribus blas-
phemant castaneam quod in nutrimento similis existit glandi.
Vnde dicunt quod castanea non sunt hominibus sed porcis nu-
trimentum.

¶ Risomula alias muniace. Cap. xxvi.

Risomula sunt muniace. vel parua persica. et sunt
frigida et humida in secundo. grossum et viscosum
generant flema: et ventrem commouent et inflant
et eorum nutrimentum velocis est putrefactionis. inde ad fe-
bres putridas preparant. Infusio tamen eorum sitim remouet. et
febris acutis confert. Conueniunt stomacho ipsum con-
fortando magis quam persica: licet quidam dicant quod nocent sto-
macho. calorem naturalem extinguendo. et verum est de sto-
macho frigido. sed modus corrigendi eorum nocuumtum est
ut sumatur ante cibum. et post ipsa sumatur anisum et mas-
tic cum vino puro retere et odorifero. aut vua passa. et habē-
tes stomachum frigidum sumant mel. Si autem post cibum
accipiantur: stomachum supernatant et in putredinem con-
uertuntur.

¶ De Cappari. Cap. xxvii.

Capparis calidus est et siccus in secundo. parui est
nutrimenti. confert stricture pectoris. aperit opri-
lationes splenis et epatis. et proprie splenem confortat
et clarificat euacuando ab ea materias grossas. et me-
lancolicis urinam puocat. lumbicos interficit. et coitum
excitat. et contra venenum triacalem virtutem habet. et vsus
eius cum aceto est multum laudabilis in pestilenti tempore
et acetum corrigit nocuumtum eius.

¶ De Cucurbita. Cap. xxviii.

Cucurbita frigida est et humida in secundo nutri-
mentum generat flematicum et paucū velociterque
descendit: stomachum humectat: sitim extinguit
calidis complexionibus competit. frigidis vero contraria
est. veruntamen ex natura cucurbite est tales generare hu-
mores quales res secum admixte. cum calidis quidem reb⁹
calidos humores generat: et cum frigidis frigidos: ut cum
pino citoniorum aut granatorum et cum agresta est bona
calidam complexionem habentibus. sitim extinguendo et
naturalem calorem refrigerando. et cum aromaribus et mel-
le frigidis complexionibus confert. ferculum eius confert
russi et dolori pectoris. et frigiditate stomachum et intestina
infrigidat. et quandoque dolores corporis generat. Si autem
post elixationem fricatur remouetur humiditas eius super-
flua: et sic cum agreste aut aromaribus condiri potest secū-
dum complexionis indigentiam. et est ista preparacione mi-
nus putrescibilis redditur: quia cucurbita per se facile hu-
morem generat. ad putredinem eius frigidum extinguit ar-
dozem vrine: et ipsam prouocat et maxime semen eius.

¶ De Cucumete. Cap. xxix.

Cucumer frigidum est et humidum in secundo hu-
mores duros et grossos generat. et difficilis est di-
gestionis. et tarde de stomacho descendit. et ad hu-
morum putrefactionem dispositum est. unde putredas fe-
bres excitat: cibum quem in stomacho reperit in crudat: ut
nequeat a stomacho dissolui. firim remouet. acumen calor-
is febrilis extinguit eius aquositas. pulpa et semen eius vri-
nam prouocant. et eius ardozem extinguunt. odor eius reui-

uiscere facit habentea sincopin calidant. et radix sua facit vomitum. folia autem eius pferunt morsui canis rabidi.

¶ De Citrulli. Cap. xxx.

Citrulli multum cucumeribus similes existunt. sed frigidiores et grossiores humorea generant. et magis nocent stomacho et longioris digestionis sunt. Citrulli per venas discurrunt crudi. et ad diuturnas febres corpora disponunt. et cum nimiam moram in stomacho faciunt nervositati stomachi magis nocent. et nimis usus eius venenosorum humorum corruptionem preparant. medulla eorum perfectiorem generat humores. virtutes ad sitim extinguendam ad acumen febrium et vrine prouocationem similes sunt cucumeribus.

¶ De Cerasa. Cap. xxxi.

Cerasa frigida sunt in primo. et sunt trium specierum. scilicet dulcia acetosa magna et acetosa parua. Dulcia et acetosa magna malos generant humores stomachus et intestina grauantes spiritissimos et putrefactionem et vermium generationem. unde ad febres putredas corpus preparant. Acetosa magna sunt peioris qualitatis. et maiorem in stomacho grauedinem inducunt. Acetosa parua meliores generant humores. nec tantum habent de humido putrescibili. aliquam tamen stipticitate participant. coleram reprimunt. sitim extinguunt. et appetitum inducunt. et meliora sunt que sicca vsui referuantur. et succo eorum ad solem essiccato et conseruato in viterato vase fit bonus sapor. si cum aceto aut succo arancioꝝ aut agrestis distemperetur. et tunc inter cetera saporum blandimenta maxime incitat appetitum.

¶ De Ciceri. Cap. xxiii.

Cicer est album rubeum et nigrum. album est calidum. in primo et siccu in principio primi. licet quidam dicunt quod sit humidum. Rubeum est calidius et siccus albo et nigrum rubeo. Omnes iste species sunt melioris nutrimenti quam fabę: habent tamen dispositionem in flatuā: et nigrum melior est virtutum quam rubeum. et rubeum albo clarificant uocem. pectori profunt. et ut plurimum benutruunt. et sunt sorbitiones ex farina cicerum in dispositionibus pectoris debent decoqui cum aqua sue remolitionis. et comedi cum prima decoctione. quoniam in brodio existit melior virtus cicerum. cicera enim remouent epatis et splenis opilationes. colorem bonum et uiridum in carne reducunt. lapidem rene et uessice frangunt. urinam prouocant. nocent ulceribus uiarum urine: generant sperma et coitus excitant. et vermes cucurbitiones de corpore soluiunt. cicer uiride in stomacho et in testinis superfluitates generat. Quis odorem malum efficit. et cicercula est in virtutibus alborum cicerum. nigra cicera ad opilationes ad rumpendum lapidem. et ad expellendum vermes sunt meliora. alba uero augendo materiam coitus. et prouocando urinam meliora sunt. Locio cum brodio cicerum a scabie et puritu cutim mundificat.

¶ De Canlibus. Cap. xxiiii.

Aulus multarum est specierum. sed domesticus quoniam in cubis utimur calidus est et siccus in primo. generat sanguinem grossum melancolicum: et quandoque somnia mala uidere facit. et nutrimentum eius est paruum et nocet aliqua iter stomacho: sed dum coquitur cum carnis pinguis et galline est melioris nutrimenti: et meliores

35
194

sunt caules bipennales quæ estiu: expurgat humores flemat-
ticos et pectore guttur lenit et vocem clarificat. semen eius
cum aqua lupinorum vermes interficit. caulis si comeditur
cum primo brodio facit ventrem lubricum et urinam prouo-
cat substantia eius corpulenta. et abiecta primo brodio aut
per secundam decoctionem ventrem cõstringit. et maxime
si secum antiquus caseus recoquatur: sicut de blete supra-
dictus est. decoctio eius et semen eius retardant ebrietatez
et ipsam remouent. Cuius rationem assignat Aristoteles in
pyle. propter eius virtutem diuerticam urinam prouocando.
et facit vinum ad vias vrine prouocare et lubricare. vnde d-
ficat tanta caliginosa ad cerebrum euaporatio quæ ebrietas
tem causabat. succus eius cum vino confert morlui canis-
rabidi. Veruntamen hæc herba quam nos dicimus caulem
proprie est brassica. nam caulis est nomen generis ad om-
ne hastile germinem vniuscuiusque herbe. per quod crescit in
altum. et quia brassica habet plurimum hos caules per quos
crescit et germinat in altum qui sunt meliores partes bras-
sice contraxit sibi denominationem caulium. ut patet per pli-
nium et alios doctos simplicistas in lingua latina. ideo vul-
gares nominant ceteras herbas in singulari numero bras-
sicam vero caules in plurali.

De Caseo. Cap. xxxiii.

Caseus quandoque fit ex lacte. quandoque fit ex sero.
et est illa quæ dicitur recocta. diuersificatur caseus
secundum quod recens est aut antiquus. et secundum
quod salitus aut non salitus est. recens frigidus est et humidus
in tercio. licet quidam dicunt in primo. et salitus siccus cali-
ditatem et siccitatem habet in tercio. et salitus non siccus me-
diocres habet virtutes inter recentem et antiquum. Meli-

oz caseus est ille qui cum ad suauitatem ⁊ aliqualem dulce
dinem declinans non nimis salit⁹ sit inter durum et mol-
lem et viscosum et fragilem medius existit : quia caseus il-
lozum extremorum malus est. et bonitas casei variatur se-
cundum varietatem animalium ex quibus lac extrahitur .
vt in capitulo de lacte dicitur . variatur etiam secundum re-
giones . et secundum diuersitates herbarum quibus lactā
tia animalia rescuntur . Caseus recens boni ē et multi nu-
trimenti . et est impinguatiuus et bonus cibus habentibus
spiritum sanguinis ex pectore ⁊ stomacho inuamentum fa-
cit . licet quidam de illo dubitent . quia frigidis complexio-
nibus non confert . caseus vetus difficilis est digestionis .
grauatiuus et malus stomacho . ⁊ ipso multū vtentes vētris
dolorē incurrunt . ⁊ est pauci nutrimenti . ⁊ in colericos hu-
mores facile conuertibilis . ⁊ macrefacit vsus eius corpora
Recocta peior est q̄ caseus recens ⁊ q̄ caseus medius salu-
tus . et est melioris nutrimenti q̄ caseus antiquus . caseus
generat lapidem in renibus ⁊ vesica . et proprie qui est hu-
midus . ⁊ maxime cum comeditur cum rebus diuerticis fa-
cientibus ipsum ad vias illas penetrare . et sic etiam petri-
ficat vincturas podagrorū . qui vero esset ad generationem
harenularum ⁊ lapidū disposito canere debet a casco . qui
sicut videmus terram viscosam aut creatam que argilla di-
citur in lapidem et laterem conuerti apud decoctiones for-
naciae sic ex humoribus viscosis ⁊ grossis dum est calor ad-
urens in vijs vrine generantur harenule . que inuicem in-
te lapidem constituunt . ⁊ ad talium viscosorum humorū
generationem aptissimus est caseus . ⁊ proprie cum macha-
ronibus lagariis et ferculis de pasta comestus . caseus ve-
tus affarus aut pistus ⁊ lotus aliquando cum aqua rosata
ventris fluxum mirabiliter restringit . ⁊ licet horum noci-
mentorum sit caseus . veruntamen cum post comestionem

36
290
179

parua ex eo sumitur quantitas os stomachi corroborat et confortat. eiusq; bonum sigillum existit: ascensum fumo: u ad caput reprimat. factetatem et fastidium ex dulcib? et uen tuosis cibis pueniente z remouet. nec vos conturbet pater S. q; caseus ita uobis familiaris existat cib? quia propter longam consuetudinem et auiditatem appetitus ad illum i uobis marina pars suoz nocuementoz affertur. nam sicut in regulis generalib? dictum est cibus consuetus et qui cu appetitu sumit: etia si mal? sit meliore generat sanguinem q; laudabilior: cibus non cu tanto appetitu comestus. Imo tante uirtutis existit a pueritis comedendi consuetudo q; uenenum et medicina uenens in bonum nutrimentu con uertitur. unde apud indos dum malos reges habeant puel le que pulchriores ridebantur fieri ex napello herba uene nosissima a paruissima incipiendo quantitate quousq; il le puellę comederent loco cibi. et omnes reges cum eis inte ribant.

no

De Carne. Cap. xxxv.

Pro inter omnes cibos optimi e nutrimenti. corp? corroborat pfortet et impingust: et eius cib? est p pinque conuersionis in sanguine. et inde qui mul tas comedunt carnes et proprie cum potu uini incurru re pletionem q; ppter indigent sepius fleborthomia aut medi cina solutua secundum oportunitatem. Bonitas et malicia carnis multis variatur modis quos p sanitatis conserua tione attendere oportet. et primus modus sumit ex differē tis sexus: Secundus modus sumit ex dfa castratiōis. Tertius ex dfa uuenturis. Quartus ex dfa regionū ubi morā tra bunt: et herbarū et pascuoz qb? aialia uescunt. Quintus ex dfa grassitie et macredinis. aut sanitatis et egritudinis. Sextus ex dfa tepoz anni i quib? caro pmedit. Septimus ex dfa arti

ficij ⁊ modi p̄pandi et coquendi. Octauus ex diuersitate et
differentia specierꝝ aīalīꝝ sc̄dm̄ eorꝝ p̄p̄iam naturam. No
nus ex differentia ⁊ diuersitate membrorꝝ. De prima dif
ferentia cum omnis masculus calidior sit ⁊ siccior quacūqꝫ
femella sine speciei. variabit̄ bonitas carnis sc̄dm̄ sexum a
pud variationem naturę specierum animalium. nam licet
v̄ plurimum caro masculorum laudabilior sit carne femel
larum. tamen in quibusdam speciebus caro femelle lauda
bilior existit. sicut caro capre respectu hirci. et caro gallinę
respectu galli. De secunda differentia videmus castrata a
nimalia meliora esse q̄ masculi et femelle speciei. quia ma
sculi castrati meliores sunt quam femine propter naturaꝫ
masculinam. et meliores sunt q̄ masculi. quia ex castratio
ne naturalis calor remittit̄. et similiter siccitas et ad quod
dam speciei temperamentum castrata animalia reducunt̄
nam dum comparatur ad masculos non leduntur a coitu
quoniam ut de partibus animalium inquit Aristoteles a
nimalia multum coeuncia cito senescunt. et exsiccantur eo
rum carnes et indurantur. et naturaꝫ senectutis acquirūt
et per comparisonem ad femellas non leduntur a partu
aut ouifatione. videmus enim vacas capras pecudes et hu
iusmodi non parturientes. meliores habere carnes q̄ par
turientes. et gallinas non ouifantes meliores esse. et ideo
dicitur q̄ gallinę in hieme meliores sunt q̄ per cetera an
ni tempora. quia. in autumno v̄ plurimum ouifare dimic
tunt. et propter has causas etiam femelle animalīꝝ castra
te. vt in castratis scrophis et gallinis quę caponisse dicun
tur apparet. Veruntamen castrata animalia per debilita
tum esse calorem proprium multiplicant humiditates et
pinguedinē non multum bene digestas. quę quandoqꝫ ma
li existunt nutrimenti. De tertia differentia manifeste vu
demus q̄tatem animalium multum conferre ad bonitatem.

37
248
292

- carniū. Prima enim etas animalium est humida. et quan-
to magis ad senectutem tendit est siccior. licet possit aliqui
humiditate accidentali humectari. Animalia quidem quo-
rum naturalis complexio est sicca in illa etate meliora sūt
in qua eorum complexio et naturalis siccitas cum humidit-
ate etatiue complexionis contempnatur. quod non ita prin-
git de animalibus naturaliter humidam complexionē ha-
bentibus. et ideo dicimus qd agni et porci in tempore lacta-
tionis sunt mali et humidi et grossi nutrimenti stomachū
grauantis. quia eorum naturalis humida complexio: cum
humiditate etatiue et puerilis cōplexionis adiungitur: sed
vteriori procedente etate ad maiorem siccitatem humida
naturalis eorum complexio in etatiue discursu contempe-
ratur. et ideo apud medicos. et proprie apud arabes ubi nō
est multum in vsu arietum castratio magna laude extollit-
caro annualis agni ante pollutionem. omnis autē caro ani-
malium antiquorū est pessima et difficilime digestionis. et
malorum humorū et similiter animalium ab vtero exeunti-
um. aut partui propinquoꝝ. Et aues ante originem bona-
rum pennarum putrescibiles humores generant. stomacho
et toto corpori abominabiles. De quarta differentia. Vi-
demus enim secundum diuersas regiones. diuersa anima-
lia meliora esse ut in locis montuosis et petrosis meliores
castrati producantur. subtiliorum leuiorum et saporosiorū
carnium. Et maritimis et paludosibus regionibus contra-
rium. ex melioribus enim herbis et pascuis meliores humo-
res. lac et carnes. producantur. et tanto meliores carnes ani-
malia producant. quanto eorum nature proportionatiores
cibos habent. vnde porcos meliores carnes habere dicim⁹
dum glandes comedunt q̄ dum herbas. et capones et galli-
nas meliores esse ex frumento aut milio nutritos q̄ ex her-
bis. aut furfure. De quinta differētia absolute meliora sūt

animalia media inter macredinem ⁊ multam pinguedineꝝ
quia multa pinguedo appetitum obrundit stomachũ debi
litat et digestionem impedit et ad malos humores corpus
preparat. unde cautela ex pinguibꝫ animalibus inacriores
carnes comedere et ex macris animalibus carnes pinguo
res eligere. De sexta differētia calida animalia meliora sũt
in hieme propter suam humiditatem et frigida in estate.
unde caro porcina apud illos quibus non contradicit appe
titus melius est in estate q̃ in hieme propter suam humi
ditatem et p̃piones meliores sunt in autumnino q̃ in vere.
et parue anes in vere dum nidificant non sunt bone in au
tumno autem que ex vuis ⁊ ficibus nutriuntur sunt meli
ores ⁊ turdi meliores sunt in hieme dum non tantum exer
centur in volatu tempore niuis cum pastum vermiculorum
circa radices arborum querentes sunt. De septima differē
tia magnam quidem diuersitateꝝ ⁊ differentiam acquirũt
carnes ex modo p̃parandi pinguiſſimas carnes melius
est assari q̃ elissari ⁊ meliores super ardentēs p̃unas pie
ctas vt superflua eorum humiditas super carbones fluat
⁊ resoluatur ⁊ siccior reddatur. Carnes macerrimas meliꝫ
est elissare q̃ assare vt earum siccitas cū humiditate aqua
contemperetur: medie sũt carnes assari ⁊ elissari possunt
secundum naturam animalis ⁊ comedentis appetitum et
quorundam animalium carnes meliores sunt assate vt por
corum ⁊ aliorum humidorum: ⁊ quorundam meliores sunt
elissate vt carnes bovine ⁊ aliorum siccorum carnes frige
⁊ carnes in visculo cum alimuri coquinatē inter assatas et
elissatas in virtutibꝫ medie existunt licet frige assatis sint
propinquoꝝ: ⁊ in visculo coquinatē elissatis. Et cauē
dum est ne carnes assate fortiter cooperiant ino discoop
te dimittant: nam cum carnes assate nimium cooperiunt
vt prohibeatur earum euaporatio ad venenositatem cōuer

tuntur. ut autores volunt. et experimento compertum est. carnes assate maioris et melioris sunt nutrimenti. et robustis corporibus convenientiores et difficilius digestionis et siccius nutrimentum generant quam elissate. quia carnes elissate sunt humidiores humiditate aquea et accidentaliter licet carnes assate humiditate propria quam elissate. Caro quidem assata in propria humiditate decoquitur. elissate vero in aliena que suam extrahit humiditatem. unde caro elissata sic cior redditur humiditate propria quam assata. nec carnes assate illico ad magnas prunas appropinquari debent. quia intempestiuani faciunt crustam. impeditur caloris penetratio ad partes intrinsecas. et decoctio centralium partium. ideo dixit Aristoteles. artificiosius esse assare quam elissare. carnes insuper ultra earum proprias naturas tales acquirunt virtutes quales sunt res cum quibus conduntur. omnium harum regularum et aliarum quas hic gratia breuitatis omittimus testimonium reddit experientia. De octava autem diversitate clarum est quasdam species animalium meliores carnes habere quibusdam. absolute melior caro inter uolacilia dicitur starna aut fastianus et gallina. Inter siluestris capreolus et porcus siluestris iuuenis ante pollutionem et similiter in membris existit dicitur. ut meliores sint carnes testiculorum et manillarum quam spatium et aliorum membrorum. ut autem isti octave diversitatis habeant notitiam ponent virtutes fere de quibuslibet specie animalium inestibilibus et eorum membrorum. et primo tanquam a nobiliori incipiendo de starna. Caro starne ex subtrillioribus et leuioribus autem carnibus existit. ad reparationem declinat. et corpus ipsius inquit corpus fortat ei debilitatem curat. spatium stomacho et hidropisi prefert. et in coitu argentum facit. et in his qui subtrilli volunt custodiri regimine inuenitur est et meliores sunt eius pulli. Caro perdicis. quia perdis est species starne. licet quidam aliter dicant. argentum bonum in cerebro et

Intellectu p̄bet: coitum et citat: et eius materiam augmē
tat: caro fāsiani licet auerrois velit ipsam esse meliorem et
carnibus auium: tamē inter bonitates starne et galline me
dia existit caro gallinacea: Galloꝝ melior est ille qui non
dum cantat: nec dum coiuit: et gallinarum meliores sunt q̄
nondū ouisunt: melior est illa que in ventre edi affatur: et
quidam ex antiquis auctoribus laudant capones esse meli
ores omni carne volatiliū: et caro pulloꝝ in cerebro et in
tellectu augmentum facit: et pullus masculus melior est q̄
femella: caro gallinacea confortat pectus: sanguinez et na
ribus fluentem retinet: vocem clarificat: et corpus impin
guat: ius galli antiqui et solutioni et doloribus ventris po
tatum confert: Caro coturnicis ex ea timetur spasmus: q̄
comedunt aliquando belleborum herbā venenosam et spaf
mosam: quidam ex antiquis dicunt nutrimentum earū es
se optimum et spermatis generatiuum: De coturnice et qua
lea inter auctores est magna dissensio: nam periti apud by
storias lingue latine per coturnicea intelligunt quales: et
sic intellexit translator Auicenne in capi: de coturnice scri
bens proprietatem qualesarum: q̄ timetur ex eo spasmus:
quia belleboꝝ comedunt: Plurimi auctores per coturnicem
intelligunt auem quandam maiorem pdice: cū pennis pic
tis: et est in bonitate carniū perdicis: Caro columboꝝ: Pi
piones sunt calidi et humidi superflue et illi qui volare inci
piunt sunt leuioris et melioris nutrimenti: pulli tñ colum
borum stematicis multum conueniunt: et in colericis con
diri debent cum agresto aut simili frigiditate alterante: co
lumbi antiqui dure sunt digestionis: et illaudabilis nutri
menti: Caro turturis quidam dicunt q̄ turtur est perdit et
errant: eius nutrimentū est stipticum et mirabiliter in ven
tris fluxibus confert: Auicenna laudat carnes turturis es
se meliores carnibus omnium volatiliū: et dicitur in ara,

bico duraz uel alduraz .et hoc est quia in regione auicenne
sunt meliores q̄ in Italia ut dicunt qui ibidem habitant .
v̄l quia turtur sua proprietate confortat cerebrum . ⁊ intelle
ctiuam virtutem . ⁊ in coitu augmentum facit . Caro passer
ris calida est . mali nutrimenti ⁊ difficilis digestionis . ⁊ lu
xuriam comunet . Caro alaude per se stiptica est . ventres
stringit . sed brodium propter vitrositatem quam habet ex
trahendo illam in coquendo ventrē soluit . caro anatis cali
dior est omni carne volatiliū domesticorum . frigidis cō
plexionib⁹ confert . et calidis nocet . si frigidis condimentis
non alteretur impinguat . resoluit ventositatē . et clarificat .
vocem . cū autem eius caro digeritur est maximi nutrimen
ti . et proprie stomach⁹ seu griscibile eius . Caro anseris fri
gidior carne anatis . ⁊ ab ea parumper differt : et meliores
partes ei⁹ sūt hale pectus aut venter . Caro gruis . panonif
strutionis . et magnarum auū grossi est nutrimenti et dif
ficilis digestionis . nec pro nutrimento multum concedens
Caro volatiliū aquaticarum in lacunis fluminib⁹ et pra
tis aquosis commorantium grossa est et superfluitates ge
nerans . et vsus eius non est laudabilis . Aues minute bo
ni sunt nutrimenti . et proprie dum non indificant . et dum
sunt pingues . et istius conditionis est turdus . sed timetur
comestio stomachi eius seu griscibilis . quis quidam dicunt
q̄ napellum comedit . que est herba venenosissima . Caro q̄
liē calida est et humida . sed tempore veris dum ad nos qua
liē reuertuntur melencolica est et sicca et mali nutrimenti
in autumno autem dum pinguis est bonum prestat nutri
mentū . facilis sit digestiōis . coitū et eius materiam augmē
tat . de proprietate qualee magis credendum est quod dicitur
supra de coturnice . Caro caprioli est ex carnibus silue
stribus laudabilior boni nutrimenti . et paucarum super
fluitatum . licet sanguis ex eo generatus ad aliqualem me

710

710

lancoliaz tendit. caro leporis frigide est complexionis et sicce. licet dicatur quod in quibusdam locis sit calide: boni est nutrimenti. sed generatiua est humorum melancolicorum magis q̄ caprioli. coagulum eius est constrictius ventris. est tiriaca ad omne venenum. et crebrum leporis facit in infantibus cito oriri dentes. Caro edis est ex melioribus carnis domesticis. nullam habens in se malicie admixtionē si non sit multum partui propinqua. quia tunc in se viscositatem et superfluum humiditatem habet. dum magnus est edus et pinguis cōtemperatur sua naturalis complexio sicca ab humida etatiua: et propter hoc leuem subtilem et con-
tempatum sanguinem generat. nec conueniens est multum laborantibus: quia cito resoluitur propter eius subtilitatem et teneritatem substantie nutrimenti quod ex ea generat. Arietum castratorum caro melior est carne agnorum. multum etiam et bonum sanguinem generat. calida est et humida quasi ad temperamentum declinans si in iuuenili etate sit. Decrepiti autem ut supra dicebatur sunt pessimi. Caro bouina frigida est et sicca difficilis est digestionis et grossum turbidum et melancolicum generat nutrimentum. ad quartanas febres preeparat. scabiosis et leprosis nocet. Vitulina autem propter temperantiam etatis vt supra dicebatur boni et fere temperati nutrimenti existit. Caro porcina sicut alie carnes variatur in bonitate et malicia secundum varietates etatum. multum humida et viscosa est. nutrimentum eius est bonum et est multum conueniens magis robustis corporibus quam delicatis. quia est tarde resolutionis. sed propter eius viscositatez nocet paraliticis. podagricis et dolorem hyliorum et lapidem renium aut vesice habentibus. Sed caro porcina siluestris est laudabilior si iuuenis sit. vt supra dicebatur. et caro cerui fere similis existit carni bouine. Caro ericij quidam est terrenus. et qui

110

110

floriana

110

dam est montanus. eius caro resolutiua et exsiccatiua est. vsus eius licet non generet multum bonos humores: tamē multarum existit virtutum. stomachum confortat. ventrē soluit. confert lepre et scabiei. Caro salita confert hydropicis et lapidi renum. et eius assiduatio confert mingentibus in lecto. ita vt difficile sit vrinare. licet quidam dicant qd vrinam prouocat. et confert verminum morsui. Restat d̄ particularibus membris animalium dicere. et primo de cerebro: meliora sunt enim cerebra volatiliū. Caro tamen cerebri frigida est ⁊ humida flematicas generans humores fastidium in stomacho inducit. Si post cibum comeditur vomitum preparat. ideo cerebrum comedendū est in principio cibi conditum cum aromatibus: aut aceto et menta: et similibus. bonum dat nutrimentum si digeritur. calidas complexionones habentibus confert. coitus materiam auget et ventrem lenit. cerebella omnia salubria sunt ad venena habita et ad morsus venenosorum dum comeduntur. ⁊ quidam hanc laudem maxime attribuunt cerebello laudis ⁊ cucinuli. Capita animalium grossi sunt nutrimenti et ad febres colericas preparant. multum tamen nutriunt. et feminis materiam augent. oculi si tenerrimi ⁊ pinguis sint animalis et circa eos pinguedo existat frigida sunt et hūidi ⁊ hōi existit nutrimenti: lingua humores generat humidū: ⁊ fere temperatum inter mollem et durum. et si cum carne glandosa sibi adiuncta vnde saluta causatur comeditur bonum est propter viscositatem ⁊ humiditatem cum dulcibus aromatibus condiri. Cor frigidum est et siccum: ideo melancoli existit nutrimenti. et tarde digeritur. et multum nutrit. Nec istud contradicit illi quod superius dicebatur cor esse fontem caloris in iuuentute. et rite fun

7 vice sui lamentum nam aliter situantur 7 gradiantur in
complexione membra viuentia respectu tempore membri no
stri corporis 7 aliter eadem membra mortua in comparati
one ad nutrimentum aut cibum temperatum cor eni viuent
est calidissimum in genere membrorum viuentium 7 cor mor
tuum in genere ciborum est frigidum: 7 sic est de viuenti
bus animalibus. Ut lepore in genere animalium viuentium
est frigidus 7 siccus. 7 tamen autores ponunt carnem in ge
nere eiuo ciborum esse calidam 7 siccam. multum enim dif
fert aliquod gradiari in comparatione viuentium a semet
ipso graduato in comparatione ciborum. Pulmo frigidum et
humidum generat humorem: 7 sic in genere ciborum frigide 7
humide est complexionis. 7 tamen in genere viuentium me
brorum calidus est 7 siccus naturaliter. Pulmo est facilis
digestionis propter eius raritatem 7 eius leuitatem: 7 est
paucissimi nutrimenti. Epar humores generat grossos. et
est difficilis digestionis. 7 multum in stomacho moratur:
7 remouet famem longo tempore in tantum quod autores scri
bunt. quod ex epatibus fit cibus quidam ex cuius vnica come
stione stat homo per aliquot dies sine fame. epar tamen lau
dabiliorum generat sanguinem quam carnes pinguedines non
habentes. epar lactantium animalium est melius. sed inter ce
tera melius est epar galline. aut anatis pinguis. epar capra
rum aut hircorum detegit epilepsiam 7 epilepticis nocet. nam
cum ipsum comedunt subito epilepsiam incurrunt. epar lupi e
pati hominis multum confert. 7 prohibet metum 7 abhomi
nationem aquarum. vbera seu mamille frigida sunt 7 sicca pro
pter neruositatem. grossum 7 multum 7 bonum generant
nutrimentum. 7 si in eis est lac nutrimentum est grossius:
Splen tarde digestionis est. sanguinem generat melancor
licum. acetositatem quando in se habet propter fuisse receptaculum
buborum melancolicorum. vñ stomachum profert 7 appetitum puocat

licet cito faciet: et inter ceteros splen porcinus est melior. ha-
 le auum omnium membrorum laudabilissime sunt. et meli-
 us generant nutrimentum et subtilius propter earum exer-
 citium et fatigationem meliores sunt hale gallinarum et an-
 serum. et similiter colla anserum et gallinarum sunt melio-
 ra collis omnium: et omnia colla sunt boni nutrimenti. si
 absque sanguine in ipsis congelato comedatur. Renes sunt
 difficilis digestionis et horribilis saporis: propter nutrime-
 tum fuisse ex pinguedine vrine cuius sunt colatoria: humor
 ex eis generatur malus: et laudabiliores eorum sunt renes
 lactantis edis. Venter parui et mali nutrimenti est: et ei assi-
 milantur viscera: ex quibus fit trippa. flematicum generat
 humorem et impinguat. ventres autem auum sunt melio-
 ris nutrimenti: precipue gallinarum et anserum: tunica in-
 terior stomachorum gallinarum et etiam aliarum auum ex
 siccata confert ozi stomachi: et dolori eius. ex illa medici bo-
 num electarium ad eandem intentionem componunt. tes-
 ticulus melior est animalium iuuenium. quia antiquorum
 non melius est nutrimentum mamillarum quam testiculorum
 praeter testiculos gallozum qui boni plurimi. et laudabilissi-
 mi existunt nutrimenti. et licet neruosi sint tamen facilis ex-
 istunt digestionis. tussis sicce et pectori conferunt eius leni-
 endo asperitatem. viceribus viarum vrine profunt. et licet
 propter eorum viscositatem sint solutui: tamen dissenterie
 profunt et ventris fluxum stringunt. pedes anteriores pe-
 dibus posterioribus meliores existunt. Cinamomum et cumi-
 num quere in septimo capitulo de aromatibus. Cype in c.
 de acrimine: Cicercula in capitulo de ciceribus. Colubus
 castratus. coruix capulus. ceruus. cerebella. caput collu:
 omnia sunt in capitulo de carne.

¶ De Dactilo. Cap. xxxvi.

Actilus calidus & humidus in primo gradu inter fructus boni existit: nutrimenti difficilis est digestionis: bonum sanguinem generat: differunt da-ctili secundum diuersas regiones: ubi sunt: in calida enim regione dulciores sunt q̄ in frigida: & dulciores generat e-patis & splenis opilationes: & citius digeruntur: et ventres lubricant & meliorem sanguinem generant.

¶ De Endiuiā. Cap. xxxvii.

Endiuiā quēdam est siluestris & amarior: quēdam domestica & ortulana cū folijs crispis: vtraq; vti-mur in salaticijs & ferculis quę recens est frigida & humida est in primo: & quanto plus de amaritudine par-ticipat: tanto minus de frigiditate & humiditate habet: qui-dam tamen dicunt siluestrē frigidam esse in primo: hu-midam in secundo: licet endiuiā non generet tam bonum sanguinem sicut lactuca: meliores tamen virtutes habet: & siluestris melior est q̄ domestica: aperit opilationes epatis & venarum: & malam caliditatem extinguit: remouet fasti-dium stomachi ex caliditate p̄ductum illum confortando: & est res optima stomacho calido comesta aut superius em-plestrata: Hanc singularem inter ceteras herbas habet en-diuiā: q̄ tam in materia calida q̄ frigida epati iuuamentū prestat: In calida quidem ratione manifestarum qualita-tum: et in frigida ratione aperitionis opilationum: et sue p̄prietatis occulte quando comeditur cum aceto stomachū confortat et ventres stipticat: Ipsa cum radice sua pistata aut emplestrata aut succus eius bibitus puncture scorpio-num vesparum et prauorū vermium venenosorū consert:

¶ De Cruca. Cap. xxxviii.

Ruca alia ortulana alia siluestris; calida est in secundo et sicca in primo sed recens habet humiditatem in prima licet inflatiua sit aperit tñ opilationes epatis sola comesta capitis dolozem inducit qui a lactuca endiua aut portulaca remouetur eruca insuper secundam varias complexiones et diuersam quantitatem diuersos pducit effectus. Ab ipsa caueri debent colerici et sanguinei nisi cum predictis herbis frigidis comedatur de ipsa enim si multa comedit et sola acuit sanguinem luxuriã remouet eiusq; materiam ericcat tempore autem comesta in frigidis complexionibus digestiuam confortat coitum incitat et eius materiam auget et pprie si cocta comedatur.

¶ De Enula. Cap. xxxix.

Enula calida est et sicca in secundo licet aliquales superfluum humiditatem in se contineat radice eius utimur aut in insalatio cū sua amaritudine aut cocta in tortellis cum ouis et cerebellis et similibus ei? vsus melior est in hieme confortat cor pectus atq; pulmonē a viscosis et superfluis humorib? mundificat stomacho repleto pdest epatis et splenis opilationes aperit superfluum ei? vsus sperma diminuit et sanguinē putrefacit siniticis podagricis et dolo:ib? oib? et frigida causa confortat et morsui serpentū pficua est enula insup et pprie succus ei? singularē habet virtutē vt vermes interficiat ipsosq; d corpore exire faciat edius eritius epar superius in c de carne.

¶ De Ficu. Cap. xl.

Ficus q̄ recens ē parūp ē calida declinans ad humiditatem sed ficus sicca sicca calida et sicca in primo. Ficus quidē oib? fructib? laudabilior et nutritior existit; q̄ nō est matura calida ē et ardēs et mala ppter lac eius sed bñ matura est propinqua; et non nocet licet omnes fructus sunt nociui; quanquā cortex ficus sit dura ad

digerendum. sicut cutis & semen panicosum sit mali humo-
 ris generatiuum per se solum: tamen ficus si non existit in
 similitudine nutrimenti carniuum: intr ceteros vero fruc-
 tus vehementioris & laudabilioris & melioris existit nutri-
 menti: ficus albe meliores sunt rubeis. & rubeae nigris: om-
 nes tamen ficus virtutem habent impinguandi. licet eius
 impinguatio faciliter resoluator: & principalis conditio fi-
 cus est bonum generare nutrimentum si in stomacho bo-
 nos reperit humores. sed si malos reperit et superfluum et
 proprie que est sicca malum & penetratiuum generat sang-
 uinem. & secum illos humores ad superficiem corporis & par-
 tes catenas ducit. & propter hoc ficus generat pediculos.
 & exteriorem cutim humectant: & sudare faciunt. & omnis fi-
 cus tam recens quam sicca epilepticis confert. pulmonem. pe-
 ctus. gutturis asperitatem lenit. opilationes epatis & sple-
 nis aperit. licet eis noceat: & duo apostemata sunt super il-
 lam dulcedinem: urinam prouocat. humores grossos a re-
 nibus & vesica expellendo: que recens est aliquantulum nocet
 stomacho. sicca vero non nocet. & sicca est mirabilis iuuu-
 menti in aperiendo vias cibi. & proprie cum nucis uel amig-
 dola: & virtutem habet solutiua aliquantulum et proprie cum
 amigdola. pruni fructus ficuum qui ut flores sunt quos fol-
 laria nos dicimus: superfluum et indigestum habens hu-
 miditatem. mali & grauis nutrimenti. & facilius digestibili-
 tem. inde est quod sole exsiccare non possunt. licet in calidiori
 anni parte producantur: & ab autoribus experimento com-
 pertum est: quod ficus nux & ruta de mane simul comesta con-
 tra omne venenum est. & contra pestilentialem aerem spe-
 cialem virtutem prestat.

De fungis. Cap. li.

Ungi inter ipsos & tubera est differentia. ut in cap. 8.

43
303

tuberib? patebit: fragidi sunt ⁊ humidi in quarto. licet qui-
dam dicant q̄ sint in tercio. difficultis sunt digestionis ⁊ hu-
morem generant grossum. timetur ex eorū comestione stu-
por membrorum. dolor ventris. apoplexia. difficultas vri-
nandi. et prefocatio cum morte. fungorū quidam sunt mor-
tiferi ⁊ quidam non mortiferi. Fungi nigri in eorum sub-
stātia virides ⁊ azurri sunt mortiferi et illi in quorum sup-
ficie est humiditas viscosa et apparens putrefactio: de iu-
diciis etiam fungorum bonorum credendum est expertis
in regione vnde sunt. Veruntamen experti in cognitione
fungorum quandoq; decipiuntur. quia species fungi boni
et incognoscibili re potest venenum acquirere: Fungi enī
ex vaporosa putrefactione oriuntur. non ex seminibus aut
radicis propagatione: sicut alia vegetabilia. minera igitur
ortus eorum posset esse sulphurea aut alterius veneni pro-
ductina. ideo qui fungos colligunt attendere debent ⁊ cau-
ere ne fungi iuxta ferrum eruginosum oriantur. aut arbo-
rem venenosum. aut arborem dantem sibi malam qualita-
tem sicut oliue. licet quidam fungi iuxta oliuas sint etiam
boni. attendant insuper cauernas serpentum ⁊ vermium ve-
nenosorum. quia ex istis iam multa mala erempla reperta
sunt. ⁊ multę familię ex comestione fungorum simul una
nocte periere. ideo fugienda est eorum comestio. sed si ali-
quando stupidissimus eorum sapor nos decipiat: ⁊ oportet
at intellectum sensui obedire. tunc attendendum est q̄ pi-
ra sunt tiriaca fungorum. elissentur ergo cum piris aut cū
folijs pirorum. ⁊ projecta prima aqua recoquantur ad per-
fectionem: ⁊ condiatur cum sale ⁊ aromatibus calidis: et
bibatur cum ipsis vinum pirum ⁊ bonum. quia in hoc vir-
tutem habet tiriacalem: ⁊ bonum est post ipsos pira come-
dere non tamen que cum ipsis cōcta sunt.

¶ De fari. Cap. xlii.

Et est species frumenti quo utimur in ferculis: quasi temperate est complexionis ad caliditatem declinans. multi et boni existit nutrimenti. laudabiliter generat sanguinem. sed nimius eius usus epatis et splenis opilationem facit. et nocet lapides et harenulas habentibus in renibus et in vesica. si ex ordeo fiat virtutem ordei obtinebit.

¶ De Fabis. Cap. xliii.

Abse frigidę sunt et sicce propter temperamentum virides autem ad humiditatem tendunt: et sunt peiores illis. quia humiditates superfluas generant et stomacho magis nocent. omnes fabę dure sunt digestionis. et propter suam ventositatem sunt multum inflatiue unde vapores eleuantur. et caput grauant: spiritusque ingrossant. et mala somnia videre faciunt: et melius sunt ex corticate et fracte quam que corticibus comeduntur. longa remolitiio et multa decoctio et comedere eas cum aromatibus et herbis calidis earum ventositatem remouent. et proprie proiecta aqua prime decoctionis. confert tussi et pectori ipsum lenificando: et cum aceto et corticibus ventrem constringunt.

¶ Faseoli. Cap. xliiii.

Faseoli calidi sunt et hūidi in primo humores grossos generant et inflatiuos. ventrem mollem faciunt et impinguant. et urinam prouocant. pectori et pulmoni iuuamentum prestant. caputque grauant et ad somnia terribilia preparant. sinapis origanum et vinum purum ab eis omne quasi remouent nocumentum.

¶ De feniculo. Cap. xlv.

Eniculus calidus et siccus in secundo. ei⁹ utimur
foliis in ferculis et in salatiis: bonos inter hōle
ra humores generat. pectori confert et vias opila/
tionis aperit. radices eorum bone sunt cocte cum ciceribus
quia eorum spirituum virtutem augent. sed melior pars
feniculi est semen eius. urinam prouocat. epatis opilatio/
nes aperit. et feniculus siluestris lapidem frangit. omnis fe/
niculus prodest visui et eius vsus visum acuit. Et quidam
antiquorum effinsuerunt q̄ serpentes in fere comedūt fo/
lia feniculi. et fricant oculos per feniculū dum exeunt de ca/
ueruis. ut eorum visus confortetur et corroboretur propter
debilitatem quam oculi eorum acquisuerunt ex longa mo/
ra terre in bieme. Fasiani caro est in capitulo de carne.

¶ De grano pini. Cap. xlii.

Ranum pini modicum ad humiditatem et calidi/
tatem declinat. est impinguium: confert debi/
litati neruorum et eorum modificationi: pectori
pulmoni et debilitati omnium inembrozum auxiliū facit
coctum incitat et auget. eius materiam multum incitat et
auget: et maxime cum zucharo comestum. veruntamen vir/
tutem modificatiuam habet et nocet stomacho. et tale noci/
mentum ex ablutione et remollitione in aqua calida remo/
uetur: et qui calidam complexionem habent debent illud
conedere cum zucharo cum melle et proderit stomacho et
meliores generat humores.

¶ De Granato. Capitu/
lum Quadragesimumseptimū.

no hic
Ranatum malorum granatorum tres sunt species
dulces muze et acetose: que omnes frigide comple
xionis sunt apud Auicennam. qui frigide complex
ionis regionis oriundus fuit. scilicet extreme partis arabie
versus septentrionem. sed acetose magis sunt frigide: deinde
muze. deinde dulces sunt minus frigide: apud cetros aut
sutores de calida regione oriundos dulcia granata calida
iudicantur. quia in regione frigida mala granata nunquam
ad tantam dulcedinem veniunt ut debeant calida iudicari
Imo granata dulcia in regione frigida muza appellantur
in regione calida versus malorum granatorum. potius sunt
ad medicinam quam ad cibum virtutem habent citoniorum an
te cibum in stringendo ventrem et post cibum stomachum
confortat. ascendentes vapores reprimunt. accidentales ca
lorem et seris calidi caumata extinguunt. et cordis conforta
tiam virtutem habent. gallina grus. in capitulo de carne
Sariofolus supra in capitulo de Aromatibus.

De Oleribus. Cap. xlviii.

Olera pauci sunt nutrimenti: et secundum diuer
sas eorum naturas ut ad cibum et potum pertinent.
in diuersis reperiuntur capitulis.

De Iuibe. Cap. xlix.

Iuibe in ipsis autores sunt discordes. quidam vo
lunt quod sint calide: quidam frigide. quidam quod sint
sicce. sed ad aliquam declinant humiditatem. diffi
cilis sunt digestionis. grossum generant sanguinem. et pan
ci sunt nutrimenti. pectoris et pulmonis asperitatem minu
unt. et Gal. dicit quod reperit iuibas in conseruanda sanitate
et remouenda egritudine aliqui id operantes.

45
259
309

De Latica. Cap. I.

Latica frigida est et hūida in secundo. et facili digestionis: et pauci nutrimenti. licet plus nutriat eliffata q̄ cruda. optimum generat sanguinē nutrimentum et sanguis ex ea generatus laudabilior est omni sanguine aliorum holeruz. et melior est si munda colligatur et non laetetur. quia ablutio aufert bonitatem ex ea: aq̄ etiam in sua humiditate et frigiditate augmentum prestat. et remouet bonam eius virtutem que in superficie existit: et fit aliquantulum inflatius. suavis tamen latica dormire facit et profundius cum aceto comesta appetitum inducit. et stomacho calido confert: et similiter tussi ex calida materia generate. plurimum tamen vsus eius oculos obtenebrat vilius debilitatem inducendo. prouocat vrinam et remouet appetitum coitum et eius materiam minuit. et pprie semen suuz quod in potu sepe sumptum habentibus nocturnas pollutiones aliquando in somniis suis maximum quidem tumentum prestat.

De lupino. Cap. li.

Lupinus ex sua natura calidus est in primo. sicus in secundo. licet quidam dicant vtrunq; in secundo. Lupinus amarus potius ad medicinam pertinet q̄ ad cibum vermes interficiendo et opilationes aperiendo. dulceatus autem ex frequenti aquarū remollitione ad nutrimentum est aptus et non calefacit corpus: quia ex remollitione caliditatem et amaritudinem deperdit. difficilis autem est digestionis. humores tamen crudos et malos generat.

De Lente. Cap. iiii.

Ena frigida est in primo sicca in tercio. licet qui
dam dicant q̄ ad temperamentum declinet: eius
cortex est ventris solutius ⁊ medulla est stiptica
⁊ difficilia digestiois: sanguinem generat grossum ⁊ me
lancolicum: ad lepram ad cancrum ⁊ ad alias egritudines
melancolicas dispositum: est inflatius et cerebro ⁊ stomac
cho et pectori ppter eius exiccationem nocet. visum obte
nebrat et aliqñ videre facit somnia mala: extinguit sangui
nis caliditatem: ⁊ materiam coitus exicat. vt autē non no
ceat debet excorticari abiecta prima decoctione: et in noua
recoquatur aqua. ⁊ cum aceto et aromatib⁹ aut amigdohis
condiat. ⁊ vtilior modus preparationis est cū sc̄da lentiū
decoctione modicum farine ordeī admiscere: ex cuius quidē
comestione nutrimentum valde bonum generatur.

De lacte. Cap. liii.

De temperamentum vicinum existit ad frigidita
tem ⁊ humiditatem parumper declinans: licet qui
dam dicunt ipsum caliduz esse quod est trib⁹ sub
stantiis declinans si ex caseitate butirositate ⁊ aquositate:
quę dicitur serū. de butiro autem et caseo dictum est: de se
ro autem non est p̄sentis intentionis: quia eiua vsus poti
us ad medicinam pertinet q̄ ad cibum. lac est nobilia sub
stantie ⁊ optimi existens nutrimenti facillime digestiois
et velocis conuersionis in sanguinem: nec mirum cum lac
sit sanguis in mamilla sc̄do decoctus: vbi ex mamillarum
natura albedinem saporositatem et cibi habilitatē acquisi
uit: diuersimode tñ lac bonitatē et maliciā participare p̄o
qui diuersam virtutē acquirit sc̄dm diuersaz naturā ⁊ pplexi
onē aialū ex quib⁹ mulget: nā licet laudabilissimū lac sit
muliebri tñ p nutrimento nōo vtimur caprino pecudino vac

cino bufalino ⁊ similib⁹. tālem vero virtutem habet lac quē
 fere animal vnde puenit. sed pro meliori nutrimento vti
 mur caprino: quia stomachū magis confortat et epar mi
 nus opilat: et lac iterū melius est ex animali iuueni ping
 gni sano q̄ antiquo: aut macro et infecto: et quanto meli
 oribus pascuis vtuntur animalia: tanto laudabili⁹ crit lac
 et lac quidem vernale aut estiuale melius est q̄ biemale:
 aut autumnale. et melior modus sumendi lac est ipsum bi
 bere ieiuno stomacho. cū actuali caliditate: sicut mulgetur
 ⁊ differre cibum quousq; de stomacho descenderit appeti
 bilius est coagulatum comedere per spaciu ante cibū. q̄ cū
 lac sit facillime digestionis. si cum alio cibo admisceret.
 aut putrifieret: aut secū alter cib⁹ indigestus transieret. et
 quiescendū est ppter lactis assumptionē. ne ex motu ppter
 tenerā ei⁹ substantiā: aut corrupat: aut aceſcat. lac mul
 tum ⁊ bonū generat sanguinē. cerebrū ⁊ cor: ⁊ materiā aug
 meutat. pulchrū inducit colorē: ⁊ pprie cū zucharo mixtur.
 p̄bificis ⁊ p̄sumptis hydropticis. ardori vnaq; tussi pectori
 et sputo sanguinis bonū auxiliū p̄stat. ⁊ ex natura quidem
 lactis ē in illūz humorē p̄uertit: quē in stomacho p̄dominan
 tem reperit. nā ⁊ si in stomacho sit calidior humor habū
 dantia ppter sui butrositatē q̄ inflammationi est inflāmat
 corrupit: ⁊ in fumūz p̄uertit. vñ caput grauat. sincopin
 ⁊ anxietatē inducit. Si vero in stomacho frigidū humorē
 habundēt: lac sua caseitate aceſcit: et in acidos ⁊ crudos hu
 mores p̄uertit. Stomachus lac sumens debet esse bñ dispo
 situs: ⁊ malis humorib⁹ vacuus: ⁊ in bona ⁊ naturali suā cō
 plixione existat. Et timeat ne lac coagulet ⁊ caseet in sto
 macho. Ideo autores volunt vt cuz ipso aut post ipm sumat
 tur zucharum: aut mel sumendum sit quod ab illo securita
 tem facit: Et abluendum est cum vino: aut cum aceto et
 aqua: aut melle et aqua post lactis assumptionem.

16

Et remoueat^r eius adberentia a dentib⁹ ⁊ gingiuis : qui
bus propinquum est nocuentū in ferri. Dūq[;] capitis do-
lor adesse: cauendum est a lactis exhibitione: quia illas au-
get passiones. Fimius eius vsus visum obtenebrat lapidē
in corporibus dispositis generat ⁊ epatis opilationē indu-
cit. Lac purum per se ventrem lubricat. Sed coctū: aut vbi
ferrum ignitum: ⁊ igniti lapides extincti sunt: est ventris
constrictiuum. Et lac optimum est contra medicinas mor-
tales: et proprie contra potum cantaridarum: ⁊ bellebonis.
⁊ argenti sublimati: et aliarum medicinarum: quib⁹ huma-
na premit corpora. Limones in capitulo de citro. Lepus.
Lingua in cap. de carne. Limacis in capitulo de pisce.

¶ De Mellonibus. Cap. liiii.

Mellones frigidi ⁊ humidi sunt in secundo: sed hu-
miditas frigiditati donnat^r: melioris nutritiōis
q̄ pponisse aut alii fructus sui generis. Dulcis
et maturus in mello est conuenientior et melior humorum
et proprie si cum semine comedatur. Mello et omnis fru-
ctus sui generis aptus est conuerti in illum humorē quem
in stomacho p̄dominantem reperit: licet ad flematicos hu-
mores facilius p̄uertat^r: et quidam dicunt ad colericos ⁊ cū
non digerit nocet stomacho: vomitū: fluxum vētris: et do-
lorem corporis: ventositatem: et rugitus: et cibi abominā-
tionem inducit: et pprie si cum aliis cibis misceatur. Ideo
ab antiquis p̄cipit^r vt comedatur ieiuno stomacho et ab
humoribus mundificato: ⁊ post aliquantulū spacii alter ci-
bus comedi debeat: nocet neruis ipsos humectando: puo-
cat vrinam: et pprie cum semine eius. Et renes ab arenulis
et lapillis mundificat: similiter et vesicam. Ut aut nocuē-
tum mellonū remoueat: colerici debent bibere post ipsum

47207
→ 97

Oriznacharam: i. viles et zucharo aqua et aceto factum. aut
ex mel: aut vinū: aut de zinzibere condito comedant. Repe
riuntur aut nostri autores discordantes si post mellonem:
aut peponē: qđ idem est. vinum aut aq̄ bibendū sit. Et sic
fere de omnib⁹ humidis fructib⁹ est controuersia. Auicenna
na aut qui p̄iceps ē apud Saracenos fuit. vbi ex eoz lege
vini potus p̄hibet: dixit nō esse vinū bibendū post b̄uidos
fructus: et pp̄rie post pepones: qz ipsos indigestos ad par
penetrari facit: et ī putridos p̄uertunt humores. Et in hac
ratione omnes fere autores cōueniunt. Apud nos aut qui
bus continuus vini est vsus: cessat illa ratio. Magnā qui
dem vim habet p̄suetudo. Est nanqz res potissima in san
tatis custodia. Propter qđ dicitur p̄suetudinem alterā esse
naturā. Imo melius est vinum post mellones bibere q̄ a/
quā licet contrariū apud Saracenos sit: et insuetos ad vi
num qui eo tm̄ p̄ medicina vniuntur. Neqz Auicenna vinū
post mellones oīno p̄hibet: cuz p̄cipiat humectatos ex mel
lonibus bonū et purum vinū bibere. Inde apud nos attri
tum surrexit puerbiū: dum odoriferū et potens gustamus
vinū id pro peponibus bonū existere. Et Isaac in dietis
p̄ticularibus dixit vinuz vetus et odoriferum esse post per
fica: ut eoz putrescibilitas corrigatur. Mellones iuli qui
vt eoz torti sunt: quos etiā mellones Saracenicos dicim⁹
in simili virtute quodāmodo citrulloz existunt.

Et p̄
bibas

De Moro. Capi. I.

Orum arboris celsi: quod dulce et maturū ad hu
miditatem et caliditatez declinat: parui est nutri
menti. stomacho nocet: et facilliter in eo corrupi
tur: et ex eo cito descēdit: licet plurimo tempore stet in ven
tre. Ideo ante cibum comedenduz est vrinam prouocat: et
ventrem humidū retinet. Cum autez mora dulcia in aqua

frigida lauantur ⁊ frigidant̄: multum infrigidatiua fiunt
sitim auferunt. ⁊ calorem intensiorem extingunt. Mora cel
si immatura frigida sunt ⁊ sicca. stomachum confortant. ⁊
ventris fluxum constringunt. Eorum autem vsus magis
ad medicinam q̄ ad cibum pertinet.

¶ De Mora. Cap. lvi.

Ora rubi nigra et perfectè matura calida sunt et
sicca: parui nutrimenti. Ventrem stringunt: ⁊ du
re sunt digestionis. Eorum vsus potius ad agre
stes et rusticos est q̄ delicata vita viuentes: quando in ma
gna quantitate comeduntur caput grauant. bonum est an
tequam comedantur ipsa ablucere. sicut de moris celsi dictū
est.

¶ De Menta: Cap. lvii.

Menta ortulana que aromaticum habet odorem ca
lida est ⁊ sicca in secundo: licet in ipsa sit humidi
tas superflua. ex sua proprietate cor letificat. con
fortat stomachum. calefacitq; appetitū inducit: abhomin
ationem ex putridis humoribus factam remouet. singultus
⁊ vomitum ex sanguine aut humoribus frigidis reprimat:
excitat et adiuuat coitum propter inilationem que in ipsa
est et humiditatem superfluam. ⁊ propter hanc antiqui du
ces exercitum vt continentiores haberent militea nolebāt
mentam in eorū castris apportari. aut plantari: vt ī prople
matibus suis narrat Aristoteles. Menta præterea interficit
vermes. et sua proprietate consert morsui canis rabidi.

¶ De Maceano. Capitulum. lviii.

Acianum est de specie pomorum: quod a quibusdam dicitur maki appiu ul' sibi simile. frigidu e' ⁊ siccu in primo. et illud in quo est aromacitas ⁊ dulcedo proprietatem habet cor confortandi et letificandi. ⁊ nutrimentum eius in genere pomorum melius existit. souet enim spiritus nutriendo.

De maiorana. Cap. lix.

Maiorana calida est et sicca in tercio. aperit opilati ones cerebri: conuenit doloribus capitis ⁊ humiditati atq; ventositati eiusdem confert. eius puluis cum melle mixtus liuorem sanguinis mortui sub oculo contingentis remouet. ⁊ similiter maiorana. uiridis interdum lapides confusa eundez remouet liuorem. caput purgum. et succo uel aqua eius cerebrum mundificat ⁊ cofortat. ⁊ superposita cum aceto puncture scorpionis auxilium prestat.

De Melle. Capi. lx.

El est ros occultus denocte cadens super et reliq quod apes colligunt. ⁊ in regionibus ubi ros manifestus est ab hominibus colligitur ⁊ manna appellatur. mel calidum et siccum in secundo. ⁊ melius est qd cum bono odore dulce existit. ad aliquale declinans acume est ut palea in colore. ⁊ vernale melius est estiuo: et estiuus autumnali. et pessimum est hiemale: mel incidit ⁊ mundificat malos humores de interioribus corporum. frigidis ⁊ humidis competit complexionibus. et proprie senibz. quia in eorum corporibus cito in sanguinem conuertitur. calidis uero et proprie in estate inconueniens est. quia cito in colericos mutatur humores. mel quidem coctum melius melle est crudo. quia crudum ventositatem. et inflationem generat. et cito penetrat: et velociter nutrit.

⁊ prodest suffocationi facte ex fungis venenosis. vrinā pro
 uocat. ⁊ tussi auxiliū prestat. ⁊ mel in suis virtutibus di
 uersificatur: secundū diuersitatem florum ⁊ herbarum. ⁊
 folioꝝ super quos cadit: quod apes recolligūt. Acquirunt enī
 ros qualitatem herbe sup̄ q̄ stetit in nocte. anteq̄ ab apibꝫ
 colligatur. Et ideo mel regionia bonorum herbarum ⁊ ar
 borum melius est melle malarum. Et mel si calefactum cuꝫ
 oleo rosato bibatur: competit morsui vermium venenosoz.
 ⁊ ei qui bibit opium. Et eius comestio morsui canis rabidi
 auxiliū prestat. Mala granata in capitulo de granato. Mala
 arantia in capitulo de citro. Mala in capi. de poi
 mis. Mala apia in capitulo de macianis. Mala citōia
 in capitulo de citonio. Milium in capitulo de panico.

¶ De Auce. . . . Cap. lxi.

Ux quedam est recens: que est humida: quedam
 sicca. Auz sicca calida est in tercio. sicca in primor
 et quanto magis antiquatur tanto magis humi
 ditatem pdit. in tantum vetustatur aliqñ ut naturam cibi
 amittat. est difficilis digestionis. ⁊ nocet stomacho calido
 quia cito in humores colericos conuertitur: adustionē ele
 uans: et fumum faciens. Unde dolorem capitis et oculorū
 caliginem inducit. Auz granat linguā et loquelę impedi
 mentū prestat ppter imbibitionem suę humiditatis diag
 nię in masculis lingue. qđ bñ apud cantantes officū in q̄
 dragesima comptū est. supficient oris. ⁊ tussi calide nocet: et
 ei? gutturi nocimentū facit. tñ nux pdest stomacho frigi
 do. ⁊ ipsa boni nutrimenti ⁊ bonę digōis existit: ⁊ pprie re
 cēs ⁊ pdita cū melle. ⁊ renibꝫ frigidis tuamentū facit. cuꝫ
 nux pista ⁊ cū alijs rebꝫ frigiē sit stiptica ⁊ fluxui vētris p
 dest. Auz sic? ⁊ ruta laudabilis medicinā ē p̄ omne venenuz

49 2 59
309
08

Et visum eius in pestilenti tempore de mane ieiuno stomacho saluberrimum fore diuturno experimento compertum est. Potest autem a siccis nocumentuz remoueri. si exterior cortex aliquali raptura contundatur: et quasi vt recentel ⁊ virides fiant: saporosiores erunt: ⁊ fere absq; nocumento existent.

¶ De Aspila. Cap. lxii.

Aspila frigida est ⁊ sicca in primo. ad medicinam magis pertinet q̄ ad cibum. stomachum confortare solet. vomitum ⁊ ventris fluxum constringit. Urinam prouocat. parui tamen et grossi nutrimenti existit et magis sriptica est q̄ sorba.

¶ De Asturtio alias agretti. Cap. lxiii.

Asturtiū est herba qua p̄ ī salatio vtinur quandoq; .Vulgariter dicitur agretti: calidum ⁊ siccū ī tercio. In virtute fere similis existit eruce. Eius vsus in hieme melior est q̄ in estate. Et in modica quantitate pectori competit. et pulmonem ab humoribus crudis mundificat. appetitum inducit. licet stomacho mordicationem faciat. epar ⁊ splenem calefacit. excitat coitum. et vermes interficit. conuenit bibitum punctioni venenosorum vermium: ⁊ cum melle etiam superpositum. Et eius suffumigatio expellit animalia venenosa. Aux muscata in capitulo de aromatibus.

¶ De Oliuis. Cap. lxiiii.

Oliuis pro nutrimento vtinur dum condiuntur. ⁊ virtutem fenicoli ⁊ aliarum reruz quibus admiscentur acquirūt sicut difficilis digestionis ⁊ pui

nutrimenti. humores generant grossos & stipticos. Remo-
uent stomachi abhominacionem. appetitum incitant sto-
machum confortando. et oris odorem bonum inducendo.
Et sumptę post cibos impediunt fumos ad caput ascende-
re. in medio vero prandio si sumuntur. inagis appetitum
confortant. Et Galienus multum laudat ad exercitandū
appetitum oliuas in aceto repositas.

¶ De Oleo. Cap. lxx.

Leum oliuarum quoddam ex oliuis immaturis
exprimitur: et dicitur ompbacinum. et est frigi-
dum & siccum in primo. Aliud ex oliuis maturis
fit: quod in vsu habemus. et est fere temperatum ad calidi-
tatem & humiditatem declinans. Cum oleum commune an-
tiquatur: in virtute calidissimorum oleorum existit. & ba-
bilitatem condimenti deperdit. Si autē ompbacinum an-
tiquatur: simile oleo communi fiet. Et licet oleum ompba-
cinum sit saporosius & confortatius: tamen oleum commu-
ne absolute est melius. Omnes olei species corpora confor-
tant. sed ompbacinum cum sit stipticum et saporosius erit
stomacho iuuamentum. Et potus olei communis quantiz-
tate vnus ciathi ieiuno stomacho vermes interficit. & ip-
sos extra ventrem inducit. Siquidem sumpto veneno ex o-
leo & aqua calida fiat vomitus: veneni maliciam reprimi-

¶ De Ordeo. Cap. lxxi.

Ordeum frigidum est & siccum in primo. Far & pa-
nis eius est minozis nutrimenti. Stiptici aut al-
besti. facilis est digestio. absteriuum refrigera-
tium. Et eius farina habet virtutem stipticaz. prodest ca-

D
270
207

lidam complexionem habentibus .et ventris laboribus ex
ventositate factis nocet. Tamen eius farina perfectiorē
generat sanguinem .et pectori ⁊ cerebro vtilitatem præbet.

¶ De Ouis. Cap. lxxvi.

Ua fere temperata sunt . ⁊ humane nature vicini
tatem habent . licet albumen ad frigiditatem ⁊ vi
tellum ad caliditatem declinet . ⁊ ideo est albumē
vitelli parumper durum ad diligendum ⁊ tardū ad egerē
dum. Quorum vitella cor valde confortant . cum ex lauda
bilibus auibus accipiuntur . vt galline . starse . fasiani . et
similium . facillime autem digestionis . ⁊ velociter in sang
uinem transmutantur . ⁊ inter omnes cibos parissima ex
eis sequestratur superfluitas . Sanguinem generant con
formem sanguini quo cor nutritur . scilicet subtilem clarū .
et cito in cor impellitur . ideo præ ceteris aliis nutrientibus
conuenientiora sunt in dissolutione spirituum ⁊ diminuti
one sanguinis cordialis . competunt asperitati pectoris . tuf
si . spleuresi . ethice . raucedini . vocis . stricture pectoris . ⁊ spu
to sanguinis . Et si in aceto coquantur cū cortice sicut sunt
quousq; indurent . fiunt stiptica et ventrem constringunt .
⁊ vitella ouoy competunt ardore vrine . vlcereb; renū ⁊ ve
sice . ⁊ pprie si cruda sorbeant . Omnia ova in coitu augmē
tum præstant . ⁊ naturam ex coitu debilitatā restaurant . ouo
rum præterea comestio stomachū a malis humorib; mundi
ficiatū requirit . q; pppter tenerrimā eoy substantiā si calidos
reperit humores putrescunt ⁊ in putridā ⁊ colericam puer
tunt materiā . Si aut frigidos reperit . acescunt . sicut supra d
lacte dicebat . ova insup ex multis reb; in suis bonitatibus
diuersitatē accipiūt . nā ex prædictis auib; meliora sunt maxi
me si sane pingues ⁊ iumentute existēte alint . ⁊ pprie si ex
bōif nutriantur reb; . vt ex milio frumēto panico ⁊ huiusmodi

110

40

Nam videmus ova ex gallinis pascentibus herbas mala esse. et odorem atque saporum herbarum quibus vescuntur habere. Et ova gallinarum et aliarum avium que a gallo et suis masculis non calcantur. ab Aristo. ova venti dicuntur. quia non sunt prolifica. minoris existunt bonitatis quam ova avium suis masculis succumbentium. que prolifica sunt. quoniam ex naturali caliditate seminis masculi redduntur ova melioris substantie et laudabilis nutrimenti et faciliores digestionis. Ova anatis. anseris. pavonis. strutionis. et similia mali nutrimenti sunt. gravem habent odorem. et stomacho fastidium faciunt. Ova recentia sunt meliora et quanto plurimum dierum sunt tanto minoris bonitatis existunt. Ova etiam ex diverso preparandi artificio diversam bonitatem et malitiam sortiuntur. Debent quidem ova temperate decoqui. ut sunt tenera et solubilia. quia cocta nimis usque ad duriciem dure sunt digestionis et malos humores generant. Quinque tamen modis contingit ova in preparatione diversificari. aut elixantur aut assantur. aut friguntur. aut in torcellis ponuntur. aut in fisculis miscentur. Et ex melioribus preparandi modis est assatio cum cortice. ut est ad lentum ignem. aut elixatio in aqua. Sed auctores maxime laudant ova fracta in aqua decocta. que perdita dicuntur. quia calor depurat ovorum superfluitatem. ut per spumam apparet. et etiam melius ovorum vapores cortice non impediti exhalant. ut cum hec ex aromatibus bonam virtutem habentibus coniunguntur. et post ista in bonitate existunt ova elixata in aqua cum cortice suo integro ut sunt quia in decoquendo eorum humiditatem naturalem conservant. cum aque humiditas exiccationi ignis repugnat. Et post ista sunt assata cum cortice tota ut sunt et parumper a cineribus discoperta. ut melior fiat exalatio. et assata in testulis sunt nimis bona predictis. et peiora sunt fricta. quia stomachum gra

uant. et cito in fumositatem atq; putredinem ⁊ malos hu-
 mores ⁊ colericos conuertibilia sunt ⁊ que in tortellis aut
 in visculis decoquantur. media inter frixa et elixata exis-
 tunt. Qua p̄terea mala vt venenum fugienda sunt. ⁊ ma-
 xime ab illis in quibus mali humores ⁊ proprie in stomacho
 dominantur. quia experimento videmus q̄ sola vnus ovis
 putredine totum fetore infectum redditur cōuiciuiū. ova
 testudinis cerebrum confortat. Ideo epileptis auxiliū pre-
 bent: quoniam contra caducum morbum virtutem habent
 oculi caro in capitulo de carne.

¶ Persica. Capi. lxxviii.

Persica frigida sunt in secundo ⁊ bumida in pri-
 mo: non matura ⁊ similiter incisa et exiccata
 styptica sunt: sed matura et recentia velociter
 putrescunt. et in flematicos conuertuntur humores: ⁊ ni-
 mius eius vsus ad febres quotidianas preparat. Mala sūt
 facilis digestionis ⁊ ventrem humidum faciunt. et vrinam
 multiplicant. Non matura autem ⁊ secca non sunt boni nu-
 trimenti ⁊ dure digestionis sunt. et ventrem constringunt
 Que bene matura sunt ⁊ aromaticuz odorem habent sunt
 bona stomacho. et in eis est virtus inducendi appetitum:
 ⁊ specialem virtutem habent contra retorem oris a stoma-
 cho venientem. et proprie si et colericis humorib⁹ fetor sus-
 erit. Sua ergo proprietate oris odorem: bonum efficiunt:
 Persica autem comedenda sunt ante cibum ieiuno stoma-
 cho. post ipsa vinum vetus odoriferum bibendo. quia post
 cibum citissime putrescerent. veruntamen licet ita sit. qui-
 dam autores persica post cenam concedunt i modica quan-
 titate. si prius in bono vino ⁊ puro mundata remouantur
 quia os stomachi ⁊ superiora membra refrigerant. ⁊ pprie

rum ex affatis carnibus cœna fuerit.

¶ Pruna. Capi. lxxix.

Pruna frigida sunt in secundo. humida in tercio: quidam tamen dicunt pruna dulcia p̄pinqua esse temperamento. Meliora ex prunis sunt damascena. et parui sunt nutrimenti. Usus prunorum dulcium stomachum humectando nocet. ventrem lybricum tenent. et coleram lentendo solvunt. et recentia magis solutiva. sunt quàm sicca. Pruna virida et pontica mala sunt et noxia absque nutrimento. Ideo non debent comedi nisi matura. Quæ autem muza inflammationem cordis sedant. et colericos humores reprimunt.

¶ Pira. Capi. lxxx.

Ira sunt specierum quidam ex antiquis autoribus volunt quod pira dulcia et saporosa quæ absque arena. et aromacitatem participant. Sunt in genere omnium pomorum laudabiliora. et bonorum humorum generativa. Verum talia pira vere temperata sunt. et virtutem habent lenificandi. et confortandi cor. melius quàm mala citronia aut maciana. sed ut plurimum pira frigida in primo. sicca in secundo. Bona sunt pira eligenda stomachum confortant. et proprie eorum semina. et conferunt tussi. et doloribus ventris. licet caro pironum quandoque ex nimio usu ventris dolores inducat. et si cocta et cum aromatibus calidis. aut aniso. aut coriandro comedantur. nocumentum ab eis remouetur. et secum dum quod diuersa pironum species requirit. sic pira cocta aut cruda comedenda sunt. quæ ut plurimum post cibum comeduntur. si ventris fluxus non adest aut non timetur. ut pira dura mollescant et sapidiora fiant. aut elixanda sunt. aut super fumum aque calide suspendantur. Pira quidem post

92
212 21
211

cibunt propter sui stipticitatez faciunt boni stomachi sigil-
lum ipsum confortando digestionem augendo. ⁊ vaporum
ascensum reprimendo. Pira et eius folia proprie siluestria.
tberiaca fungor est qui sunt supra in capitulo de fugis.

¶ Portulaca. Cap. lxxi.

Ortulaca frigida est in tercio. humida in secundo.
parui est ⁊ non multū laudabilis nutrimenti. Flu-
rum atq; sanguinis sputum ⁊ vomitum ex humo-
ribus calidis factū restringit. calorem extraneū ⁊ stomachi
renum vesice atq; vrine ardozem extinguit. Plurimus ei⁹
vsius pannū qñq; facit accidere in oculo. ⁊ appetitum debi-
litat. licet quidā dicant q; sua ponticitate stomachū ⁊ inte-
stina pfortet. desideriu ⁊ materiā coitus sua qualitate dimi-
nuit. ⁊ masticata dentium pgelationē aut stuporem remo-
uet. qui ex acrium comestione inducitur.

¶ Petroselinum. Cap. lxxii.

Petroselinum vna ex speciebus apii est calidū ⁊ sic-
cū in secundo. licet quidā dicant in tercio. puocat vri-
nam. renēs et vesicam mundificando. eozq; dolo-
rem remouendo. ventositates ⁊ ventris inflationes remo-
uet. ⁊ totius corporis opilationes aperit.

¶ Poma que dicuntur mala. Cap. lxxiii

Oma q̄ mala dicuntur diuersaz sunt specierū. dul-
cia. muza. ⁊ acetosa. oia frigide ⁊ hūide pplexionis
sed q̄ dulcia sunt magis tēperie ppinq̄ sunt. ⁊ ace-
tosa aut pontica. siccitati assidua pomoz comestio dolorez
neruoz euenire facit. ⁊ ad diurnā febrē corpus pparat. ⁊
putrescibilia hūiores generat. ⁊ pprie comestio imaturoz
pomorum. Poma autem dulcia saporosa ⁊ aromatica ardo-
ri et debilitati stomachi conferunt. vomitum retinent ⁊ ap-
petitum inducunt. et si dura et perfecte matura non sunt.
decoctōe indigent. ⁊ maxie si talis pomoz species requirit

Et melius coquendi modus est super prunas eorum semine abstracto .7. zucharo aut melle impleri secundum comeditis complexionem. Et poma si sint magna scinduntur cum gladio per medium in duas partes .7. cum puncta gladij fiat scissura circum circa inter corticem .7. pulpam pomi .7. impleatur zucharo extracto semine: .7. ponatur super prunas corticem versus ignem voluendo. Et tali quidem pomorum decoctione digestiora et sapidiora atq; saniora sunt. si tunc extinguunt .7. ardorem colere reprimunt .7. stomachum confortant .7. post cibum comedi possunt. et proprie si cum aniso confecto .7. coriandro comedatur.

¶ Pastinaca. Capi. lxxiiii.

Pastinaca apud Arabes Baucia dicitur. Quarum est specierum alba silvestris seu campestris et rubea ortulana. Ambe sunt difficilis digestionis pauci .7. grossi nutrimenti .7. seu cocte .7. seu pro insalatio .7. seu pro ferulo comedantur. Pastinaca enim confert tussi pleuresi .7. idropisi .7. incitat coitum .7. proprie semen eius bis tunc elixanda est .7. et proiecta prima decoctione et secunda .7. tercio cum lactuca decoquenda est .7. cum coriandro .7. aceto .7. pipere .7. cypri .7. similibus condienda est .7. que sunt condita est .7. facilioris digestionis existit .7. frigiditati nervorum .7. doloribus dorsi et renum conferens .7. magis coitum excitat. Omnis pastinaca calida est in secundo .7. humida in primo. Attendendum tamen est apud eos qui silvestres aut campestres pastinacas colligunt .7. ne cum ipsis aut loco ipsarum .7. quandam cicute speciem colligerent .7. que pastinacis talibus multum assimilantur .7. quia cicuta malos et stupefactivos et fere venenosos inducit effectus. Multos enim ex tali errore infatuatos vidi .7. fatuorum verba .7. facta facere quousque cicute accidentia sedata

fuert.

Pisces. Cap. lxx.

Pisces multarum sunt specierum. de quoz natura
 et modo preparandi oportet credete habitantibz
 in regionibus vbi degunt. Uniuersaliter tm frigi
 di sunt et humidii. licet marini minorem frigiditatem et hu
 miditatem participant. Sed pisces saliti calidi et siccii et qn
 to pluris saluntur et in salitione antiquarum. tanto maio
 ri caliditate et siccitate habundant. ideo ex salitis piscibus
 parua quantitas comedenda est que rebus pinguibz pre
 paretur. Secundum quidem diuersas piscium species: que
 fere infinite et ignote nobis sunt diuerse et meliores et dete
 riores reperiuntur. De paucis igitur nobis noctoribz qui
 bus in italia ad esum magis vtimur. fiet infra specialis me
 tio Inquit Galienus q optimus sanguis medius iter gros
 sum et purum et subtilem et aquosum generatur ex pane op
 tume preparato. et ex volatilibz animalibus vt perdice et si
 milibus: et huic proximus est ille ex marinis piscibus gene
 ratis et prope pellagalibz. et paterni pisces sanissimi corpo
 ribz hominum generant sanguinem medium inter subti
 lem et grossum: et eoz alimentum est bene digestibile. Sed
 generaliter ex piscibus meliores sunt illi qui non sunt val
 de magni neqz nimium duram carnem habentes. neqz sup
 flus et abominabili pinguedine habudantes in quibz neqz
 cerosus odor neqz sapor malus existit. et quoz caro non ci
 to putrescit. dum ex aquis extrahuntur. Et ex piscibus du
 rani carnem habentibus eligendus est minor et ex mollem
 habentibus carne eligendus est maior. licet quida ex auto
 ribz dicant q pisces medie quantitatis in sua specie sunt
 meliores. et pisces qui apud auctores magis laudantur sut
 marini in locis petrosis pmanentes. humanę complexioni

apud antiquos conformiores. quia sanguinem generant te-
peratum non turbidum et grossum. sed potius aquoso et sub-
tili viciniores. Et propter eius subtilitatem velociter a me-
bris resolubile sicut sanguis ex temperato et subtili nutri-
mento generatur. Ideo fortiter laborantibus qui duro in-
digent cibo: et membrorum confortationem non proportio-
nantur. sed ociose viuentibus in regimine sanitatis confert
et proprie conualescentibus et senibus. et debiles virtutes
habentibus. Secundo post istos pisces pelagales sunt me-
liores. quia aquam insalsitate bonam habent et claram. sed du-
riores et pinguioribus sunt. et tardius ex membris resolubiles
licet non sit tantum laudabile nutrimentum. Tertio post
istos sunt meliores pisces in littoribus arenosarum vel pa-
trosarum aquarum degentes. Tres igitur predictae species
piscium meliores sunt piscibus fluuiialibus. Salsedo enim maxi-
me aquae in similibus locis viscositates et humiditates tedi-
ositas a piscibus aufert. ideo tales pisces saporosiores sunt.
Quarto post istos meliores sunt pisces ex currenti et petro-
so flumine recentium et clararum squarum. Imo a quibus-
dam tales pisces laudantur et omni genere meliores. quia
inter eos Lampredas. trutas. carpiones reperimus. super
omne genus piscium laudandos. Quinto post istos dican-
tur esse pisces fluminum non recentium aquarum: neque
multum currentium: quae si iuxta Ciuitates decurrant pis-
ces generant malos et putrescibiles. quia ex immunditie
illarum ciuitatum inficitur aqua: et maxime si pispas tra-
sit. et etiam admiscetur cum aquis vbi linum et familia ma-
cerantur. Sexto sunt pisces lacuum. vnde aut exeunt flumi-
na bone aquae aut ingrediuntur. quia piscibus fluminum se-
re assimilantur. Septimo post istos sunt pisces in littoribus
permanentibus vbi sunt aquae lutose et turbide et terrestribus
immunditatis admixte. Et peiores pisces sunt lacunalium

et paludalium aquarum. ex quibus nec ingressus nec egressus est fluminū manifeste aut occulte. Pisces vero marini qui in aquis dulcib⁹ ascendunt. aut pisces aquarum dulcium qui in mari ingrediuntur. medij inter fluuiales et marinos existunt. omnes pisces saliti difficilis sunt digestio. nis. longam moram in stomacho facientes ⁊ pauci ac illaudabilis sunt nutrimenti sitim inducētes ⁊ recentes sanguinem generant frigidum. nervos mollificant. et in corpore varie producuntur viscositates ex quibus varie perueniūt egritudines. Pisces recentes licet dure sint digestio. nis. vētrem tamen humectant. coitum et eius materiam augent. et ova multorum piscium et proprie lactentium barzonum ventrem solvunt. ⁊ vomitum inducunt. nam quandā venenositatis speciem retinent. Ideo a tali ouoz comestione cauendum est. Præterea cauendi sunt pisces qui post decoctionem per diem infrigidati sunt: quoniā veneni quandoq; qualitatem accipiunt. et acēna inducunt que ex venenosis sūgis occidere solent. Et pisces assandi. frigendi aut elixandi sunt. secundum quod ipsorū diuersa requirunt genera ipsos tñ cum aceto ⁊ aromatibus condiri bonum est. ⁊ reorum viscositas incendat. ⁊ fiat habundanti frigiditati resistētia. Dia insup brodia pisciū ꝓtra venena bibita auxiliū ꝓstant. Et si fiat frēquens ex dictis brodiis vomit⁹ morsu comuti serpentis et canis rabidi ꝓdest. Carpio ē ex laudabiliorib⁹ piscib⁹ aq; dulcium. boni nutrimenti ⁊ facilis digestio. nis. est recens in prima decoctione qui q̄nto pluribus decoquitur vicibus tanto durior est digestio. nis. paucas ⁊ nō corruptibiles superfuitates signum est q; ꝓ plurimos dies durat decoctus ⁊ nō putrescit. Thernalus est piscis boni ⁊ laudabilis nutrimenti. et est piscis marini exercitii ꝓpter quod mutilaginem non habet. ⁊ temperatam habet com

plexionem. quod ex suo bono sanguine comprehenditur.
Truta est multum similis carpioni in forma et nutrimentu
to. quando in saxosis fluminibus et altis montibus capitur
que sicut Carpio pluribus decocta vicius diu durat anteaquam
putrescat. De truta intellet Salienus dum inquit quod mul
to meliores pisces quam in Tiberi sunt qui capiuntur in flumi
ne quod Nar dicitur ab altis de gens montibus et viuis so
tibus stagnans quidem nunquam. Veruntamen hoc singu
lare habet Truta. quod dum descendit ex suis viuis et petrosif
fontibus ad magna flumina stagna et lacunas est ita faci
le mutabilis. quod perdit bonitatem et saporem acquirens. vel
ex otio vel ex grossitie aquarum. pinguedinem quandam vi
scosam et abhominabilem. Lutijs sunt pisces rapaces. et e
Lutius rex piscium in aquis dulcibus. sicut Dalphin in ma
ri. Est boni et in genere piscium laudabilis et sicut nutrime
ti. siue mucosa superfluitate quam in viuis fontibus et curen
tibus fluminibus capiuntur. Sed in stagnis et grossa aquis
otio et pinguedine bonitatem perdant. sicut de Truta dice
batur. Utrique sunt pisces velocissimi motus. et maximi erez
titii. De Truta expertum est quod ascendit per radio aquar
rum et rupibus rapide descendentiis. Perficus est boni nu
trimenti et boni saporis et facilis digestionis. et paucarum su
perfluitatum. Salmo est piscis apud flumina Alamonie et
boni est nutrimenti et boni saporis. sed propter nimiam su
am pinguedinem deficit parumper a bonitate nutrimenti
et boni saporis. Salmo assatus magis assimilatur in sapo
re carnibus quadrupedum siluestrium quam piscium. Extra aquam
subito moritur. licet cor eius vivat et moveatur. quam cor alio
rum piscium. Vinca malum grossum et humidum generat
nutrimentum. Anguilla malum viscosum opilatiuum et diffi
cilis digestionis generat nutrimentum. Aduertendum est i

quo loco anguilla capiatur. qñi experimento compertū est in coitu cum serpentib⁹ concubinari. ⁊ venenosas fieri. Anguilla magnaz⁹ p⁹formitatem habet cum fungis in sapore in viscosa humiditate ⁊ malicia nutrimenti. nec mirū cum anguilla in genere piscium ex putrefactione generetur. sicut fungus in genere vegetabilū ex putrefactione absq⁹ seminum et radicū propagatione ortus est. et ideo Anguille cum aromatibus condiri debent. et cum reb⁹ earū malaz⁹ humiditatem corrigentib⁹. Rane multarum sunt specierum: quę terrestres sunt ⁊ saxose. aut arbozee virides male sunt et venenose. Ille autē quę in fontib⁹ et bonis aquis capiuntur sunt ad esum in communi vsu ciboz. et ex eis posteriores partes renū ⁊ corarū comedant. ⁊ non sūt mali nutrimenti. Quidam ex auto:ibus multū laudauerunt ranas ad vtilitatem leprosoz. et q⁹ multi per comestionem ranarū a lepra non confirmata liberati sunt. quod non ē a ratione remotum. propter conformitatem quam cū serpētib⁹ habent. Caro enim Liri ⁊ Uiperarū ad curam leprosoz laudatissima est. ⁊ ergo d⁹ Uiperis mirabili experimento probaui. Cauende sunt excedentes magnitudinem. quoniam de natura Buffonū participare videntur. ⁊ cū bofonibus quandoq⁹ per coitū concubinant. Lamprede duarū sunt specierum. Quedam parue in luto ⁊ limis bonarū aquarū degen:tes boni saporis ⁊ laudati nutrimenti. palmi magnitudinem non transcendent. et in figura lūbricis terrestrib⁹ assimulant. Alie sunt magne ad pondus qñq⁹ multarū librarū siue magne Anguille. boni ⁊ laudati sunt ⁊ desiderati saporis. absq⁹ mutilagine ⁊ superfluitate quā ex humo saxoz sub aquis existentū sugendo nutriuntur. in stomacho earū nihil corpulentum reperit. Lamprede quidez magis ceteros excellunt pisces in cariore p⁹

cio & nobilitatis nutrimenti. Cancrī multatū sunt speci-
erum. quidam sunt marini. et quidam squarum dulcium.
et quidam rotundi. et quidā caudati. Cancrī rotundi flu-
uiales. qui granci vocantur. sunt boni nutrimenti & impū-
guatiui. & proprie si in aq̄ aut in lacte ordei. elicentur. vbi
prius aliq̄ diu morā traterūt. ideo datur pro laudabili nu-
trimento necillensis et consumptis et febre ethica laborā-
tibus. Cancrī caudati qui gambi dicuntur. sunt similes.
cancris rotundis in nutrimentis. si in rivis fontibus & bo-
nis aquis capiuntur. Sunt tamen difficilis digestionis et
grossioris nutrimenti. si a fecali intestino redeuntur quod
per mediam caudam descendit laudabiliores erunt. Gambi
marini sunt difficilis digestionis. stomacho nocent et
propter faldem ventres solvūt. Gambi magni marini
qui locuste dicuntur sunt difficilis digestionis. sed dum di-
geruntur boni sunt nutrimenti. Cuius omnium cancrorum
et proprie cancrorum rotundorum fluuialium. est solennis
et singularis medicis contra morsum canis rabidi. & quo
ego vidi mirabiles experientias. etiam Galieno inquirente
nullum fuisse mortuum qui eo pulvere ante aquarū abbo-
minationem a principio sit vsus. Trilia est marinus piscis
ceteros excedens bonitate saporis & nutrimenti. sed diffi-
lis est parumper digestionis. propter id quod duram car-
nem habet. et facile strangibilem et a viscositate remotam
congruum q̄ prebet homini alimentum. Galienus inquit
lectatores romanorum admiratos esse sapidissimum trilie
par dilectionis gratia propter multo argento ppatis cau-
sa grandes trilias emebant. Pectines marini sunt boni &
laudati nutrimenti. Sipie et pisces duarum carium sunt
difficilis digestionis et duri nutrimenti. Ostreorum mul-
ta sunt genera. sed ostrea que flui in vsu habemus duri di-

no hic

27 326

geruntur boni sunt nutrimenti et inpinguatiui ac restau-
ratiui. et ad materiam coitus augmentum præstat. Cepha-
lus est piscis qui in mare oritur et in aquis dulcibus et rar-
ro ex aquis dulcibus ad mare descendit. sed libenter ad a-
quas dulces descendunt. et illi sunt inter ceteros meliores
boni sunt et laudabilis nutrimenti. Qui autem in stagnis
et malis aquis capiuntur ita a bonitate degenerant. ut ma-
li sunt et illaudabiles. habet Cephalus quosdam pisces sibi
similes. et licet non sint eiusdem speciei tamen simile de eis
iudicium haberi debent. Tunni sunt marini pisces ex qui-
bus fit timina. Inquit Galenus licet recentes sint boni et
delectabiles. saliti tamen sunt meliores. et similiter Palam-
des meliores sunt saliti. Sarde preciosissima sunt piscium
salitaria delectationis et molliciei carnis gratia. Strophis
piscis qui in Italia quandoque ex Florentia ubi oritur trans-
portatur. et est piscis marinus de genere malachiarum non
habentium squamas. neque duras testas. sed habet cutem
duram sicut polipus. durat per annos sicut aqua salitara.
priusquam coquatur oportet ut cum malleis ligneis forti-
ter percuciendo contundatur. deinde frustatum inciditur
et elixatur. ex cum aromaticis condimentis facit sapidissi-
mum ferculum boni et laudabilis nutrimenti. quoniam in
diebus feriatis limatus que coclee dicuntur quandoque
vitur loco piscium. ideo de ipsis in hoc capitulo fit men-
tio. Limatie licet carnem habeant difficile digestibilez
tamen si degerantur sunt boni laudabilis et restauratiui
nutrimenti. Pectori et pulmone conferunt. et proprie ex-
par confortant. eiusque opilationes aperiant. Et hinc
et consumptis profunt. quia alimentum.

quia alimenterum viscosum generant ab ethicoꝝ calore dif-
ficilius resolubile sed prius ab earum muscositatibus ablu-
te et mundate preparentur. et melior modus preparationis
limaciarum est ut cum testa sicut sunt ponantur in cacca-
bo super igne fere pleno aqua bulliente. vbi stent quousqꝫ
reincipiat bullitio deinde capita et pectora que extra testu-
lam portant dum ambulant ab earum testulis et ventribus
sequestrentur. et in cineribus voluantur. vbi aliquali facta
mora ut melius cineres earum viscositate imbibantur ma-
nibus fricentur. demum cum aqua calida totiens abluantur
vt omnino a cineribus et muscositate mundentur. post cuꝫ sa-
le et aqua calida et aceto fricentur. demum cum aqua frigi-
da aliquotiens lauentur. vt albe et clare a viscositatibus mu-
de remaneant. et tunc elixari aut assari aut subfrigi. aut
in subtesticilia. aut in visculis preparari possunt. et cum di-
uersis aromatis et saporibus condiri secundum diuersuz
coquendi artificium. Testudines sunt multozꝫ generum
queꝫdam marine. queꝫdam aquarum dulcium. et queꝫdam can-
pestres. Et marinarum queꝫdam sunt magne et queꝫdam par-
ue. et ex tabella magnarum quandoqꝫ fit clipeus et aliquan-
do in tantam veniunt magnitudinem vt ex earum conca-
vt inquit Albertus. fiat nauigium magnis nauibus serui-
ens. sed marinarum nulla est pro cibo aut nutrimento bo-
na. Testudines queꝫ sunt cuꝫ testa nigra et longa cauda. noꝫ
sunt ad esum idonee. licet quidam pauperes eas quandoqꝫ
comedunt tanquam cibum ineptuꝫ et abominabilem. Te-
studines campestres queꝫ degunt in pratis et siluis sunt
boni et laudabilis nutrimenti. et est cibus nobilium viro-
rum qui non aliter. imo auidius pro testudinibus venan-
tur cum doctis canibus queꝫ pro quales et perdibus elix-
antur abscessis pedibus tibys capite et toto collo. Qua ista
ruꝫ testudinū sunt singulis medicina et cibꝫ pro epilepsia

57
217 27
216

Testudines iste conceduntur herbicis et consumptis cum sint
impurgatiue et irrestauratiue.

¶ De pane. Capi. lxxvi.

Anis ex multis conficitur rebus secundum diuer
sarum regionum necessitate talem in se naturam
retinens qualem habet illud ex quo confectus ex
istit: sed quia triticum inter omnia grana principatum re
tinet ut nature humane conformior sit. imo panis ex eo co
fectus ceteris melior et laudabilior est. quia sanguis ex eo
generatus temperatior est ultra omnem qui ex aliis gra
nis generari possit. licet triticum sit complexionis princi
pio primi gradus et inter humiditatem et siccitatem tempe
ramentum obtineat: tamen panis calidior est. quia maior
rem caliditatem ex furno acquisiuit. Frumentum quidem
ex quo panis conficiendus est de bona recolligatur regione
ex melior quoque specie acceptum sit ponderosum plenuz et
bene maturum. eius exterior cortex rubrosus cerulus sit. in
teriores tamen partes pinguiissimas et albissimas habens
neque sit antiquum. quia siccioris et deterioris est nutrimenti
neque nimis recens ilico dum colligitur. quia viscosum et fles
maticum generat nutrimentum. epatis totiusque corporis opi
lationes inducit. sit quoque puluere et tartatione preserua
tum. et ab omni genere granorum mundum. frumentum pre
terea quod in horreis euentatis granariis conseruare potest
laudabilis est quod sub terraneis fouis reconditur. quia
eius vapores euantant. et in sua naturali dispositione con
seruatur. sed apud sub terraneas foueas vapores frumenti
cum terreis exalationibus admitti ex fouearum obdurati
one suffocati malam frumenti dispositionem impendunt.
cum in se qualitateu habeant nostre vite contrarias. unde

multi et fouearum aperature. vbi diu frumentum recondi-
tum extitit. ilico mortui sunt. Ex tali igitur electo frumen-
to mundus panis fiat. et bonum est aqua cum qua conficitur
parumper salitatem esse. Sal enim panis viscositatem remo-
uet eiusque massis fit bene manibus circumdata et confecta.
Ex illo enim saporosior leuior et nature humane conformi-
or redditur. sitque bene fermentatus non multum durus. et
fermento eius fit panis rarior leuior digestibilior et lauda-
bilioris sanguinis productiuus. et artificialiter secundum
vnam quamque sui partem proportionabiliter decoquitur. et
per diem ad minus requiescat priusquam comedatur. Panis
enim calidus malus est et parum nature conformis. Panis
azimus diu digestionis est ventris dolorem et epatis opi-
lationem efficiens. et in renibus lapidem generat. et Azimus
etiam. et qui in patella decoctus est et qui siccus et qui an-
tiquus et bis coctus. et qui de simula est. ultra duram eorum
digestionem. ventrem constringunt. Panis de simula mela-
or et nobilior est quam qui de farina conficitur. licet tarde sit
penetrationis. Panis furfuraceus melius digeritur et nu-
trit. sed deterioris est nutrimenti et paucioris. et panis ma-
le coctus et panis azimus et illis similis non competit nisi
robustam complexionem habentibus. et fortiter laboranti-
bus. Panis preterea a superficialibus et cortice mundan-
dus est. pars enim illa nimis adusta est et difficilis digesti-
onis et humorum malorum generatiua. Panis quidem in-
ter magnitudinem et paruitatem. modum habere debet. quia
paruus panis cito a furni caliditate penetratur parum re-
manens de medulla. et fere totus in crusta conuertitur. Cru-
sta enim propter nimiam sui adustionem et exiccationem
deterior panis pars est. Panis insuper nimis magnus in-
trinsecis partibus minutis coctus et viscosus et necessitate
consistit. Melius est igitur formam retinere mediam. aut

278⁵⁸
38

secundum tortulos apud neapolitanorum morem qui laudabilis est cum uniformiter fere ad omnes tortuli furni partes calor attingat. Et ferculum quidem ex pane abluto factum infrigidatum calefactis conueniens neque opilatiores neque grauedinem generat. Et melior abluendi modus est ut panis medulla per noctem in aqua calida infusa permaneat. et aliquotiens cum frigida abluatur. sic enim caliditas viscositas siccitas et fermenti qualitas a pane remouetur. Panicum magnam conformitatem habet cum milio. Utrique est frigidum et siccum. Ex ipsis fit quandoque panis penuria frumenti. Panicum et milium pauci sunt nutrimenti. et ventrem stipticant. sed et milium est in omnibus naturae humanae conformior. Ex ipsis a cortice mundis uel ex eorum farinis fiunt fercula quae laudabile nutrimentum generant: si cum lacte aut carnibus pinguibus decoquatur. Piper in cap. de aromatibus. Pisellum in capitulo de Robilio. Porrum in cap. de Acrumine. Pinus in capitulo de grano pini. Passer. pau. perdix. pulmo et pedes in Capitulo de carne.

Rigum. Cap. lxxvii.

Rigum calidum est et siccum magis quam frumentum sed temperamento propinquum. est multi nutrimenti ad siccitatem declinantis. sed si cum lacte et oleo amigdolino et zucchero decoquatur. in aqua sulfuris infundatur. Sic enim melioris et maioris nutrimenti est. Coitus quoque materiam auget. et corpus impinguat. Si autem cum aqua pura decoquatur ventrem restringit. Rigi praeterea superflus et continuatus comestio apud solitos habere ventris dolores nocumentum praestat.

Robillum. Capi. lxxviii.

Obilum est species leguminum: quod vulgariter dicitur piselli. frigidus est in principio et inter frigiditatem et siccitatem fere temperamentum obtinet. Parui est nutrimenti. et malum generat sanguinem. neruis quoque impedimentum praestat. neque tantam ventositatem inducit sicut faba. sed mundata melius generat nutrimentum. Eius brodium contra tussim et dolorem punitivum in pectore auxilium facit.

¶ De Rapa. Cap. lxxix.

Rapa est in secundo calida. humida in primo. facilis digestionis existit. Inter ceteras radices aut herbas plurimum est nutrimenti. licet mollem et flatulicam generet carnem. propter sui ventositatem et inflationem. unde colitium et eius materiam augmentat et corpus impinguat. et proprie quando in igne coquitur. si prima abiecta decoctione in secunda coquantur. a qua temperiem suae substantiae acquirit. et mediocriter inter bonum et malum generat nutrimentum. siquidem bina decoctione proiecta et tercio ex aromatibus condita cum carne pinguislima recoquantur melius est. et sui ventositas remouetur. quae autem non bene cocta est ventositatem et corporis opilationem generat. Rapa praeterea multum urinare facit. et contra rringardorem valet et sitim extinguit.

¶ De Ruta. Cap. lxxx.

Ruta dicitur quae melior est quae nascitur iuxta arborem ficu. Ruta recens calida est et sicca in secundo sed quae ericasta est. has qualitates habet in tercio eius usus proprie est in salatiolo. splenem stomachum et ve

319 27
5

rem confortat. eorumq; ventositates dissoluit et remouet
digestionem adiuuat et appetitum inducit: stricture pecto-
ris confert. et visionem acuit. paralisi et frigiditati neruoz
auxilium prebet. Alhozum et comeftarum cepearum odores
ex ore obtundit. vermes interficit. desiderium coitus renou-
et. eiusq; materiam desiccet et abscedit. et succus eius bibi-
tus omnibus venenis resistit. et vt supra dictum est cu nu-
ce comesta pestilentie et omni veneno coferuatiuū auxiliū
prestat. Plurimum autem de ruta comedere malum et pe-
riculosum est. sed attente tamen respiciatur. ne cuius ruta co-
medantur virides verniculi. quos tempore veris in suis fo-
lijs producere solet. qui propter similitudinem difficile cog-
noscuntur quoniam mali sunt. et venenosos effectus pro-
ducentes.

De Rosemarino. Cap. lxxxi.

Rosemarinus est species libanotis propter odorem
quem similem habet olibano. et thuri albo. rhus
eius est in balsamentis aut in salaticijs. crispellis.
et ad odorem assatarum carniū. flos eius vocatur an-
thos ingreditur in confectionibus cordialibus. letificat. ni-
cor. aperit opilaciones epatis et splenis. resoluit in testino-
rum ventositates. et cerebrum confortat. si ex frigiditate de-
bilitatum esset. Radix. raphanus. ramosaria. in capitulo &
Scrumine.

De Spinatia. Cap. lxxxi.

Spinatia frigida sunt et humida in primo. licet qui-
dam dicant. q; ad temperamentum declinent. vir-
tutem laxatiuam et absteriuam et refertiuam. ba

bent gutturi pectori pulmoni hepati et stomacho congrue
tia sunt. boni sunt nutrimenti meliores quam atriplices. et p
prie colericis et sanguineis p sunt.

**¶ De Senatione alias Cresci
one. Capitulū. lxxiii.**

1268
Enationes quibus pro in salatiis in fesculo uti
possimus. que in crudis et frigidis et aquis stan
tibus oriuntur. quas quidam piper aque aut aru
cam aque appellant vulgares. aut lanares. aut cresciones
dicunt. calidam et siccam virtutem habent. et bene urinare
faciunt. renes et vesicam ab harenulis expurgant. et in ip
sis lapidem frangunt.

¶ De Sparago. Cap. lxxiiii.

Sparagus calidus est et humidus in primo. licet qui
dam dicant. quod temperamento vicinus sit inter ce
teras herbas fere intribilior existit. Coitus ma
teriam augmentat. ventrem lubricat. eiusque dolorem miti
gat. renes calefacit. ipsosque et vesicam ab harenulis expur
gat. urinam prouocando. ita quod ex eorum multo usu soetat
odore sparagorum hepatis et splenis et viscerum opilationes
aperit. stomacho tamen non multum congruus existit. et a
liquando cibi abominationem inducit.

¶ De Sinapi. Cap. lxxv.

Inopia in mostarda et saporibus ea utimur. calida
est et sicca usque ad principium quarti gradus. tus
si antique et asperitati pectoris confert. flemas et vis

60
320.28
219

cosos humores incidit. humiditates que in capite sunt mu-
dificat: vnde quidam dicunt. q̄ ex illo clarificat intellectū.
7 coitum sua caliditate incitat.

¶ De Semine Canapis. Cap. lxxvi.

Emen canapis pistatur ex artificio. 7 fit massa ad
modum magnarum pilarum reducta. 7 per tem-
pora conseruatur. vnde in quibusdam regionibus
fit ferculum q̄ multum calefacit. caput grauat. 7 stomacho
nocet. vsus ergo eius non laudatur.

¶ De Sale. Cap. lxxvii.

Al siue minerale sit. siue artificiale. siue aqueum
multarum manerū est. 7 quanto plus d̄ salledi-
ne sapit. tanto calidior est. appetitū inducit. 7 au-
dius stomacho cibuz amplectit̄. vñ melior causat digestio-
cum hoc qd̄ ex sua natura sal digestionem auert. fleuma et
crudos humores incidit. et ipsos a putrefactione preseruat
Salis vsus moderato indiget modo. Maior equidez quan-
titas fleumaticis conformior est. minor vero colericis.

¶ De Simula. Cap. lxxviii.

Simula que landabilior est ex tritico fit. bene eniz
primo abluitur triticum. deinde siccat. et post
in partes conteritur grossas. cum mola frangitur
deinde in subtiliores ptes pterit̄. vt serē intra faricellum. 7
floze farine mediū retineat. 7 d̄ ea superi⁹ dictū ē q̄ melior
panis eritit q̄ d̄ farina. Ferculū tñ ei⁹ maioris 7 melioris
ē nutrimenti. q̄ amidū. aut aliud de genere farinaꝝ caloreꝝ.

Et Nitim extinguit. epas quoque habentibus calidum cōfer.
Ordeacea vero simula magis in frigidat.

¶ De Salvia. Cap. lxxxix.

Salvia licet sit quēdam siluestris quēdam domesti-
ca. tamen domesticam in vsu ciborum habemus:
ea sicca est in secundo. cerebrum nervos et stoma-
chum confortat. est resolutiua ventositarum. et aperitiua
opilationum. Salvia a quibusdam iniuste blasphematur.
q̄ ex ea Buffones generantur quę animalia sunt venenosa.
Veruntamen quia Salvia multos habet ramos plenos fo-
liis grossis et causantibus densam vmbra in estate. sub cu-
ius mansione buffones libenter recurrit. propter quod ex-
perti ortulani rutam a q̄ animalia venenosa fugiunt iuxta
salviam complantant. Scalongia. in capitulo de Acramie
Starna. Sturtio. Splen. in capitulo de Carne.

¶ De Trilia. Cap. xc.

Trilia sunt fila aut corrigie ex azina massa confec-
ta. calidi sunt. et in eis exhumanitas superflua.
dure sunt digestionio ventrem constringūt. et tar-
de de stomacho descendunt. epatis et splenis opilationes in-
ducunt. in renibus et vesica lapidis generationem prepa-
rant. contra tussim et dolorem pectoris et pulmonis ex calidi-
tate generatū bonū auxiliū prestant. Qui autē eius nocu-
mentum subterfugere cupit studeat. vt cū canibus bonis
et pinguibis decoquantur. aut cum oleo amigdalino et pi-
pere condiantur. et post ipsos mentam et organum aut ca-
lamientum accipiat. et vinum bonum et purum bibat.

69
24
20

De Tuberibus. Cap. xci.

Ubera supra dictum est. q̄ inter ipsa ⁊ fungos exi-
stit differētia. oī enim fungi sunt tubera. sed non
econtra. difficilis sunt digestionis. et vniū diffi-
cultatem inducunt. grossum et melancolinum generat nu-
trimentū. ⁊ ex illis paralisis ⁊ apoplexia et venenosa timen-
tur accidentia. vt de fungis dictum est. Tubera enim sapo-
rem non habent. et illis meliora sunt alba. et quibus non ē
odor malus. ⁊ proprie si cum sale et aromatibus condian-
tur. Attendendum tamen hic quod ea quę in hac regiōe
terre Tubera appellantur. neque in capitulo d̄ fungis. neq̄
in hoc capitulo de Tuberibus reponenda sunt. Nam anti-
qui d̄ ipsis diuersum faciunt capitulum in quo multi medi-
corum decipiuntur. Inquiunt enim autores q̄ quodam
genus Tuberum reperitur adunatum et vernicosum ī ma-
gnitudine testiculi. verrugas habēs profundas. oriens in
barenosa terra. sicut nascūtur Tubera ⁊ fungi quod est su-
avis saporis valde et ad dulcedinem declinantis. dum ad
fungos ⁊ tubera comperantur. neque audiretur est ab ali-
quo q̄ inferant nocuum entum. sicut fungi et tubera. frigiditatem
minorem habent reliquis tuberibus ⁊ fungis. neque
humiditate extranea vacua existunt. cum succitate sine sub-
stantie ventositatem generando. quod percipitur dum ei⁹
perfectam sub cineribus decoctionem comprehendere vo-
lumus. quia sonum cum ventositate aliqua emittit ex quo
coctum incitat. eius materiam augendo. ⁊ de isto tubere in-
telexit Galienus. q̄ Tubera non sunt malorum humorū
generatiua. quod suaderi potest propter eorum aromaticū
odorem. ⁊ dulcedine saporis et maxime quando incipiunt
denigrari. Tubera oriuntur. circa medium autumni. prius
alba intus. deinde nigrescere. circa. bi. mem. ⁊ quando sūt

Intus perfecte nigredinis circa primuz rētia putrefiunt. et in vermes conuertuntur. Multi dixerunt hoc genus tuberum esse calidum propter id quod nix facile sup ipsa liquefcit. et parum durat. neque herbe iuxta hęc tubera oriunt. et qđ sua natura propter caliditatem coitum incitant. Veritas tamen est qđ omnia tuberum genera frigide sunt complexionis. sed hoc genus propter aromaticum odorē et dulcem saporem minus ad frigiditatem declinare videntur. et magis temperamento appropinquare. Nix super tuberib⁹ facile liquefcit. quoniam ab ipsis et pingui terra eis circumstante continuo humidi vapores eleuantur et putredinali calido propter quod quedam genera muscaruz libenter super tuberibus habitant. herbe autem circa tubera non oriunt. quoniam ipsa cũ p pinguedine terre ex putrefactiōe generentur. et ex eadem pinguedine nutriuntur et crescunt. ex qua herbe generari et nutriri deberent. coitum autem incitare videntur. non caliditatis gratia sed propter ventositatem. et propter spermatis materiam: que ex tuberum pinguedine generatur. quod autem genus tuberuz huic simile ozitur in planicieb⁹ et pratis. et incipiunt oziri circa medium veris et odorem nec dulcem saporem habent. solo caloris tempore reperiuntur. odorifera autem et sapida non nisi tempore frigido sb autūno vsque ad veris principium reperiuntur. Turdus turtur. testiculus. in capitulo d carne

De Uuis. Cap. xcii.

Via sunt concordēs omnes auctores vvas et ficus bene maturas esse ceteris fructibus meliores. et proprie non nocere. Natura quidam vva laudabit

le generat sanguine. et pprie si duob? dieb? ad min? collec-
ta sit anteq? comedat. qz vva si comedat ilico dum colligit
est inflatima et deteriores et crudiores humores generat.
Si quidem vva bene digeratur impinguat. Vva coxter
frigidus est et sicus et difficilis digestionis. et arilli simili-
ter. Sed pulpa facillime digeritur. Arilli eniz si integre de-
gluciantur integri corpus egrediuntur nullum facientes
nocumentum. Qui antez plurimas vvas comedunt prinu
eorum corpora a superfluis purgantur humoribus deinde
pinguescunt. de quo ortulam verum perhibent testimoniu
nihil fere aliud q? vvas et ficus propijs temporibus come-
dentes. qui se tam inter cetera anni tempora pinguios co-
gnoscent. Pinguedo tamen ex vuis et ficibus acquisita. e
facillime resolutionis. quia carnem mollem et inflatam ge-
nerat. ideo vva post collectionem die suspenso aliquo meli-
or dicebatur.

De Qua passa. Cap. xlii.

Vva passa pformitatem habet cum vuis in dulcedi-
ne. austeritate. et ponticitate. sic est in eis que pas-
sule dicuntur dulciores passule ex dulcioribus fi-
unt. et austere et austeris: que autem dulciores sunt et ad
caliditatez declinant. secundum maiorem vel minorem dul-
cedinem. Et sicut quedam vuarum habent arillos. que-
dam sine arillis sic similiter sunt passule. vnde quando p-
cipitur passulas recipi enucleatas possumus itelligere pas-
sulas sine arillis factas. aut passulas vnde arille et nuclei
extracti et enucleati sunt. Non est in passulis magna diffe-
rentia seu ex magnis vuis. seu ex parvis facti sunt.

Meliores passule sunt dulces. & pingues habentes subtiles
 cortices. & pati multum proficiunt. & conformes sunt. eius
 opilationes remouendo. & sanguinis digestinam confortā
 do. fluxus & pati cum sua proprietate confortando. curant. eō
 fortant. splenem aperiunt. vias renuz & vesice renes & vesu
 ram confortant. plus nutriunt passule q̄ ruę recentea. et
 sunt melioris alimenti. cōferunt pulmōni & tussi. & difficul
 tati anbelitus. ventrem humidum tenent. Veruntamen li
 cet omnes passule amice sint stomacho & pati. tamē auster
 re magis confortant stomachuz q̄ dulces. & sunt magis sti
 ptice minus humectantes ventrem. quando intendim⁹ nu
 trire. opilationem aperire. & ventrem mollificare. & ppar cō
 fortare. & pecciori prodesse. Debenus sumere passulas enu
 cleatas pingues. Si autem intenderemus stipticare sūt co
 medende passule. & proprie austere perfecte tum arillis ma
 sticate. Veruntamen sicut ruę magnam diuersitatem ex re
 gionum varietate sortiuntur. ita diuerse passule matrea r
 uas sortiuntur. et imitantur. Vini diuersitas ex regionum
 varietate ruarum diuersitatem ostendit.

De Vino. Cap. ciiii.

Inim vt inquit conciliator est succus de vitū v
 uis expressus. quo nullus existit liquor nature hu
 manę accomodatior. Amquam enim ex arte aut
 ex natura aliquid reperiri potuit. quod vicea vini i bonita
 tibus & cōformitate suppleret. Qui autem accumulatas vi
 ni virtutes. quibus ab auctoribus vinuz extollitur. aut scri
 bere aut narrare ausus foret. ab ignorantibus vint potius
 annuus q̄ scientibus videretur. sed sufficiat aliquas ex me
 lioribus suis virtutib⁹ narrare vno quippe moderate sum

pro nullus cibus aut potus melior est. imoderate vero nul-
lus peior. Multi enim laudabilis et subtilis est nutrimenti
ut supra in generalibus regulis dicebatur. Nihil etenim ri-
no compar existit. Ut nature defectibus tam cito subueni-
at. unde apud sarracenos quibus potus vini lege prohibet
solum in sincopi et nature defectibus bibendum concedit.
quia ilico virtutem refocillat. n̄ duos spiritus et nutrimen-
tum regenerat. quod cito sua proprietate ad cor impellitur
nec reperitur cibus aut potus. qui adeo naturalis caloris
sit conformatiuus sicut vinum. quia eius calor similis na-
turali calori existit propter familiare consortium quod eius
natura habet humana. Vinum quidem si imoderate et q̄
oportet accipitur. corporis sanitatem eamq̄ custodit. vir-
tutes spatii et stomachi digestiuas confortat aditus et ve-
narum officia aperiens nutrimentum per totum corpus pe-
netrare facit. sanguinem clarum generat. et quem turbidum
reperit clarificat. spatii et splenis opilationes aperit. et re-
nes et vesicam mundificat. renebrositatem a corde expellit.
singulas virtutes et corporis et mentis corroborando. Nec
tantum corporum. sed anime vires prebet vini moderatus
vltus. sensus omnes acuit. solertiam prebet. acuit ingenij ri-
res letitiam atq̄ audaciam tribuit. tristitiam expellit. labo-
riosa atque magnalia cum ratione presumere facit. Vinum
insuper cum debita operatione assumptum omni etate. omni
tempore. omni regioni. omni complexioni. conforme est. Pu-
eris quidem vinum modicum et bene limphatum dandum
est. quia purius dare esset ignem igni addere. Iuuenibus ve-
ro in maiori quantitate et minus limphatum quia propter
eorum cerebrorum calidiorum membrorum similitudinem for-
titudinem. vinum melius sufferre possunt. et facilius a ri-
ni nocumento tueri. Senibus autem vinum confert. q̄ lac

senum existit vinum. sed propter debilia forte cerebra senū
non valent sic faciliter a vini nocumento tueri. Senib⁹ igitur
vinum tantum dandum est quantum tollerare possunt.
In frigidiori vero regione plus de vino competit. in cali
da autem modicum et bene limbatum. similiter in hieme
estatis. sed propter estus et caloris et sitis extractionē plus
de vino in calida regione quā in frigida in estate quā in hieme
bibendum conceditur. sed cum plura aqua limbatum ho
minibus propter calidam et siccam complexionem habentibus
quam coleram dicimus vinum confert. quia colera qui ca
lidus et siccus est humor per renes et vesicam. prouocando
expellit frigide et humide complexionem. que fleumatica dici
tur. vinum etiam confert viscosos humores incidit et ma
turat. ipsosque sua caliditate resoluit. Frigide quoque et sicce
complexioni que melancholica dicitur vinum prodest. quia
melancholicos humores labefacit. ipsosque ad exitum faciles
prebet. sua virtute eorum nocumentum et caliginem remo
uendo. calidis insuper et humidis quos sanguineos dici
mus. vinum competit. quia sanguinem optimum et clarum
generat. et vt supra dicebatur quem turbidum reperit clari
ficat. Ex variis insuper rebus vinum diuersificari compe
ritur. aut ex regione vbi producit. aut ex diuersis vitium spe
ciebus. ex quarum vniis exprimitur aut odore aut calore.
aut potentia et debilitate. aut recentia. aut decoctione. aut
vetustate et artificio. Experimento quidem videmus quas
dam vitium maneries et quasdam regiones quibusdam lau
dabiliora vina producere. de quibus expertis colonis oport
tunum est credere. Vinum dulce grossum et calidum est. in
secundo. et siccum in primo. et heterogeneam continens humi
ditatem. Nec tantum laudabile sicut alia vina existit. gros
sum namque generat nutrimentum. sanguineum turbidat. nec
situm extinguit. imo aliquando ipsam augmentat. quia le

primo vsque ad quartum calidum est et siccum in secundo.
illud ergo ut in predictis colligitur. laudabilius est vinum
quod odoriferum et aromaticum neque decoctio adustum
neque artificiatum sit inter dulce et acerbum. inter album et ni-
grum. inter potens et aequum. inter recens et vetustum. me-
dium obtinet. Ex artificio insuper vinum diuersam natu-
ram acquirit. quia secundum diuersas eius species decocti-
onem amat. et illud ideo eius mustum decoctum est vinosius
et potentius. et fumosius redditur. quia partes vinose in mu-
sto sunt cum terreis grossis admixte. et semper in decoctione
grossiores partes retinent vel remanent: et aqueae respe-
ctu vinosarum cum terrestribus admixtarum subtiliores sunt
ex tali decoctione resolvuntur: ideo vinum coctum quia mi-
nus est ex aqueis partibus admixtum tardius putrescit. et lo-
giori tempore conseruat. Vinosum igitur remanet et aquo-
sum virtute ignis euaporat. Cuius contrarium fieret si vi-
num perfecte et in vegete depuratum decoqueretur. Sicut
apud distillantes aquam vitis apparet. ubi vinose et poten-
tes vini partes per funem eleuantur. et in aquam ardentem
quam aquam vitis aut vini dicimus conuertitur. Aqueae p-
tes absque sapore. sicut aqua in fundo alembici distillationis
residet. Nam vinose partes a terrestribus focalibus in fun-
do vegetis residentibus sequestrate subtiliores aquis red-
duntur. et quod subtilius est citius ex igne resoluitur. Ex an-
tiqui igitur et depurati vini decoctione vinosius resoluitur
aqueo remanente. cuius contrarium de musto videtur. Sin-
gulari veto proprietate habet vinum et omnium rerum
secum admixtarum aut in ipso decoctarum. ritratem ex-
trahat. Unde quidam ex antiquis medicis. omnes egritu-
dines cum vino curabant. Tempore namque vindemia-
rum diuersa musti vegeticula ex medicinarum decoctione

65 - 3 9
9 - 9

secundum varias egritudinum exigentias preparabant. et sic vina siruporum et medicinarum. virtutem habentia. secundum quod vna quaeque egritudo. erigit reseruabant. Verum tamen si quis in hieme presenti anni vinum bibere vellet. duobus modis meliorari possit. quibus etiam principes libentur vtuntur. Colligantur vine bene mature et per triduum soli exponantur. quousque aliquantisper passentur. deinde genera sequestrando racemi proiciantur. et granorum quantitas sit tanta. vt medium vegeticulum imponatur. et desuper bonum mustum imponatur. quousque totum plenum sit. Tale vinum cito clarescit. et licet nouum sit non est epatis opilatiuum. neque ventosum inflatiuum neque humorum ebullitiuum. et iste potus principibus et delicate viuentibus a medicis libenter conceditur. Alter modus vt accipiant musti tres partes et aque vna pars et misceant. et bulliant vsque ad quarti partis resolutionem et reponant. Tale vinum dicitur ablutum. et licet nouum sit. malicias tamen noui vini deperdit. De artificio tandem vini bonum est credere his qui tali exercitio vsi sunt. Immoderatus et superfluus vini vsus anime et corpori et moribus pessimus existit. Virum effeminat. discursus ingenium ingrossat. infirma respicere facit. et magnalia abhorreere. nec tante virtutis est moderatus vini vsus quante malicie immoderatus existit. cerebrum et eius virtutes debilitat. tremorem. paralysim. apoplexiam. et spasmus generat. Nec vinum has malas passiones inducit. ratione sue qualitates. quia iste egritudines sunt frigide. et vinum est calidum. sed vt inquit Aristoteles. tertia particula problematum. Vinum ea ratione quia calidum istis egritudinibus resisteret atque prodesset. sed per accidens eis nocet atque ipsas euenire facit. quia vinum est penetratiuum et facit humores viscosos. et crudos ad membra longinqua. et nervos penetrare qui per

se impetrabiles forent. ⁊ sic talis frigiditas ⁊ gretudines in-
ducit. præterea vinum in multa quantitate potatum in sto-
macho non digeritur. et propter suam amicitiam ⁊ confor-
mitatez quam cum natura humana habet. attrahitur a mē-
bris indigestum vbi ex sua indigestione acescit et acetum ē
neruis inimicum ⁊ frigidarum gretudinum inductiuum.
Immoderatus insuper vini potus ebrietatem inducit. ⁊ fre-
quens ebrietas sensus omnes obtūdit. ⁊ singula inēbra de-
bilitat. Ebrietas quidem multas habet causas. qui enim de-
bilis sunt cerebri citius inebriantur. quia nō est potens a cer-
rebrum resistere vniuersis vaporibus et eorum nocumento.
ideo tales vini boni potione. aut absq; multa mixtum aque
caueri debet. ⁊ qui minus vinum bibere consueverunt. facili-
us ebrietatem incurrunt. Potatores ⁊ tabernarii difficili⁹
inebriantur. quia eorum cerebri⁹ acquisiuit ex consuetudi-
ne vini quandam resistantiam. per quam vini nocumento
resistit. Famellia insuper et modico vtētes cibo facilius in-
ebriantur. quia vini ad caput ascensus a nullo fere impedi-
ti facilius in ebrietatem inducunt. Vinum insuper decoctū
fumosum ⁊ potius citius inebriat. ⁊ quedaz res cum vino
admitte citiorem ⁊ maiorem ebrietatem inducunt. sicut vs-
nee infuse cum vino. lignuz aloes leniter ⁊ absq; nocumen-
to dilcē sominum cum ebrietate inducunt. eaq; fortem ebri-
etatem inducunt. vel efficiunt sunt. limphare vinum. cum
aqua ex decoctione lolii. ⁊ fortior est aqua ex decoctione sus-
quiani aut mandragore. Fortissimum est autem opium. et
similia. ⁊ confectiones aliq; composite sunt. ebrietatez in-
ducentes scribere non oportet. ⁊ vinum cum pauca aqua li-
phatum citius inebriat q̄ vinum purum ⁊ si forent vini oc-
to partes. ⁊ aque vna quia aqueitas modica facit citius pe-
netrare. sed remedium ebrietatis ⁊ erapule est somnus lon-
gus aut subitus vomit⁹. potus acetositaris citri. aut pot⁹

256 66
3-9

vini citioniorum. aut sumere coriandrum siccum tritum cū
tantundem de zucharo albo in quantitate duorum coclea-
riorum. et post bibere citioniorum et bibere aquam frigidam
cum aceto ebrietatem sedat. et potus olei puri remouet ebri-
etatem. et similiter comestio caulium. vt in problematibus
suis narrat Aristoteles. Odozare autem camphozam. et fan-
dalos aut per se aut cum aqua rosata mixtus crapulam et
ebrietatem alieniat. et comedere micas panis in agresto. aut
in aceto. infusas prodest. Et multas confectiones composu-
erunt antiqui ebrietatem et crapulam remouentes. quas su-
perfluum foret hic scribere. **Ubera. venter in Capitulo de**
carne.

De zucharo. Cap. xcv.

Zucharum dicitur mel canne antequam depuretur.
et est solutiuum et abstersiuum. Sed zucharum
depuratum est calidum et humidum in primo bo-
num generat nutrimentum. pectus aperit. et ipsius asperi-
tatem lenit. stomacho prodest. sed in colericis stomachus
facile ad coleram conuertitur. Usus zuchari apud sanos
est in confectionibus et talem acquirit virtutem. qualis est
res cum ipso confecta. **zinciber in capitulo de aroma-**
ribus.

Anime passiones. Capu-
tulum Nonagesimum sextum.

Passiones aīę licet vltimo scribantur loco. digniores
tū existūt. vt attētiōi solertia sb eaz ipressiōibz

preseruemur. Nam multi comperti sunt quos magnus timor aut ira aut immensum gaudium interemit. cum ergo sit mors ultimum terribilium facile poterunt varie egritudines ex talibus anime passionibus euenire. Ratione insuper et experientia ex antiquis accepimus multos gaudio timore ira et aliis similibus morbos accidere et accidentibus multis curatos fuisse. quoniam anima nostra cordiales spiritus pro instrumento ad exequendas suas operationes exercet. Sunt enim spiritus vehiculum virtutis anime per uniuersum corpus et secundum diuersos spirituum motus vel a corde ad extrinsecas membra vel ab extrinsecis membris ad cor imprimuntur vel diuersas qualitates vel in calore vel in frigore. In timore enim tristitia in frigidantur extrema. In ira et furore aut distemperato gaudio calefiunt et propter has causas possunt temperate anime passionibus conseruare sanitates et distemperate passionibus morbos inducere aut morbos curare. Inter ceteras enim passionibus quas fugere aut insequi propter sanitatis conseruationem debemus sunt amor gaudium desiderium spes misericordia seu compassio audacia tristitia odium abominatio desperatio timor ira et furor tedium inuidia zelotopia de quibus presentis non est intentionis ut animam aut ornans aut deturpant dicere. Nam illud pertinet ad illam philosophie partem que de moribus solet tractare quam philosophi tradiderunt non ut sciamus sed ut boni fiamus. Sed solum presentis intentionis est ut ad corporis sanitatem iuuamentum faciant. Inquit Galienus primo de sanitatis conseruatione quod mores animi corrumpuntur ex malis consuetudinibus in cibis et potibus in gymnasijs et malis consuetudinibus in inspectionibus et auditibus et quod oportet medicum qui debet sanitatem custodire studere ne mores animi corrumpantur non ut philosophus ut hominem faciat virtuosum sed ut non facile in

egritudinein deueniat corpus. Etenim furor ira fletus triv-
 stitia. et sollicitudo aplura q̄ oporteat sebum. et aliaz egri-
 tudinum sunt principia. et inquit malos mores cū bona sa-
 nitate non posse existe re. Gaudiuzsi magnum sit et subito
 aliquando interficit et syncopes fatuitates et malas conditi-
 ones inducit. Nam cum ex veritate philosophica concluda-
 tur omnium uostrarum operationum animam esse princi-
 pium et efficiens. et q̄ spiritus et naturalis calor sunt obedi-
 ens anime instrumentum in suis operationibus. cum su-
 bito presentatur obiectum intense letitie spiritus et natura-
 lis calor velociter expanduntur ad membra extrinseca et re-
 soluuntur derelinquendo cor et cetera membra depauper-
 ta spiritu et calore. et aliquando est tam subita et inordina-
 ta vitalium spirituum ad exteriora expansio et resolutio. vt
 cor quod est nostre vite fons oīno absq̄ spiritibus remane-
 at. et mors accidat repentina. cum tres fratres apud ludos
 olympiades ex diuersis agonibus victoriam uacti eorum
 coronas vt mos erat super caput patris imponerent. pater
 ilico p̄ nimio gaudio ante filiorum pedes mortuus ceci-
 dit. Mulier romana ex intensa et inopinata letitia amplexu
 filii in eius brachijs expirauit. suas quidem erequias velu-
 ti de mortuo in romanorū conflictu apud cannas celebraue-
 rat. Itaq̄ mulier que grandi dolore mori non potuit. est a
 subito et nimio gaudio ilico interempta. sed nunquam tali
 morte prudentem aut fortez virum contingit interire. Nā
 cum prudens nouerit banc nostram quam vitam dicimus
 interire et mortem esse. et mundum hunc turbidum et tene-
 brosum labyrinthum caribidinosi aqueis plenum esse vene-
 nosisq̄ blanditijs intellectu imperio passionibus et spiri-
 tibus frenum ponet. et quocunq̄ intensissime presentato
 obiecto spiritus temperatis monitionibus moueantur. et
 aliquando gaudium non repentinū contrigit. sed continuū.

et inordinatum tunc fit continua et paulatina spiritusque ad exteriora expansio et resolutio. Inde virtus paulatim debilitatur et mors euenit non repente aut varia sequuntur accidentia secundum diuersas passuri corporis dispositiones. Tristitia siue animi dolor contraria est gaudio et ex ipsa aliquando mors repentina aut paulatina contingit. presentate enim obiecto et nouo ex quo accidat tristani spiritus et nature calidi ab extrinsecis membris ad cor et intrinseca membra concurrunt exteriora gelida naturali calore depauperata delinquendo et est aliquando tam intensa tristitia ut inordinate spiritus ad cor subito concurrat et cum cor sit subito totum spirituum paruum receptaculum subito extinguuntur et suffocantur ad quorum suffocationem sequitur subita nostre vite extinctio. Quod si tristitia sit inordinata non tantum intensa aliquando remis et continua suffocatio et nostre vite paulatina consuruptio pro sanitatis igitur conseruatione sumopere ad temperata gaudia et solatia alacriora conari debemus ut quod possibile sit letare uiuamus. Moderata contentitia spiritus naturalem calorem ad exteriora expandit membra clariorum sanguinem facit ingenium acuit intellectum solertiorum efficit et uiuendum colorem placidumque aspectum inducit atque totius nostri corporis virtutes excitat et in eorum operibus agiliores prestat. Quelibet tamen tristitia quantum facultas aderit fugiatur. Nam nullam unquam corpori nostro per se utilitatem conferre poterit imo preter ea que supra dicta sunt intellectum ebetum et erraticum facit sanguinem turbidum generat pallidum colorem et aspectum horribilem efficit et virtutes omnes in tediosam segnitiam inducit. Sed aliquando tamen tristitia per accidens utilitatem prestat singultum de repletionem sedando. Nam in tristitia aut animi dolore propter retractionem et spirituum rationem ad membra intrinseca ignoratur natu

ralis calor: & consumit illas superfluitates in stomacho: que
singultum inducebant. Inde est quod qui tristantur: aut
alii compatiuntur: aut d' re tristabili recordantur: aut rem
aliquam effire excogitant. Unde calor ad infra nunquam
singultant: ut infra de timore patebit: quod si fallaci impel-
lente fortuna tediosa emergant noua: aut tristabilia p'sente
tur obiecta: oportet pro sanitatis conseruatione quantum po-
terit a tristabili impressione p'seruari: atque soiti et virili
animo ne apud mentem complacentur insistere: tum cum
amicorum consolatione qui prudenter simul condolendo:
pondus doloris alleuent: aut diuerso solatio secundum im-
pedientem materiam animum patientis allitiant: tum ex-
cogitando for: tunc ludoa non nouos esse: imo ut plurimum
grauioza suos icrus viris illustribus contigisse: et fortu-
nam nulli dignitati parcere: seq' ipsum inferioribus com-
parando & quasunque virtutes aut dignitates aut cetera
bona que ex deo sibi absque quod per se mereatur: concessa
sunt: continuo p'ceditari & altissimo grata referre: Sed
ex melio:ibus remedijs ad tristitiam est q' ratio sensus vin-
cat: Nam aut fatuus aut demens incurrit: Sed prudens ili-
co ratione a seipso has animi turbulentias procul elicit:
Nam cum de labili tempore non nisi uisum tantum imperce-
ptibile habeatur omnis cum tristitia: aut de p'terito aut
de futuro erit: fatuum est enim rem p'teritam: aut irrecu-
perabilem deplorare: clara prohibet ratio id virum exqui
quod obesse potest: prodesse nunquam: De futuro qui-
dem aut verius aut contingens erit rei: euentus de quo
accidit tritari frustra: Tristamur nanque de eo quod
impossibile est aliter esse posse: Si qd contingens erit sic
p'tingen:ter poterit esse p'trariu illi? qd deploratur accidere:

q̄ si certe tristantem rem futuram videmus cum nostra vi-
ta incerta sit: continget aliquando de rebus non nostris sed
alieni temporis deplorare. Insuper cum prudens nouerit
accomodata fortunę dons nec bona esse nunquam de eorū
amissione dolebit. Sompius præterea aut solatiofum exer-
citiū dū fieri poterit: tunc tristē animi passionē sedare so-
lent. Ab intenso insuper & nimium ad rem vnam effusio a-
more caueri decet. Siquidem in aliquibus vltra q̄ deceat
afficā dirigatur affectio emergit ilico sollicitudo quedam &
semifatua & melancholica passio ad quam sequitur iordina-
tus fluxus & refluxus spirituum & naturalis calor ad cor vn-
de diuersificatur anhelus & variatur pulsus ita vt propter
obliuionem anhelandi & inspirandi aërem apud oportuna
anhelationem accidant et anhelitus interceptio. Et tantū
crescit aliquando apud animam intensus feruor: vt influ-
rus & virtutes eius s̄ digestiuis & motiuis operibus distra-
bantur. unde sequitur corporis macilentia & debilitas. pa-
lescitq; vultus & ad varios morbos & acutas febres inducit
præter amentiam & proprii commodi obliuionem. Per sepe
enim videmus q̄ multi ex repatriandi amore ex filiis et so-
miciis aut ex rebus aliis vltra modum dilectis semifatui &
egretantes fiunt. In finite quidem sunt fatuitatis species.
odium insuper amorī contrariū est & ex ipso vt summa-
tim dicatur propter concursum caloris ad intrinsecum: om-
nia fere mala accidentia sequuntur quę superius de tristi-
tia narrabantur. Ab odio ergo solerti studio caueri decet:
vt supra de tristitia dictum est. Solum enim vitium odio ha-
bere debemus. unde sequitur virtutum amor: & ex conueni-
enti naturalis letitia: quę tantum ad sanitatem proficua di-
cebatur. Ad temperatum & debitum rerum amorem quan-
tum possibile est conari debemus quia amor est multarum
bonarum virtutum animę & cuiuslibet gaudii principium

69
p. 29
220

quod ad sanitatis conseruationem. magnum auxilium præstat. quia primo rem quam bonam credimus amamus. et postea emergit rei illius desiderium et habendi sollicitudo. et tandem in eius fruitione comitante amore sequitur delectatio. Pari modo rem quam malam credimus habemus odio. deinde confurgit rei illius abhominatio. et tandem si odiosa res contingat sequitur tristitia et dolor animi. Ex prædictis manifestum erit quod dum debitum et moderatum amorem debet rei desiderium proportionari. et secundum immoderatum innocentis rei odium debet esse illius abhominatio. Ab immoderato ergo desiderio. et immoderata abhominatio. que desiderio contraria existit. cauendum est quod ex ipsis sequuntur mala accidentia similia illis que de tristitia sequebantur. Immo ex immenso desiderio si cessat optate rei adeptio sequitur inmensa tristitia. que tantum sanitati infesta dicitur. et simul ex inmensa abhominatio sequitur si per casum exose rei euentus contingat inesse. Ab immoderata insuper spe. et desperatione pro conseruanda sanitate ualde est cauendi. Spes quidem circa bona ardua et possibilis. aut ea que secundum rationis iudicium contingere nequeunt. neque ad cetera talia animi figmenta adhibenda discreti viri excogitatio et fantasia. Nam ultra hoc quod uirum a propriis commotis et bonis meditationibus alienum efficiant. corporis sanitatem impediunt. Cum quidem superuenit ratio et speratam rem impossibilem aut de raro contingentem iudicat illico desperat. et tunc intensus ut plurimum sequitur animi dolor et tristitia: quanta fuit et circa speratam rem affixa præmeditatio. Flec de his futuris bonis que recto et rationabili iudicio sperari debent: desperandum est. quia cum desperatione comitatur tristitia et animi dolor sanitatis conseruationem impediens. Ergo qui

humilis et magnanimus est suos affectus cognoscit: proprias facultates et emergentes fortunas mensurat nunquam aliquam rem aggreditur et premeditatur. unde nunquam ante tempus de speranda re desperat. quod si spes sua ex contrario euentu aliquando prudentem fallat. ad illi recurrit remedia que supra de tristitia dicebantur. Ab immodica audacia et temeraria aggressionem arduarum rerum ex quibus posset subitus et immoderatus timor accidere cauere debet. Nam magno imminente timore calor naturalis et spiritus extrinseca incembra derelinquunt. et ad cor tanquam ad eorum arcem et principium nostre vite refugiunt. Unde pallescit vultus. et gelidus quidam tremor exteriores partes ingreditur: et cutis circa pilorum radices ex fugis caloris ad centrum condensantur et constringuntur pori. unde exiunt: propter quod in timore omnes fere corporis pili eriguntur. Et quandoque est tam intensus timor ut propter subitum et inordinatum confluxum spirituum ad cor. secidat ipso rum repentina suffocatio et mors. aut corpus inueterascit et alias malas egritudines inducit. Unde unus ex antiquis eum horribis narrat. quod quidam iuuenis dum suspensus per cistam traheretur. ut pullos falconum acciperet. et truncata fune ex eminentissimo caderet loco. ilico fere totus can factus est. Multi in super iuuenes et paruissimi temporis naufragio imminente mortis timore inueterati sunt. Multi et in carceribus per paucos dies detenti de futura certificata morte ad duplam fere etatem antiquiores iudicant. Ad medicos plures paralytici ex timore facti concurrunt. Quanto ergo possibile est debemus timores et timoris causas fugere. Prudens enim primo parumper timorem et timoris causam. studiose perquirat antea quam rem arduam et ante proprias vires aggrediatur. primo aggressu se forte

28. 29.
37.
70

et audacem præbeat omnem penitus timorem proci-
 endo. q̄ si fortuito euentu aliquid extimendum contigerit
 Nihil quippe apud humanum genus malus morte timeri
 solet. cum trito dicatur proverbio vltimum terribilium es-
 se. Tunc quidem ratio et animi fortitudo seipsum vincat:
 ut firmo et audaci iudicio si consulat. neque morrem timē-
 dam. neq̄ optandam esse. quoniam frustra timeēt quod eui-
 tari non potest. aut optatur quod ilico euenturum est. Nā
 adamantina lege oritur vnusquisque ut moriatur. Audaci
 ergo animo insistendum est. nam nullus maior hostis in
 mortis periculo q̄ timor. Ipse quidem ingentū et rationis
 discursum obumbrat. et corporis vires dum illis maxime
 opus est anihilat. vnde solet vtpurimum perniciēs euita-
 ri. Aliquando tamen per accidens timor iuuamentum præ-
 stat. Sedat enim singultum si ex repletionē fiat. Nam pro-
 pter retractionem spiritū ad membra ex paruo timore vi-
 goratur naturalis calor ex propria vnione in membris cen-
 tralibus cum virtus vnita maior sit seipsa dispersa. et eius
 vigoratione sequitur citior consumptio et facilior resolutio
 materierum mordicantiū os stomachi. vnde singultus cau-
 sabatur. Et hec est cautela mulierum dum singultant pue-
 ri. imponere illis timorem ut singultus citius reprimatur
 Eadem ratio aqua frigida si subito absque præuisione pati-
 entis in eius faciem proiciatur singultum sedat. facit enim
 naturalem calorem ad interiora redire et citius materiam
 singultum causantem resolvere. A fide digno audiui quē-
 dam ob grandem timorem a quartana curatum tumultuan-
 te ob civiles factiones sine ciuitate armis dum a quartana
 proxime prænebatur. Alterum autem legimus a quarta
 na liberatum propter duos serpentes clam in lecto iussu me-
 dici intra sebrientem impositos. Ab aspectu insuper et fre-

quenti rememoracione terribilium ⁊ fortuitorum casuum:
⁊ a flagellatis ⁊ dolentibus ⁊ generaliter a miserabilibus
personis quibus compati oporteat. aut quibus ex naturali
inclinacione miserendū sit. caueri decet quia ex hoc illa ma
la accidentia pro sanitatis conseruatione sequuntur q̄ ex
tristitia sequi dicebantur. Et similia etiam accidunt de re
bus ex quibus verecundari contingit. ideo ab omni opere
⁊ commissione negotiorum ex quibus verecundari oportet
abstinere decet. Ab ira etiam cauendum erit. Nam cum
ira. vt inquit philosophus sit ebullitio sanguinis circa cor
propter appetitum vindicte. vt quis de illata iniuria punia
tur. Ex tali ergo ebullitione. sicut ratio ⁊ quotidiana testa
tur experientia. accidunt febres bona humidatum consum
ptione male atque varie corporum dispositiones. Pari rati
one cauendum est. ne in furorem incidamus. ex quo ea ma
la accidentia sequuntur que de ira sequi dicebatur. licet au
tores ponant differentiam inter iram ⁊ furorem. quoniam
furoz est passio absque appetitu vindicte. ⁊ q̄ temperata i
ra que apud philosophos inter morales virtutes numeran
tur. sua ebullitione ⁊ accidente caliditate calorem naturalē
debilitatum aut sopitum confortat ⁊ ex pergefacit. ⁊ ad bo
nam sanitatem iuuamentū p̄ebet. Similiter ab inuidia ca
uendū est. q̄ ex ipsa sunt accidentia ⁊ passionēs. que ex tri
sticia sequebant. cum tristitia nihil aliud sit q̄ inuidia ⁊ a
nimi dolor. de apparenti bono alterius. zelotypia autem
ad timorem reducit. cum non sit nisi timor amittendi pro
pria bona que plurimum diliguntur. cum molestia animi ⁊
solicitudine. ⁊ intantum crescit aliquando amittendi timor
aut stimulosa sollicitudo ne dilecta bona perdantur. aut do
lor et tristitia. dum defendi aut custodiri nequuerunt.
quod sanitati maximum nocuumtum inducunt.

omnes naturales virtutes debilitat. digestivam impedit. appetitum prostermit. suspiria et anhelitus difficultatem facit. et tam animum quam corporis virtutes enervat. Ideo a zelotopia et causis zelotopiam inducentibus fugiatur. De passionibus dum modum transcendunt ad sanitatis conservacionem nocuentibus faciunt. De coitu autem in hoc libello nil precipitur aut prohibetur tum propter honestatem religionis. tum etiam quia in hac ultima et deteriori etate nostra. aut nos ipsi experti sumus aut apud otiosa colloquia ab expertis audiimus. quod immoderatus et superfluus eius usus et prope subito post stomachi repletionem aut crapulam. magnum nocuentum infert. Moderatus vero ad sanitatis conservacionem inuainrntum prestat.

¶ Finis huius libri.

¶ Registrum huius libri.

¶ Primum vacat. Senationibus.

¶ tuberibus patebit. De lactuca.

¶ corpus quod. multi sui.

¶ Quant. et cito. fuerint.

¶ que ex fungis. vase quiescentibus.

¶ trem confortat. de tuberibus.

¶ sunt caules. carniuum.

¶ egritudinem deueniat. quod ad sanitatis.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Inc.
1479